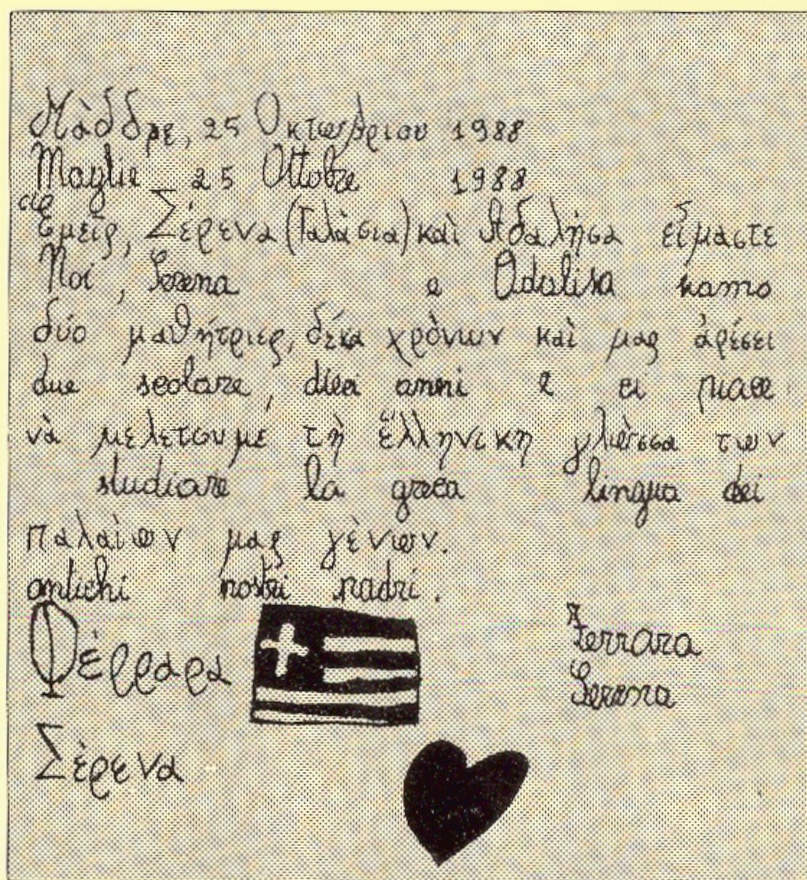

ΟΤΑΝ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΡΩΗ ΤΟ ΕΘΝΟΣ...

- ΕΛΛΗΝΕΣ ΝΟΤ. ΙΤΑΛΙΑΣ: Ἡ Ἑλλάδα θάβει τὴ γλῶσσα
- ΕΛΛΗΝΕΣ ΝΟΤΙΑΣ ΡΩΣΙΑΣ: Ἐνας ἀκόμη ξερριζωμός
- ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΟΙ: Τὸ σπάσιμο τῶν κοινῶν ριζῶν

Ἐκθεση μικρῶν Ἑλληνοφόνων μαθητριῶν τῆς Ν. Ἰταλίας

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 Αθήνα.
Τηλ.: 3223957 ή 9841655.

Τα Γραφεία του Περιοδικού
λειτουργούν πρωίτες ώρες
9.30-13.30 καθημερινά.

Ίδιοκτήτης — Έκδότης
— Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
"Αχιλλέως-Μουσών 51
Παλιό Φάληρο.

Φειτοστοιχειοθεσία: Ατελιέ
«Ν.ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Μάγερ 11, Αθήνα, τηλ. 5221792.
Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία:
«ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Καλλιόμου 10
Μπουρνάζι, τηλ. 5726819.

- Τιμή αντιτύπου: 400 δρχ.
- Ετήσια συνδρομή: 4.000 δρχ.
- Οργανισμών κ.λπ.: 6.000 δρχ.
- Φοιτητών: 2.500 δρχ.
- Εξωτερικού: 50 δολλ. ΗΠΑ.

Οί συνδρομές προκαταβάλλονται
τόν μήνα Ιανουάριο κάθε χρόνου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τα χειρόγραφα δέν επιστρέφονται.

Όλες οι συνταγσεις και τά
ταχυδρομικά έμβασματα στη
διεύθυνση:

ΔΗΜ.Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσών 51
175 62, Π. Φάληρο, Αθήνα.

Παρακαλόνται οι συνδρομητές
πού άλλαζουν διεύθυνση, νά τά
γνωστοποιούν στό περιοδικό.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 5594:

Έλληνικότητα, Έλληνισμός και
Έλληνική Γλώσσα

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 5596:

Κραυγή από τη Μεγάλη Έλλάδα

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΙΤΣΕΛΑΣ

ΣΕΛΙΣ 5597:

Άλλο ένα ξερρίζωμα

ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ

ΣΕΛΙΣ 5617:

Έλληνες και Άλβανοί

ΟΡΕΣΤΗΣ ΗΛΙΑΝΟΣ

ΣΕΛΙΣ 5619:

Ή Έλληνικότης τής Ήπειρου

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΟΓΔΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 5632:

Γενική Περεστρόικα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 5633:

Έφυγομάχησε δύο φορές ό συκοφάντης του
«Δαυλού». 14, 3 ή νέα δίκη του

«ΔΑΥΛΟΣ»

ΣΕΛΙΣ 5637:

Ή καταγωγή τής λ. *sex* είναι ελληνική

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κ. ΓΑΤΣΙΑΣ

ΣΕΛΙΣ 5641:

Διερεύνηση του αινίγματος του Ύγνου

JAMES M. KRÜEGER

ΣΕΛΙΣ 5644:

Αίτιον και αίτιατόν

ΑΝ. Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

ΣΕΛΙΣ 5647:

Έπιλογή έπιστολών άναγνωστών

ΧΡ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Μ. ΔΑΝΙΚΑΣ,
Γ. ΒΑΘΗΣ, Α. ΤΑΓΑΡΗΣ, Α. ΠΑΠΑΤΖΙΜΑΣ

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΟΙΗΣΗ

Άναστάσης Ν. Λεβίδης, Σπύρος Νόνικας, Δευτέρης
Μαρματσούρης, Άντ. Ήλιόπουλος.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ: σελ. 5615 • ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ: σελ.
5639 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 5645 • ΔΙΗΓΗ-
ΜΑ: σελ. 5627 • Α-ΠΑΙΔΕΥΤΑ, ΑΝ-ΙΣΤΟΡΗΤΑ ΚΑΙ
Α-ΛΟΓΑ: σελ. 5633 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ.
5644.

Ἑλληνικότητα, Ἑλληνισμός καὶ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα

Ἑλληνικότητα εἶναι μιὰ ιδιόζουσα ἀντίληψη γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμον, ποὺ γεννήθηκε καὶ διαμορφώθηκε στὸν ἐλληνικὸ χῶρον καὶ συνοψίζεται στὴν ἐλευθερίαν, χωρὶς περιορισμοὺς καὶ σκοποθεσία, θεώρηση τῆς φυσικῆς καὶ κοινωνικῆς πραγματικότητος κατὰ τρόπο ροϊκὸ, μὴ στατικό, δηλαδή μὲ μιὰ μέθοδο ἐναρμονισμένη πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἀέαντης ροῆς τοῦ Σύμπαντος. Μιὰ τέτοια θεώρηση, μοναδικὴ στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, ἀκριβῶς ὑπῆρξε ἡ αἰτία ποὺ ἔδωσε, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, τοὺς πρακτικοὺς καρποὺς ποὺ ἔθρεψαν ὁλόκληρο τὸν σύγχρονο Παγκόσμιον Πολιτισμὸν, παρὰ τὶς διαστρεβλώσεις ποὺ ὑφίστανται ἕως σήμερα οἱ διαφορὲς μορφές τῆς Ἑλληνικότητος λόγῳ τῆς βαρβαρότητος τῶν κατὰ καιροὺς ἀποδεκτῶν της (γλῶσσα, γραφή, πολιτικὰ συστήματα, ἐπιστήμη, φιλοσοφία, Λόγος γενικά, ἀκόμη καὶ εἰδικώτερες πολιτισμικὲς μορφές, ὅπως τὸ Θέατρο, ὁ Ἀθλητισμὸς κ.π.ἄ. — διότι ἀκριβῶς ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἀποκλειστικῶς γεννήματα καὶ στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικότητος). Καί, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἡ πολὺ συγκεκριμένη αἰτία τῆς Οἰκουμένης Ἑλληνικῆς Δημιουργίας, δηλ. ἡ ἐλεύθερη καὶ ἄσκοπὴ ἀντίληψη τῆς πραγματικότητος, δὲν ὑπάρχει «Ἑλληνικὸ Θαῦμα», ὅπως λένε οἱ ἐξουσιαστές. Ἀναιτιώδῃ «θαύματα» ὑπάρχουν μόνο στὴν ἐξουσιαστικὴ σκέψη.

Ἑλληνισμός εἶναι ἓνα ἱστορικὸ φαινόμενο, ποὺ ἐμφανίζεται

στὸ χῶρον ποὺ κατοικοῦμε, μὲ τὶς γνωστὰς ἐκφράσεις του: Κράτος (ἂν ὑπάρχη καὶ ὁσάκις ὑπάρχει), Ἔθνος, «Λαός», ἄνθρωποι, ἤθη καὶ λοιπὰ ἱστορικὰ «μεγέθη», θρησκείες (διαφορετικὲς κατὰ καιροὺς) καὶ ὅ,τι ἄλλο χαρακτηρίζει ὅλα τὰ ἄλλα παρόμοια «ἱστορικὰ φαινόμενα» (γερμανισμός, τουρκισμός, ἀγγλοσαξωνισμός, ἰουδαϊσμός, σλαβισμός κ.λ.π.). [Ἐδῶ πρέπει ἐντονώτατα νὰ ὑπογραμμισθῇ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι στοιχεῖο τῆς Ἑλληνικότητος — ἀνεξάρτητα ἂν συνυπάρχη μὲ τὸ ἱστορικὸ φαινόμενο τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Διότι ἀκριβῶς ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα (μὲ τὴν ἀπίστευτὴ τελειότητά της, ὅπως γνωρίζουν οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Δ», εἶναι ὁ Λόγος, δηλαδή, πιστὸ καὶ ἀκριβὲς ἀντικατόπτρισμα στὴν ἀνθρώπινη διάνοηση τῆς ἐλεύθερης καὶ ἄσκοπης θεωρήσεως τῆς πραγματικότητος, ἥτοι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἑλληνικότητα]. Ὅλα τὰ στοιχεῖα ποὺ δὲν προσιδιάζουν ἀποκλειστικὰ στὴν «Ἑλλάδα», ἀλλὰ εἶναι κοινὰ σ' ὅλα τὰ «ἱστορικὰ φαινόμενα» (π.χ. πόλεμοι, δόγματα, ἐξουσιασμός, κρατισμός, ἐκτροπὴ, σκοποθεσία καὶ «ὠφελιμοθηρία», μὲ μιὰ λέξη τὸ πάσης μορφῆς **παράλογον**, δὲν εἶναι ἐξ ὀρισμοῦ γνωρίσματα τῆς Ἑλληνικότητος, ἀλλὰ ἄλλων, καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ).

Ἐκανα προηγουμένως μνεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας ὡς στοιχείου ὅχι τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀλλὰ τῆς Ἑλληνικότητος. Ἡ

διαφοροποίηση αυτή αποτελεί **καίριο, κρίσιμο και πρωταρχικό πολιτικό στοιχείο** για τὸ παρὸν και τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ θέση αὐτὴ ἔχει μιὰ πολὺ ἀπλὴ ὅσο και ἱστορικῶς ἀπρόσβλητη ἀπόδειξη: **“Ὅπου ὑπάρχει ἐλληνικὴ λέξη-ἔννοια** (στὴν ἀγγλική, γαλλικὴ, γερμανικὴ, ρωσσικὴ, ἰταλικὴ και ὅποιες ἄλλες γλῶσσες τοῦ κόσμου) **ἐκεῖ ὑπάρχει και Ἐπιστήμη, Φιλοσοφία, Στοχασμός, Λόγος.** “Ὅτι ἀπομένει ἔξω ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸ ἐννοιολόγιο-λεξιλόγιο δὲν παίζει και δὲν πρόκειται νὰ παίξει ποτὲ πιά κανένα ρόλο στὴν μελλοντικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπότητας. Πρὸς ἄρσιν παρεξηγήσεων διευκρινίζω τὴν θέση αὐτή: “Ὅλες οἱ θεωρητικὲς, ἀφηρημένες και μὲ ἓνα ἀπλό, ἔστω «ἀδόκιμον», ὄρο, ἔλλογες ἐννοιες, μὲ τίς ὁποῖες λειτουργεῖ **ἐπιστημονικὰ** ἡ ἀνθρώπινη διάνοια, εἶναι εἴτε ἀμέσου ἐλληνικῆς προελεύσεως λέξεις εἴτε **ἀποδόσεις** ἐλληνικῶν ἐννοιῶν-λέξεων μέσω ἄλλων γλωσσῶν (π.χ. τῆς λατινικῆς). Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ κάνω μιὰ πολὺ σημαντικὴ παρατήρηση: “Ὅτι οἱ πάσης μορφῆς ἐκτροπὲς ποὺ παρατηροῦνται στὴν Ἐπιστήμη, Τεχνολογία, Φιλοσοφία, Πολιτικὴ κ.λ.π., δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ **κακὴ ἀφομοίωση, παρεξήγηση** και ἐν τέλει **διαστρέβλωση** τῶν ἐλληνικῶν ἐννοιῶν-λέξεων μὲ τίς ὁποῖες λειτουργοῦν οἱ τομεῖς αὐτοὶ τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ.

Ἐπανερχομαι στὸ θέμα «Ἑλληνισμός και Ἑλληνικότητα». Ὁ Ἑλληνισμός ἔχει ἀποκόψει πρὸ πολλοῦ τὸν ὀμφάλιο λώρο του μὲ τὴν Ἑλληνικότητα, δηλαδή τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα-Ἑν-

νοιολογία. Ἐννοῶ, ὅτι, κι ἂν ἀκόμη ἡ γλῶσσα ποὺ χρησιμοποιεῖ τὰ τελευταῖα 2-2.500 χρόνια εἶναι τύποις μιὰ ἐλληνικὴ γλῶσσα, ἐν τούτοις ἡ γλῶσσα αὐτὴ, ἂν δὲν εἶναι παραφθορὰ τῆς Ἑλληνικῆς, εἶναι σίγουρα **ἀκατανόητη** ἀπ’ αὐτοὺς ποὺ τὴν ὀμιλοῦν και τὴν γράφουν. Εἶναι γι’ αὐτοὺς ἀπλῶς ἓνα συμβατικὸ **μέσον ἐπικοινωνίας**, ὅπως κάθε ἄλλη γλῶσσα ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ μάθουν ἢ ἔχουν μάθει. Δὲν εἶναι ἡ Γλῶσσα (και Γραφή) ποὺ μέσα στίς ἐννοιες-λέξεις τῆς ἀποδίδεται πιστὰ και μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια ὁ Λόγος, δηλαδή ἡ φυσικὴ και ἱστορικὴ πραγματικότης.

Συμπεραίνω και προτείνω: “Ἀν ὁ Ἑλληνισμός θέλῃ νὰ ἐπιζήσῃ και νὰ παίξῃ πρῶτιστο ρόλο στὸν **Ἑλληνικὸ Κόσμο** τοῦ Λόγου ποὺ ἔρχεται καλπάζοντας, ἔχει ἓνα μόνο δρόμο: Νὰ ἐπανασυνδεθῇ μὲ τὴν Ἑλληνικότητα, δηλαδή νὰ **κατανοήσῃ ἐκ νέου** τὴν ἀκατανόητη γι’ αὐτὸν σήμερα Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Αὐτὸ εἶναι ὅλο κι ὅλο.

(Παρένθεση και τέλος: Γιὰ ὁσους τὸ θεωροῦν ὑπερβολικό: “Ἀν σήμερα μιλοῦμε ἀκόμη γιὰ ὑπάρχουσα «Ἑλλάδα», τὸ χρωστοῦμε ὄχι στὸ «ἐλληνικὸ κράτος», ποὺ ἐξαφανιζόταν κατὰ καιροὺς, ὄχι στὴ θρησκεία, ποὺ ἄλλαζε κατὰ καιροὺς, ὄχι στὴ φυλὴ κ.λ.π., πού..., ἀλλὰ στὸ γεγονὸς ὅτι ἐγγράφετο και ὀμιλεῖτο πάντοτε ἕως τώρα κάποια «ἐλληνικὴ» γλῶσσα: Ἐκείνη και ἀκατανόητη, ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ — και μόνον αὐτὴ — ποὺ διατήρησε τὸν Ἑλληνισμό διὰ μέσου τῶν χιλιετιῶν!).

Δ.Ι.Λ.

COMUNI ELLENOFONI DEL SUD ITALIA (SALENTO)

Al Sig. Milziade EVERT
Sindaco degli Ateniesi

I N V I T O

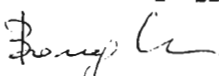
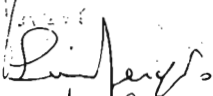
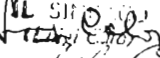
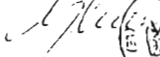
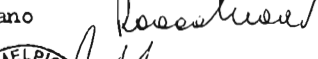
Signor Sindaco,

Noi sindaci degli ellenofoni 9 paesi del Sud Italia:
Martano, Calimera, Soleto, Corigliano, Castrignano dei
Greci, Sternatia, Martignano, Zollino, Melpignano, vi
preghiamo di venire a visitare i nostri paesi.

Attendiamo una vostra risposta e la data della
vostra visita.

Ancora, esprimiamo il desiderio, se lo volete, di
affratellare tutte le comunità ellenofone con il
vostro Comune .

I SINDACI

di Martano
di Calimera
di Martignano
di Sternatia
di Zollino
di Soleto
di Corigliano
di Castrignano
di Melpignano

Φωτοτυπία της προσκλήσεως που απέστειλαν προς τὸν τότε δήμαρχο Ἀθη-
ναίων οἱ ἑννέα δήμαρχοι τῆς ἑλληνόφωνης περιοχῆς τῆς Κάτω Ἰταλίας, γιὰ
νὰ παραστῇ στὸ διεθνὲς συνέδριό τους. (Ἑλληνικὴ μετάφραση στὸ κείμενο).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΙΤΣΕΛΑΣ

Κραυγή από τὴ Μεγάλη Ἑλλάδα

Πῶς μιὰ «ἐθνικῶς ἀναίσθητη» Ἀθήνα ἀφήνει νὰ χαθῇ
στὴ Ν. Ἰταλία ἢ γλῶσσα ἐνὸς πανάρχαιου Ἑλληνισμοῦ

[Τό περιεχόμενο τοῦ κειμένου πὺ ἀκολουθεῖ ἔχει συνταράξει τὸν «Δαυλό». Ὁ συντάκτης του δὲν εἶναι συνεργάτης μας, δὲν δημοσιογραφεῖ καὶ δὲν ἔχει ἴσως δημοσιεύσει ποτὲ τίποτε. Ἦλθε στὰ Γραφεῖα μας, ἄγνωστος, ἀπὸ τὴν ἱερὴ γῆ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, ὅπου ὁλομόναχος, χωρὶς κανένα συμφέρον, περιφρονημένος ἀπὸ τὸ Ρωμέικο Κρατίδιο, χωρὶς νὰ εἶναι δάσκαλος ἢ καθηγητής, ἀγωνίζεται ἐπὶ χρόνια γιὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς χιλιάδες Ἕλληνες, πὺ μιλοῦν ἐκεῖ τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἐδῶ καὶ χιλιετίες, γιὰ νὰ τὴ διασώσουν ζωντανή, καθὼς οἱ ἴδιοι μὲ συγκινητικὲς προσπάθειες, ὅπως θὰ δῆτε, ἀγωνίζονται νὰ τὸ πετύχουν. Τὰ περιστατικὰ καὶ τὰ ντοκουμένα, πὺ παραθέτει ὁ ἐθναπόστολος αὐτὸς τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς Συνειδήσεως, δὲν ἀφήνουν καμμιά ἀμφιβολία γιὰ

Ἄλλο ἓνα ξερρίζωμα

«Αὐτὴ, ἀμυδρῶς, εἶναι ἡ τωρινὴ Σας Ἑλλάς. Καὶ θὰ ἦτο ἀνεξήγητον θαῦμα, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ τὸ τερατῶδες αὐτὸ κατασκεῦασμα, ἐὰν δὲν τὸ ἐστήριζεν ἡ Ἱερὰ Συμμαχία τῶν Μεγάλων Κροκοδείλων, ἡ ὑποκύψασα εἰς τὴν ἠθικὴν πίεσιν τῶν λαῶν καὶ ἀναγκασθεῖσα νὰ κυρώσῃ τὴν ἐλευθερίαν καὶ δημιουργίαν τοῦ ἔθνους ἀνεξάρτητον - ἀλλὰ φαινομενικῶς, ἀλλὰ δέσασα τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα χειροπόδαρά ἀνέκαθεν, ἀλλ' ἐξωθοῦσα αὐτὸ εἰς ὅλους τοὺς κρημνοὺς καὶ ἀτιμασμοὺς, ἐὰν δὲν εἶχε συμφέρον μέγιστον νὰ τὸ διατηρῇ, ὅπως ἦτο τὸν αἰῶνα αὐτόν, ὅπως εἶναι τῶρα καὶ χειρότερον ἀκόμη, διὰ νὰ κατακομματιάσῃ καὶ διαρπάξῃ αὐτὴ τὸν Ἑλληνισμόν ἀνέτω, δημιουργοῦσα καὶ ἐξωθοῦσα βλάχους καὶ βουλγάρους, λαοὺς βλάκας, λυσσῶντας καθ' ἡμῶν, τῶν φυσικῶν τῶν εὐεργετῶν καὶ προσετῶν, φουσκώνοντας σὰν Ἰνδιάνους καὶ σὰν Ἰνδιάνους βλάκας, ἀδυνατοῦντας νὰ ἐννοήσουν ὅτι παχύνονται μάταια τρώγοντες ἡμᾶς, διὰ νὰ χρησιμεύσουν μίαν ἡμέραν διὰ τὴν πασχαλινὴν βότκα τοῦ μουζίκου καὶ τὰ Χριστούγεννα τοῦ Φράγκου. Καὶ ἀκόμη θὰ ἦτο θαῦμα, πῶς ὑφίσταται τοιοῦτον κατασκεῦασμα, ἐὰν δὲν τὸ ἐκράτει, κυριώτερον ἀκόμη, ἡ κολοσσιαία δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ πραγματικὴ αὐτὴ Δύναμις καὶ τὸ Γόητρον τῆς Ἀρχαίας μας Ἑλλάδος, Γόητρον ἰσχυρότερον τοῦ γοήτρου τῶν θεῶν, δύο δυνάμεις τρισθέγιστοι, ἀνυπολόγιστοι, τὰς ὁποίας ἀνηθίμως καὶ χυδαιότατα ἐκμεταλλεύεται ἡ τωρινή, χωρὶς κἄν τὰς ἐννοῇ καὶ αἱ ὁποῖαι κρατοῦν ἀβύθιστον τὸ ληστρικὸν αὐτὸ ΦΡΕΝΟΚΟΜΕΙΟΝ».

(Περικλῆς Γιαννόπουλος, «Νέον Πνεῦμα», 13)

Ἄλλο ἓνα κομμάτι Ἑλληνισμοῦ ξερρίζωνται: Ὁ Ἑλληνισμὸς τοῦ Καυκάσου, δηλαδὴ, ὅ,τι εἶχε ἀπομείνει ὥς τις μέρες μας χωρὶς νὰ ἐκρωσισθεῖ, ἀπὸ τὸν Μεγάλον Ἑλληνισμό τῆς πάλαι ποτὲ Τσαρικῆς Ρωσσίας καὶ νῦν Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ἀκολουθώντας τὴ μοῖρα τοῦ εὐρύτερου Ἑλληνισμοῦ, πὺ ἐδῶ καὶ δύο αἰῶνες συρρικνώνεται συνεχῶς.

την ἄθλια, ἂν ὄχι ἀναίσθητη, στάση τοῦ Ρωμέικου, καί, ἀντιθέτως, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ... Ἱταλικοῦ Κράτους πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ γιὰ τὴν ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ ἐνίσχυση ποὺ προσφέρει γιὰ τὴ διατήρησή της! Ἔτσι εἶναι ἀκριβῶς ἡ πραγματικότης, ὅσο κι ἂν φαίνεται ἀπίστευτη στὸν ἐθνικῶς νεκρό, ἂν ὄχι μὴ ἐλληνικό, τόπο ποὺ ζοῦμε...

Ἀνεξαρτήτως τοῦ δυσσιώνου μέλλοντος τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας στὴ Ν. Ἱταλία ὁ «Δαυλὸς» εἶναι εὐτυχής, ποὺ δημοσιεύει τὸ κείμενο αὐτό. Σπανίως τέτοιο ντοκουμέντο βλέπει τὸ φῶς, ντοκουμέντο ποὺ ταυτόχρονα ἀποτελεῖ πραγματικό φιλολογικὸ μνημεῖο ἀμεσότητος, ἀγνότητος, ἀνυστεροβουλίας, ἀδάμαστης ἀγωνιστικότητος — μὲ δύο λέξεις, γνήσιας ἐλληνικότητος. — Δ.Ι.Α.]

Ξέρεις νὰ μιλᾷς, ὅταν κατέχεις τὴν γλῶσσα σου·
ὅταν λὲς τὴν ἀλήθεια·
ὅταν ἀνακαλύπτεις τίς φωνὲς τῶν πουλιῶν,
τὴν γλῶσσα τῶν δένδρων.

Ξέρεις νὰ μιλᾷς, ὅταν γνωρίζεις τὸ φῶς,
τὰ βήματα τοῦ νεροῦ π' ἀνεβαίνουν στὰ ὄρη,
ποὺ κατεβαίνουν στίς θάλασσες·
ξέρεις νὰ μιλᾷς, ὅταν στέκεσαι ὄρθιος.

Ἐμεῖς στὴ «Μητρόπολη», τὸ Ἑλλαδικὸ Κράτος, «χωρὶς περίσκεψιν, χωρὶς τὴν λύπην, χωρὶς αἰδῶ» ἄδομεν ἄσματα «προοδευτικά». Ἡ πολιτικὴ μας ἡγεσία ἀσχολεῖται μὲ τὴν ΑΤΑ καὶ συναγωνίζεται σὲ λαϊκίστικα συνθήματα, ἡ οἰκονομία μας ἔχει βουλιάζει σὲ βοῦρκο σκανδάλων, οἱ «λαϊκοὶ μας ἡγέτες» ψάλλουν ἐξορκισμοὺς στὸ «σὺν ἑνα» καὶ οἱ «προοδευτικοί» μας πνευματικοὶ ἄνθρωποι φροντίζουν νὰ φορτώσουν τὴν ἀποτυχία τοῦ δόγματος, ποὺ ἔχουν οἱ ἴδιοι φορέσει καπέλο, σ' αὐτοὺς ποὺ τὸ ἐφήρμοζαν ἐπὶ 70 χρόνια. Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος μὲ τὴ βοήθεια τῆς ΕΟΚ προσφέρει «κίνητρα», ὥστε ὁ ξερριζωμὸς νὰ εἶναι γενικὸς καὶ ταχύς!..

Ὁ Ἑλληνισμὸς τοῦ Καυκάσου ὑπελογίζετο νὰ ὑπερβαίνει τὸ ἓνα ἑκατομμύριο πρὶν ἀπὸ τὸ Β' Παγκόσμιον Πόλεμον. Ὑπέστη πληθὸς ταλαιπωριῶν, ἐκτοπισμῶν καὶ ἐξολοθρεῖσεις ἀπὸ τὸ Σταλινικὸ καθεστῶς. Ἀποτελεῖτο ἀπὸ: α) Ἕλληνες ἀπὸ αἰώνων κατοικοῦντες στὴν περιοχὴ, β) Ἕλληνες τῆς Νοτίου Ρωσσίας καὶ ἰδιαίτερα τῆς Κριμαίας ποὺ μετανάστευσαν ἐκεῖ ἐπὶ Τσαρικοῦ καθεστῶτος καὶ γ) Ἕλληνες τοῦ Πόντου ποὺ κατέφυγαν στὸν Καύκασο μετὰ ἀπὸ Τουρκικοὺς διωγμοὺς κατὰ τὸν 19ο καὶ στίς ἀρχὲς τοῦ λήγοντος αἰῶνος.

Τὸ Ἑλλαδικὸ Κράτος - κατασκευάσμα τῶν ἀνταγωνιζομένων προστατῶν του στὰ μέτρα ποὺ αὐτοὶ ἐπιθυμοῦσαν καὶ δι' ἰδίαν αὐτῶν χρῆσιν — ἀτροφικὸ καὶ ἀδύναμο, ἐξαντλημένο ἀπὸ διχασμοὺς καὶ ἐμφύλιες συγκρούσεις, ἔχει συνηθίσει νὰ παρακολουθεῖ, χωρὶς νὰ μπορεῖ ν' ἀντιδράσει, τὴ συρρίκνωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἶναι πράγματι ἀπογοητευτικὴ μιὰ σύγκριση τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ ἐκεῖνον στὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος τόσο στὴν ἔκταση ὅσο καὶ στὸ ποσοστὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ, ἢ καὶ τοῦ γηγένου, πληθυσμοῦ.

Γιὰ μία ἀκόμα φορὰ τὸ Ἑλλαδικὸ μας Κράτος ἐτοιμάζεται νὰ δεχθεῖ πρόσφυγες, γιὰ μία ἀκόμα φορὰ σὰν νέος Κρόνος θὰ καταβροχθίσαι μῆμα ξερριζωμένου Ἑλληνισμοῦ καὶ θὰ ὑποστεῖ τίς συνέπειες τῆς καταβροχθίσεως.

Θὰ ἀκουσθοῦν καὶ πάλι τὰ στομφώδη γιὰ τίς φτεροῦγες ποὺ ἀνοίγει ἡ Ἑλληνι-

VERBALE DELLA RIUNIONE DEL 16-10-1986

Oggi giovedì 16 Ottobre 1986 noi sottoindicati Sindaci dei Comuni ellenofoni del Salento ci siamo riuniti alle ore 19 su invito del signor Panajotis Pitselàs, Presidente dell'Archio Tsakonias, nella Sala Attigua alla Chiesa Matrice dell'Assunta in Martano per esaminare e discutere un programma di attività per la conservazione delle tradizioni greche del Salento.

Dopo l'esposizione del signor Pitselàs abbiamo deciso di cooperare per la realizzazione del seguente programma:

- 1) Istituzione di corsi di lingua grika e neogreca per giovani ed adulti fino all'entrata in vigore della legge quadro per la tutela delle minoranze linguistiche, attualmente giacente davanti al Parlamento Italia;
- 2) Sollecitazione delle competenti Autorità per la ricezione dei programmi della Radio-Televisione greca nella Grecia Salentina;
- 3) Preparazione di un congresso internazionale di studi sulla lingua, la letteratura, le tradizioni e la storia delle minoranze greche dell'Italia meridionale;
- 4) Istituzione di un'Olimpiade minore con cadenza quadriennale e partecipazione di atleti della Grecia e della Magna Grecia;
- 5) Creazione di foresterie nella Grecia Salentina e nella Calabria Greca per alunni, studenti e insegnanti greci;
- 6) Sollecitazione all'Archio Tsakonias per la creazione di analoghe forestie in Grecia per alunni, studenti e insegnanti delle aree ellenofone dell'Italia meridionale;
- 7) Istituzione di un premio letterario di poesia e prosa in griko;
- 8) Preghiera ai sacerdoti dell'area grecofona perchè seguano l'esempio di Padre Mauro Cassoni per la salvezza del griko.

Letto, confermato e sottoscritto.

Il Sindaco di (timbro e firma)

IL SINDACO
(Dott. Vincenzo Pitselàs)
Pitselàs

Φωτοτυπία του Πρακτικού που υπέγραψαν οί όκτώ δήμαρχοι τής ελληνόφωνης περιοχής του Σαλέντου-Καλημέρας μετά την έκτακτη συνέλευση τής 16-10-1986. (Ἑλληνική μετάφραση στό κείμενο).

Ἐμεῖς γκρεμιζόμαστε ἀπό τ' ἀπλᾶ. Βουλιάζουμε ἀπό τὰ λίγα. Ὁδεύουμε πρὸς τὸν θάνατο κι' ἀδιαφοροῦμε. Σ' αὐτὴν τὴν ἀπέραντη καταστροφὴ δὲν βλέπω δέκα Ἑλληνες νὰ βοηθήσουν τὸ Σαλέντο. Ἐκατὸ τὴν Μεγάλῃ Ἑλλάδᾳ. Δέκα χιλιάδες τὸν Ἑλληνισμό, ἑκατὸ χιλιάδες τὴν Ἑλλάδᾳ. Καταστρέφουμε κι' ἀδιαφοροῦμε περιμένοντας τὸ αὔριο. Τὸ αὔριο ποὺ δὲ θάναί αὔριο, ἀφοῦ τὸ σήμερα βουλιάζει στὶς μέρες μας. Ποτὲ δὲν ξημερώνει, ἂν δὲν ρίξουμε νερὸ στὸ νε-

ρόμυλο του χρόνου. Δίχως γλώσσα ή ζωή πεθαίνει, το νερό σωπαίνει κι ο θάνατος με βράχους μάς σκεπάζει.

Δέν θα σᾶς κουράσω. Για τούς ἑλληνόφωνους τῆς Νοτίου Ἰταλίας θὰ σᾶς μιλήσω με λόγια ἀπλᾶ.

Τὸ «Ἀρχεῖον Τσακωνίας», σύλλογος γιὰ γλώσσα καὶ παράδοση, πραγματοποίησε τὸ 1984 τὸ 1ο Διεθνὲς Συνέδριο στὸ Λεωνίδιον Κυνουρίας. Ἐκεῖ ἄκουσα τὸν κ. Ἀναστάσιο Καραναστάση, συντάκτη τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας, νὰ ὁμιλεῖ περὶ συγγενείας τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου με τὴν τῶν Ἑλλήνων στὴ Νότιο Ἰταλία. Ἡ πρώτη μας ἐνέργεια ἦταν νὰ ἐπικοινωνήσουμε μαζί τους. Καλέσαμε μία ὁμάδα παιδιῶν ἀπὸ τὴν πόλη Μαρτᾶνο, τὴν ὁποία φιλοξένησε τὸ Ἀρχεῖον Τσακωνίας στὸ Λεωνίδιον Κυνουρίας. Ἦταν μία ἀρχή. Ἀνοίγαμε δρόμο. Σὰν τὸν φοῖνικα ἀνακαλύπταμε τὴν ζωὴ κάτω ἀπὸ στάχτες καὶ ξερὰ κούτσουρα. Ἡ φιλοξενία ἔλαβε χώρα τὸν Ἰούλιο τοῦ 1985.

Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1986 ἐπισκέφθηκα τὰ ἑλληνόφωνα χωριά τῆς Ἀπουλίας. Στὸ ἄκουσμα τῆς ἐρώτησης «ἐστέω καλὸ;» (= εἰσθε καλά;) οἱ θῦρες ἀνοίγαν ἀπὸ κάποιο χέρι, πὺ μᾶς περιμένε αἰῶνες. Οἱ γέροι καὶ οἱ γριὲς ἀπαντοῦσαν «ἐτά;» (= ἐσύ). Ἐβῶ γκρέκο» (= ἐγὼ ἑλληνας). Αὐτὰ τὰ λίγα ἦταν ἀρκετά, γιὰ νὰ σοῦ ἀνοίξουν τὴν καρδιά τους.

κὴ (δηλαδὴ ἡ Ἑλλαδικὴ) πατρίδα, γιὰ νὰ σκεπάσει τὰ ξερριζωμένα παιδιὰ τῆς. Προτείνεται ἡ ἐγκατάσταση τῶν «Ποντίων» στὴ Θράκη γιὰ τόνωση δημογραφικῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου. Στὴ Θράκη, πὺ ἡ μυωπία τῆς Ἑλλαδικῆς ἡγεσίας σὲ συνεργασία με τὸν θρησκευτικὸ φανατισμὸ ἄφησε ἀπληροφόρητο γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ του καταγωγὴ τὸ Μουσουλμανικὸ στοιχεῖο, χαρίζοντάς το στὴν Τουρκικὴ προπαγάνδα, χωρὶς νὰ ἔχει καὶ τὸ σθένος, τὴν τόλμη νὰ ἀπαντήσῃ στὸ ξερρίζωμα τῶν Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἰμβρου καὶ τῆς Τενέδου, με ἀντίστοιχη ἀπέλαση Μουσουλμάνων τῆς Θράκης, ἔστω καὶ ἀπελαύνοντας ἕναν γιὰ κάθε τρεῖς ξερριζωμένους.

Προτείνεται καὶ κτίσιμο πόλεων γιὰ τὶς ἑκατοντάδες χιλιάδων τῶν προσφύγων πὺ θὰ ἔλθουν. (Ἀραγε θὰ τὶς χρηματοδοτήσουν οἱ ἀνθρώπους... προβληματικὲς μᾶς ἐπιχειρήσεις; Πρὸς τὸ παρὸν λίγοι ἀφιχθέντες πρόσφυγες ἐνδιαίτῳνται σὲ νεκροταφεῖο τῆς περιοχῆς Μενιδίου!)

Φαντάζομαι καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ὁδῶν καὶ λεωφόρων τῶν πόλεων αὐτῶν καὶ ἀναφέρω μερικὰ περιοριζόμενος νὰ τὰ πάρω ἀπὸ τὴν περιοχὴ Καυκάσου, Ἀζοφικῆς (Μαιώτιδος λίμνης) καὶ Κιμμερίου Βοσπόρου, χωρὶς νὰ ἐπεκταθῶ στὴν Κριμαία καὶ δυτικώτερα: Παντικάπαιον, Νυμφαία, Ἐρμώναςσα, Κιμμερικόν, Φαναγόρεια, Γοργίππια, Ἡράκλειον, Πιτυοῦς, Διοσκουριάς, Φᾶσις, Μαριανούπολις, Τιφλὶς, Σταυρόπολις.

Ἐνδεικτικὰ ἀντιγράφω πληροφορίες γιὰ τὶς τρεῖς τελευταῖες πόλεις ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Κώστα Ν. Τριανταφύλλου «Παγκόσμιος Ἑλληνοδείκτης»

ἈΜΑΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ (ἡ Μαριούπολις) τῆς Ἀζοφικῆς. Ἰδρυθὴ ὡς αὐτόνομος πόλις τὸ 1779, ὅτε οἱ Ρῶσοι ἐπείσαν τοὺς Ἑλληνας τῆς Κριμαίας νὰ μεταναστεύσουν καὶ δὴ οἱ ἐκ τοῦ Μπαξέ Σαράι εἰς τὴν θέσιν ταύτην. Εἶχε ἀποτελεσθῇ καραβάνι 70.000 Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι μετὰ διετὴ πεζοπορίαν ἐφθασαν οἱ ἡμίσεις ἐδῶ, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν εἰς 24 ναυτικὰ χωρία. Ὡνομάσθη οὕτω πρὸς τιμὴν τῆς

Ἦρθαν τὰ πρῶτα δάκρυα. Τὰ πρῶτα χαμόγελα. Τὰ πρῶτα ἀναστάσιμα τῆς ἐλπίδας. Ἐρώτησα τὰ παιδιά πὺ φιλοξενήσαμε τὸν προηγούμενο χρόνο στὸ Λεωνίδιον, ἂν, στὴν περίπτωση πὺ θὰ ἄνοιγα ἑλληνικὸ σχολεῖο, θὰ ἔρχονταν νὰ παρακολουθήσουν τὴν γλῶσσα τῶν προγόνων τους καὶ τὴν σημερινὴ ὁμιλουμένη στὴν Ἑλλάδα. Βρῆκα ἀνταπόκριση. Ἔτσι μαζί μὲ τὸν κ. Σωτῆρη Σικοῦρο, καθηγητὴ τῆς Ἱταλικῆς φιλολογίας καὶ γνώστη τῆς Σαλεντινῆς διαλέκτου καὶ τῆς νεοελληνικῆς, ἀνοίξαμε τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ Σχολεῖο σὲ αἶθουσα τῆς ἐκκλησίας Assuna τοῦ Μαρτάνου, πὺ μᾶς παρεχώρησε δωρεὰν ὁ ἑλληνόφωνος ἱερέας Renato Delus (Δῆλος). Ἀπὸ 25 Αὐγούστου ἕως τὶς 8 Σεπτεμβρίου φιλοξενήθηκε μία ἄλλη ὁμάδα παιδιῶν ἀπὸ τὰ ἑλληνόφωνα χωριὰ τῆς Ἀπουλίας. Τὰ παιδιά συνόδευαν, ὅπως καὶ στὴν προηγούμενη ἐπίσκεψη, ὁ καθηγητὴς Σωτῆρης Σικοῦρος μὲ τὴν γυναῖκα του Bianca. Τὰ παιδιά ἔδωσαν δύο παραστάσεις παραδοσιακοῦ χοροῦ καὶ τραγουδιοῦ στὸν Πύργο τῆς Ἡλείας, μία στὶς κατασκηνώσεις τῆς Μητροπόλεως Πειραιῶς καὶ μία στὶς Σχολές Μωραΐτη στὸ Ψυχικό. Ἐπίσης τὰ ἡχογράφησε καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ραδιοφωνία (Φεβρωνία Ρεβύνθη). Τὴν ὁμάδα αὐτῶν τῶν παιδιῶν φιλοξένησαν ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πειραιῶς Καλλίνικος καὶ ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἡλείας Γερμανός.

Ἐνωρίτερα εἶχαμε στείλει ἐπιστολές πρὸς ὅλους τοὺς «φορεῖς» γιὰ τὴν φιλοξενία. Στὸν δήμαρχο Ἀθηναίων κ. Δ. Μπέη εἶχαμε στείλει τρεῖς ἐπιστολές, ὁ ὅποιος οὔτε κἂν ἔκαμε τὸν κόπο ν' ἀπαντήσει ἔστω καὶ ἀρνητικὰ. Ὁ Δῆμος Πειραιῶς μὲ δήμαρχο τὸν κ. Παπασπύρου ἀπάντησε, ἔστω καὶ ἄργα, πὺς θὰ φιλοξενοῦσε τὰ παιδιά. Τὸν μῆνα Μάιο ἐπῆγα στὸν Δῆμο νὰ καθορίσουμε ἡμερομηνία.

→ *Παναγίας τὴν ὁποῖαν ἔφεραν οἱ ἐκ Κριμαίας φεύγοντες. Ὁ Καποδίστριας ἐφρόντισε καὶ ἰδρύθη τῇ 1818 σχολεῖον μετὰ βιβλιοθήκης... 175.000 Ἕλληνες ἔζων τὸ 1918 εἰς τὴν πόλιν καὶ περίξ αὐτῆς, ἀλλὰ ἡ Ἑλληνικὴ ζωὴ τῶν δὲν ἦτο ἰσχυρὰ πλέον, εἶχον ὅμως ναόν».*

«Τιφλίς. Τὸν 19ῃ αἰῶνα καταφεύγουν πολλοὶ Ἕλληνες τοῦ Πόντου... τοὺς παρεδόθησαν μεταλλεῖα (Θεοδοσιούπολις καὶ Ἀργυρούπολις). Κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ 19ῃ αἰῶνος πλείστοι Πόντιοι κατέφυγον, φεύγοντες τὰ πολεμικὰ γεγονότα. Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1855-1866) καραβάνια Ποντίων ἐξ 60.000 νέων προσφύγων κατέφυγον καὶ μεταξὺ ἄλλων ἀπώκισαν τὰ ἐκ τῶν προηγούμενων Ἑλλήνων 43 χωριὰ τῆς Τσάλκας... Τὸ 1917 ἐν Τυφλίδι συνήλθε τὸ συνέδριον τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἀντικαυκάσου μὲ διεκδίκησιν τῆς Ἀυτονομίας τῶν Ἑλλήνων τῆς Ρωσσίας, ἐπίσης οἱ ἐν Ρωσσίᾳ Πόντιοι ἐζήτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Πόντου... Ὁμιλοῦν εἰσέτι τὰ Ἑλληνικὰ οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες».

«Σταυρόπολις Βορ. Καυκάσου. Κατέφυγον ἐκεῖ πλείστοι Πόντιοι κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1855) ἐκ τοῦ Κάρς, περὶ τὰς 40.000, καὶ διετήρουν κοινότητα Ἑλληνικὴν. Ἦσαν ὅμως Τουρκόφωνοι προπολεμικῶς. Διατηρεῖ πολλοὺς Ἕλληνας».

★★★

Ἔνα τελικὸ σχόλιο: Τὸ Ρωμέικο Κρατίδιο σ' ὅλη τὴν ἱστορίαν του δὲν κάνει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ξερριζώνει καὶ καταβροχθίζει τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος ἀπορροφώντας τὸν Ἑλληνισμό ἀπὸ τίς προαιώνιες ἐστίες του.

Λευτέρης Μαρματσούρης

‘Από τὰ ἐγκαίνια τοῦ ‘Ελληνικοῦ Σχολείου στοῦ Μαρτῆνο. ‘Ελληνόφωνοι μαθητὲς κρατοῦν τὸ σύμβολο τῆς Κοινότητος, ὅπου ἀναγράφεται ἑλληνιστί: «Μητέρα, ἄρρησες, ξύπνα τὸν Ὀδυσσεά, τὸ δένδρο τῆς ζωῆς μαράθηκε, τὸ μοναστήρι τῶν Κα-sούλων γκρεμίστηκε, ἡ Μαρία Μπούκαλη δὲν φάνηκε ἀκόμα. Μητέρα, πεθαίνω-πεθαίνω-πεθαίνω. — ‘Απὸ τὴν Μεγάλη ‘Ελλάδα πρὸς τὴν Μητέρα ‘Ελλάδα — 750 π.Χ.-1987 μ.Χ.».

Ἡ ὑπεύθυνη μου εἶπε: «Χάθηκε ἡ ἐπιστολή σας. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μᾶς κάμετε μίαν ἄλλη». Τούς ἐπῆγα τὴν ἰδίαν ἡμέρα τὴν δεύτερη ἐπιστολή. Μοῦ εἶπε νὰ περάσω μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες. Μετὰ ἀπὸ πολλὰ τηλεφωνήματα καὶ πολλές ταλαιπωρίες μείναμε σύμφωνοι, τὰ παιδιὰ νὰ τὰ φιλοξενήσει ὁ Δήμος Πειραιῶς ἀπὸ 26 Αὐγούστου ἕως 9 Σεπτεμβρίου. Εἶδοποίησα τὸν ὑπεύθυνον στὸ Σαλέντο νὰ προετοιμάσει τὰ παιδιὰ στὶς καθορισμένες ἡμερομηνίες. Στὶς 23 Αὐγούστου ἐπῆγα στὸν Δήμο, γιὰ νὰ διαθέσει τὸ λεωφορεῖο γιὰ τὴν μεταφορὰ ἀπὸ Πάτρα στὸν Πειραιᾶ. Ἀφοῦ ἐκάθησα ὀρθίος 25 λεπτά, γιὰ νὰ τελειώσει ὁ ὑπάλληλος τὸ ἰδιωτικό του τηλεφώνημα, μοῦ εἶπε: «Ἐλᾶτε αὔριο». Φίδια μ' ἔξωσαν καὶ τὸν ὕπνο μου τὸν εἶχε φάει ἡ ἀγωνία. Πηγαίνω τὴν ἐπομένη καὶ μοῦ λέγουν: «Τὰ παιδιὰ θὰ φιλοξενηθοῦν ἀπὸ 20 Σεπτεμβρίου ἕως 5 Ὀκτωβρίου. Τὰ ἔχουμε συμπεριλάβει στὶς πολιτιστικές μας ἐκδηλώσεις». Τούς λέγω: «Μὰ τὰ παιδιὰ ἔχουν μπεῖ στὸ πλοῖο κι ἔρχονται. Ἡ συμφωνία μας ἦταν: 26 Αὐγούστου ἕως 9 Σεπτεμβρίου. Στὶς 12 Σεπτεμβρίου ἀνοίγουν τὰ σχολεῖα τους». Ἡ ἀπάντηση ἦταν ξερὴ: «Μόνο τότε μποροῦμε νὰ τὰ φιλοξενήσουμε». Προσπάθησα νὰ βρῶ τὸν δήμαρχο κ. Παπασπύρου. Ἐστάθη ἀδύνατον, εἶχε ὁ ἄνθρωπος νὰ κάμει μὲ τοὺς ψηφοφόρους του. Ἐμένα θὰ περίμενε; Ἀηδίασα γιὰ τὴ συμπεριφορὰ ὧλων. Τὰ παιδιὰ ταξίδευαν, κι' αὐτοὶ ὅλα τὰ ἔδιναν στὸ βωμὸ τῆς σκοπιμότητος. Βλέπετε στὰ μέσα Ὀκτωβρίου εἴχαμε δημοτικές ἐκλογές. Καὶ τώρα μὲ τσέπη ἄδεια ποῦ θὰ φιλοξενήσω τὰ παιδιὰ; Σὲ λίγες ὥρες ἔφθαναν στὴν Πάτρα. Ποῦ θὰ ἄναι; Ἡ ἀνευθυνότητα τοῦ δημάρχου Πειραιῶς καὶ τῶν περὶ αὐτὸν στὸ ἀποκορύφωμά της. Εὐτυχῶς μετὰ ἀπὸ μερικά τηλεφωνήματα λυτρώθηκα. Ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἡλείας Γερμανὸς καὶ ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πειραιῶς θὰ φιλοξενοῦσαν τὰ παιδιὰ. Ἐτσι κι ἔγινε. Ὅχι μόνο τὰ φιλοξένησαν, ἀλλὰ ἐπλήρωσαν καὶ ὅλα τὰ ἔξοδα μετακίνησής. Θερμὰ τοὺς εὐχαριστοῦμε.

Τὸ Σχολεῖο τὸ ἐλληνικὸ ἄνοιξε ἀρχὰς Ὀκτωβρίου τοῦ 1986 μὲ 57 μαθητὲς καὶ μαθητρίες. Κάναμε μαθήματα δύο φορὲς τὴν ἐβδομάδα. Τὶς ἐλεύθερες ὥρες μου ἐπῆγαινα σὲ σπίτια καὶ ἔδινά μαθήματα. Ὅλα δωρεάν. Μιλοῦσα στὰ καφεῖα, στὴν ἀγορὰ, ἐκεῖ ποῦ παίζαν *κόκκουλε* (= κόκκους, ἀμάδες), στὶς ἐκκλησιεὶς καὶ ὅπου ἄλλοι μποροῦσα.

Στὶς 16 Ὀκτωβρίου τοῦ 1986 καλέσαμε μὲ πρόσκληση ὅλους τοὺς ἐλληνόφωνους δημάρχους τῆς Ἀπουλίας στὴν αἴθουσα τοῦ Σχολείου, ὁδὸς Terra (= Γῆ) καὶ τοὺς ἀναφέραμε τὸ πρόγραμμά μας. Συντάξαμε τὴν ἰδίαν ἡμέρα τὸ πρῶτο Πρακτικό, τὸ ὁποῖον ὑπέγραψαν οἱ δήμαρχοι Μαρτάνου-Καλημέρας, Στερνατίας ἢ Χώρας, Τζολίνου, Μαρτινιάνου, Καστρινιάνου, Μελπινιάνου, Κοριλιάνου, Σολέτου. Ἰδοὺ ἡ ἐλληνικὴ μετάφραση τοῦ Πρακτικοῦ τῶν δημάρχων (τὸ ἰταλικὸ πρωτότυπο δημοσιεύεται ἐν φωτοτυπία):

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ 16ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1986

Σήμερα ἡμέρα Πέμπτη τῆς 16ης Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1986 οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι δήμαρχοι τῆς περιοχῆς Σαλέντου συγκεντρωθήκαμε ὥρα 19 μ.μ. κατόπιν προσκλήσεως τοῦ κυρίου Παναγιώτη Πιτσελά, Προέδρου Ἀρχείου Τσακωνίας, στὴν αἴθουσα τῆς Ἐκκλησίας Assunda τοῦ Μαρτάνου νὰ ἐξετάσουμε τὸ πρόγραμμα ἐνεργειῶν διὰ τὴν διατήρηση τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσης τοῦ Σαλέντου.

Ἐπὶ τῶν εἰσηγήσεων τοῦ κ. Πίτσελα ἀποφασίσαμε νὰ συνεργαστοῦμε γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ κατωτέρω προγράμματος:

1) Νὰ πραγματοποιήσουμε σειρὲς μαθημάτων στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα τοῦ Σαλέντου καὶ στὴν σημερινὴ ὁμιλουμένη στὴν Ἑλλάδα γιὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ γιὰ μεγάλους, μέχρι νὰ λειτουργήσῃ ὁ νόμος τῆς Ἱταλικῆς Βουλῆς γιὰ τὴν προστασία τῶν μειονοτήτων.

2) Ἐνέργειες στοὺς ὑπεύθυνους Ὁργανισμοὺς γιὰ τὴν παραλαβὴ προγραμμάτων τῆς Ἑλληνικῆς ραδιοφωνίας καὶ τηλεόρασεως στὶς ἑλληνόφωνες περιοχὲς τῆς Κάτω Ἱταλίας.

3) Πραγματοποίηση Διεθνoῦς Συνεδρίου γιὰ γλῶσσα, λογοτεχνία, παράδοση καὶ ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν μειονοτήτων τῆς Ἱταλίας.

4) Τέλεση μικρῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ἀνὰ 4 χρόνια μὲ συμμετοχὴ ἀθλητῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μεγάλῃ Ἑλλάδα.

5) Δημιουργία ξενῶνων στὴν Ἑλληνικὴ περιοχὴ τοῦ Σαλέντου καὶ τῆς Καλαβρίας γιὰ τὴν διαμονὴ μαθητῶν, φοιτητῶν καὶ δασκάλων ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

6) Ἐπίσης νὰ παρακαλέσουμε τὸ Ἀρχεῖον Τσακωνίας ὅπως δημιουργήσῃ ἀντίστοιχους ξενῶνες στὴν Ἑλλάδα γιὰ τοὺς μαθητές, φοιτητές, δασκάλους τῶν Ἑλληνοφώνων περιοχῶν τῆς Κάτω Ἱταλίας.

7) Πραγματοποίηση ποιητικῶν (βραδειῶν) καὶ λογοτεχνικῶν βραδειῶν στὴν τοπικὴ ἑλληνικὴ διάλεκτο μὲ τὴν ἀπονομὴ βραβείων.

8) Παράκληση πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῶν Ἑλληνοφώνων περιοχῶν ὅπως ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τοῦ καλόγηρου Mauro Cassoni γιὰ τὴν διάσωση τῆς τοπικῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου.

Διάβασα, συμφωνῶ, ὑπογράφω

IL SINDACO

(Dott Vincenzo Fuzzi)

[Σφραγίδα-ὑπογραφή]

Μετὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ πρακτικοῦ ἐγράψαμε καὶ ξαναγράψαμε πρὸς τὰ ἑλληνικὰ Ὑπουργεῖα μὲ συνημμένη τὴν ἀπόφαση τῶν δημάρχων. Περνοῦσε ὁ καιρὸς καὶ ἀπαντήσεις δὲν λαμβάναμε. Ἔτρεξα στὴν Ἱταλικὴ Ἐπιθεώρηση Σχολείων στὸ Λέτσε, γιὰ νὰ δῶ τί μπορούσα νὰ κάνω καὶ πῶς μπορούσαν νὰ ἔρθουν δάσκαλοι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὅλα αὐτὰ βέβαια μὲ τὴν βοήθεια τοῦ ἑλληνόφωνου ἱερέα Ρενάτο καὶ τοῦ κ. Ντονάτο Σαρακίνο, ποὺ ἐργάζονταν στὴν Ἐπιθεώρηση. Μετὰ ἀπὸ ἀρκετὲς ἐπισκέψεις ἀνακαλύψαμε πῶς μπορούσαν εὐκολὰ νὰ ἔρθουν δάσκαλοι, νὰ διδάξουν ἑλληνικὰ στὰ Ἱταλικά σχολεῖα, ἀρκεῖ καὶ ἡ Ἱταλία νὰ ἔστελνε τὸν ἴδιο ἀριθμὸ δασκάλων στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ κάθε μία χώρα νὰ πλήρωνε τοὺς δικούς της. Τὸ ἴδιο εἶχε συμβεῖ μὲ τὴν Δυτικὴ Γερμανία. Ἔτσι ὁ δρόμος ἦταν ἀνοιχτός. Ἀπλῶς τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας τῆς Ἑλλάδος σὲ συνεννόηση μὲ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ἔπρεπε νὰ ἔπαιρναν τὶς ἀποφάσεις τοὺς καὶ νὰ ἐνημέρωναν τὴν Ἱταλικὴ κυβέρνησι.

Ἐγράψαμε στὸν τότε Ὑπουργὸ Παιδείας κ. Κακλαμάνη ὅχι ἀπλῶς νὰ ἀποστείλουν δασκάλους, γιατί ἡ γλῶσσα πεθαίνει, ἀλλὰ τοῦ ἐδίναμε καὶ λύση, μὲ ποιὸν τρόπο μπορεῖ αὐτὸ νὰ πραγματοποιηθῇ. Δυστυχῶς τὰ βουνὰ ἔχουν λιγότε-

Ο παλιός βυζαντινός ελληνορθόδοξος ναός, που σήμερα έχει γίνει στάβλος. Μπορεί να στεγάσει το Πνευματικό Κέντρο που
ονειρεύονται να αποκτήσουν οι ελληνόφωνοι της Απουλίας.

ρη ὑπομονή. Ἀπάντηση ἀκόμα δὲν ἐλάβαμε. Ἐγράφαμε: «Ἐχουμε σήμερα στὸ ἐδῶ ἐλληνικὸ σχολεῖο ὀγδόντα μαθητές. Μποροῦμε νὰ τοὺς κάνουμε διακόσιους, χίλιους, δύο χιλιάδες, τρεῖς χιλιάδες. Στείλτε δασκάλους, γιατί ἡ γλῶσσα δὲν θάχει γυρισμό. Ἡ γλῶσσα πεθαίνει».

Στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα ὅσο θέλεις βρόντα. Μὲς στὴν ἀπογοήτευση καὶ μὲς στὴν πείνα περιμέναμε τὴν ἀπάντηση τοῦ κ. Ὑπουργοῦ... Χιλιάδες φορές μὲ πέθανε ἡ ἀδιαφορία τῶν ὑπευθύνων.

Ὁ ἱερέας ἔτρεξε παντοῦ νὰ μᾶς βοηθήσει. Καὶ μὲ τὴν συμπαράσταση τῶν δημάρχων κατόρθωσε νὰ μὲ βάλει νὰ διδάσκω μέσα στὸ Ἱταλικὸ Σχολεῖο. Τοὺς σταματοῦσα τὰ ἱταλικά καὶ τοὺς ἔκαμε ἐλληνικά δύο φορές τὴν ἐβδομάδα στὶς πόλεις Μαρτᾶνο καὶ Στερνατία, καὶ γιὰ πολὺ λίγο στὸ Κοριλιᾶνο, σὲ 576 μαθητές. Ἀλλὰ αὐτὸ κάποιους ἐνόχλησε. Καὶ δυστυχῶς ὁ ἓνας ἦταν Ἕλληνας καὶ ὁ ἄλλος ἑλληνόφωνος. Οἱ πρῶτοι ποὺ εἶχαν βρεθεῖ στὸ δρόμο μου. Λαμπρή τοῦ 1987 γύρισα στὴν Ἑλλάδα νὰ κάμω ἀνάσταση μὲ τὴν οἰκογένειά μου. Στὸν γυρισμό στὰ ἑλληνόφωνα χωριὰ βρῆκα κλειστὲς τὶς θύρες τῶν σχολείων. Εἶχαν τηλεφωνήσει οἱ δύο προηγούμενοι στὸ Ἱταλικὸ Ὑπουργεῖο καὶ μοῦ εἶχαν κλείσει τὴν θύρα... Ἐπῆγα στὴν Ἐπιθεώρηση καὶ τοὺς εἶπα: «Ἀφοῦ δὲν μὲ πληρώνετε οὔτε ἔχω καμμίαν οἰκονομικὴ ἀπαίτηση ἀπὸ τὸ Ἱταλικὸ Δημόσιο, γιατί δὲν μὲ ἀφήνετε νὰ διδάξω; Ἐσεῖς ποὺ πρέπει νὰ εἴσθε πρωτεργάτες, πῶς γίνεσθε κατεδαφιστὲς καὶ νεκροθάφτες μιᾶς γλώσσας χιλιάδων χρόνων;» Τότε μοῦ εἶπαν ποιοὶ τηλεφώνησαν καὶ τί εἶχε συμβεῖ. Τοὺς εἶπαν, πῶς δὲν εἶμαι δάσκαλος, δὲν εἶμαι καθηγητής. Τοὺς ἀπάντησα: «Κι αὐτὸ εἶναι ἀμάρτημα, ἐπειδὴ ἀγαπῶ τὴν Σαλεντινὴ γλῶσσα καὶ ἤρθα ἄμισθος νὰ βοηθήσω; Ἀς ἔρθουν οἱ δάσκαλοι καὶ οἱ καθηγητὲς κι ἐγὼ θὰ γυρίσω σπῆτι μου». Μοῦ εἶπαν: «Τὸ δίκιο σου εἶναι μεγάλο. Μὰ μεγαλύτερη ἢ προδοσία τῶν φίλων σου. Ἐμεῖς μποροῦμε νὰ σοῦ δώσουμε 10 λεπτὰ κάθε ἡμέρα καὶ σὲ κάθε τάξη νὰ κάμεις μάθημα». «Ἀφοῦ μπορεῖτε δέκα λεπτὰ ἐπὶ ἑξὶ ἡμέρες, μᾶς κάμουν 60 λεπτὰ», τοὺς ἀπάντησα. «Τότε δώστε μου μίαν ὥρα τὴν ἐβδομάδα». «Αὐτὸ δὲν τὸ μποροῦμε», ἀπάντησαν. Τοὺς εὐχαρίστησα κι ἔφυγα.

Ἐχαιρέτισα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου μου καὶ στὶς 14 Μαΐου 1987 ἐπέστρεψα στὴν Ἑλλάδα. Μᾶς εἶχαν ἐνημερώσει ὁ «Ἀπόδημος Ἑλληνισμός» καὶ ὁ Δῆμος Ἀθηναίων πῶς θὰ φιλοξενήσουν παιδιὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου τῶν ἑλληνόφωνων χωριῶν τῆς Κάτω Ἱταλίας. Ἦταν κάτι τὸ εὐχάριστο, διότι ὁ νέος δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Μιλτιάδης Ἐβερτ θὰ μποροῦσε νὰ εἶχε δεῖ τὰ πράγματα στὶς διαστάσεις τους. Παράλληλα εἶχαμε ἀποφασίσει νὰ πραγματοποιήσουμε τὸ Πρῶτο Διεθνὲς Συνέδριο στὴν ἐκκλησία τοῦ Μαρτάνου γιὰ τὴ Γλῶσσα καὶ τὴν Παράδοση μαζί μὲ τὴν Ἐπιθεώρηση Σχολείων καὶ τὸν Δῆμο τοῦ Μαρτάνου. Τὰ παιδιὰ ἤρθαν στὴν Ἑλλάδα τὸν μῆνα Ἰούλιο καὶ φιλοξενήθηκαν 36 στὶς κατασκηνώσεις Ἀγίου Ἀνδρέα Ἀττικῆς τοῦ Δήμου Ἀθηναίων καὶ 54 ἀπὸ τὸν Ἀπόδημο Ἑλληνισμό στὸ νησί Σπέτσες.

Σὲ μιὰ συνάντηση μὲ τὴν τότε Γενικὴ Γραμματέα Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ κ. Ἀντιγόνη Καραλῆ τῆς εἶπα: «Τὸ ἐλληνικὸ Δημόσιο πληρώνει πολλὰ γιὰ τὴν φιλοξενία τῶν παιδιῶν. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ τρῶνε, νὰ βλέπουν τὴν Ἀκρόπολη, ἀπλῶς γιὰ νὰ τὸ προβάλλουμε στὴν τηλεόραση, ὅτι διῆθεν κάναμε ἓνα μεγάλο κατόρθωμα, καὶ νὰ φεύγουν. Καλὸ εἶναι στὶς 20 ἡμέρες φιλοξενίας νὰ κάμουν 15-16

Μάδδιε 25 Οκτώβριος 1988

Έχω εὔμαι 'Ρεντρεας, ἔχω δέκα χρόνια
 Το ποπο Ρεντρεας το δικό σου
 καὶ μελετῶ τὴ γλῶσσα ἑλληνική
 e studio la lingua greca
 πᾶντε ἔτους εἶδο δέλω χαίρε τῶ κατῆ
 σου σου ἀπὸ ἀποστολῆς salutare padre
 χητηρ Πιτελάς καὶ παιδιὰ χαίρεται
 σου Ρεντρεας e παρὰ σου salutare
 στ' ὅποια εἶς προδεχέρ μηνες δέλω
 αὐ σου i σου σου σου σου
 νά στελνῶ εὐλογίες.

ο

(Ρεντρεας Βικκίννο)

Ὅταν θὰ εἶναι ἡ ἀνοξὴ θὰ
 πηγαίνουμε μὲ τὸ πλοῖο σου
 νά στῇν ἑλλάδα. θὰ φτάνου
 με ἀκριβῶς πρῶτον εἰς Κορφοῦ.
 ἔπειτα δέλω νά θεωρῶ εὐχὴ
 γὰ, τὴν μητέρα τῶν ἐπιστῆ-
 μων κι τέχνων.

Ἰταλικὴ μετάφρασις:

Quando sarà primavera andre-
 mo con la nave Rossa in Gre-
 cia; arriveremo precisamente prima
 a Corfu. Poi voglio vedere essere
 madre della scienza e della tecnica.

(Μάδδιε 25 Οκτώβριος 1988)

μαθήματα της ελληνικής γλώσσας, αφού εμείς στο Σαλέντο για έξι μήνες κάνουμε 40-45 μαθήματα». Τὴν σκέψη μου τὴν βρῆκε λογική, καὶ μοῦ εἶπε νὰ κάμω γραπτὲς αὐτὲς τὶς προτάσεις, τὶς ὁποῖες καὶ ἀπέστειλα ἀμέσως.

Στὶς 10-15 Ὀκτωβρίου 1987 πραγματοποιήσαμε τὸ πρῶτο Συνέδριο μὲ συμμετοχὴ 32 καθηγητῶν Πανεπιστημίων καὶ μελετητῶν. Ἐπίσης τὸ συνέδριο τῶν ἐλληνοφόνων ἐτίμησαν ὁ τότε ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ μετὰ πρόεδρος τῆς κ. Γεώργιος Μερίκας, ὁ γενικὸς γραμματέας Ἀκαδημίας κ. Μενέλαος Παλλάντιος, ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Κώστας Ρωμαῖος, ἡ ἀντιδήμαρχος Ἀθηναίων κ. Πιπιλῆ καὶ πολλὲς ἄλλες προσωπικότητες. Ἀπὸ τὴν Ἰταλία ἦταν ὁ περιφερειάρχης Ἀπουλίας κ. Φίττο, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἰταλικῆς Γερουσίας κ. Γκιουζέππε Τζιόρ, ὁ πρῦτανις τοῦ Πανεπιστημίου Λέτσε κ. Ντονάτο Βάλλι καὶ ἄλλοι. Προσκλήσεις εἶχαμε ἀποστέλλει στὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, στὰ Ὑπουργεῖα Προεδρίας, Ἐξωτερικῶν, Παιδείας, στὸν Ἀπόδημο Ἑλληνισμό, στὴν Γραμματεία Νέας Γενιᾶς, σὲ δημάρχους καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους «φορεῖς». Εὐτυχῶς ἓνα τηλεγράφημα τοῦ κ. Ἀντώνη Τρίτση, τότε Ὑπουργοῦ Παιδείας, ἐκάλυψε ὅλη τὴν ντροπὴ τῆς πλήρους ἀπουσίας τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ τότε δήμαρχος Ἀθηναίων ἐκπροσωπήθηκε ἀπὸ τὴν ἀντιδήμαρχο κ. Πιπιλῆ, ἐνῶ ὁ δήμαρχος Πειραιῶς κ. Ἀνδρέας Ἀνδριανόπουλος, ποὺ εἶχε καὶ αὐτὸς προσωπικὴ πρόσκληση ἀπὸ τὸν ἀντιπρόεδρο τῆς Ἰταλικῆς Γερουσίας κ. Γκιουζέππε Τζιόρ, μᾶς πέταξε ἔξω ἀπὸ τὴν δημαρχία τοῦ Πειραιῶς, ἐπειδὴ τοῦ ὑπεθυμίσαμε, ὅτι ὅλοι ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ βοηθήσουμε τὸν ἑλληνισμό τοῦ Σαλέντου, πολὺ δὲ περισσότερο ἕνας δήμαρχος. Στιχομυθία: «Κύριε δήμαρχε, πρέπει νὰ ἔρθετε, τόσους αἰῶνες μᾶς περιμένουν». Ἀνδριανόπουλος: «Ἐκβιασμὸ θὰ μοῦ κάνετε;» «Ὁχι, παράκληση ὅτι πρέπει νὰ ἔρθετε». Ἀνδριανόπουλος: «Σᾶς εἶπα, ἐκβιασμὸ θὰ μοῦ κάμετε;» «Ἔ, τότε γιὰ σᾶς, κ. δήμαρχε». Ἀνδριανόπουλος: «Ἐξω, ἔξω, ἔξω ἀπὸ τὴν δημαρχία μου!» Καὶ τὸ μεγάλο αἶσχος ἀκολουθεῖ καὶ μὲ ἄλλους. Ἀπὸ τὸ 1986, ποὺ πραγματοποιήσαμε τὴν πρώτη συνάντηση μὲ τοὺς ἐλληνοφόνους δημάρχους, ἐστείλαμε πολλὲς φορὲς συστημένες ἐπιστολὲς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Τηλεόραση. Ἀργότερα τοὺς ἀποστείλαμε καὶ πρόσκληση γιὰ τὸ Συνέδριο. Στὴν πρώτη μας ἐπιστολὴ γράφαμε πρὸς τὴν ΕΡΤ: *«Κύριοι, ἐδῶ στὰ ἐλληνοφῶνα χωριὰ τῆς Νοτίου Ἰταλίας, ποὺ εὐρίσκονται ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, βλέπουμε πολὺ καλὰ τὴν Ἀλβανικὴ τηλεόραση, ἐνῶ τὸ Ἑλληνικὸ σῆμα δὲν φαίνεται. Σᾶς παρακαλοῦμε, ἐνισχύσατε τὸν πομπὸ τῆς Κέρκυρας. Τὸ ποσὸν δαπάνης δὲν ξεπερνᾷ σὲ δραχμὲς τὰ τέσσερα ἑκατομμύρια (4.000.000), τὸ πολὺ νὰ δαπανήσετε πέντε ἑκατομμύρια (5.000.000) ἑλληνικὲς δραχμὲς».*

Δυστυχῶς αὐτὰ τὰ χρήματα δὲν βρέθηκαν ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση, ἀπὸ τὴν Τηλεόραση, γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὸν πομπό. Οὔτε καὶ μᾶς ἐνημέρωσαν, τί τέλος πάντων σκέπτονται νὰ κάμουν. Γιὰ τοὺς ὑπεύθυνους τὰ πέντε χρόνια ἴσως εἶναι λίγος καιρὸς, γιὰ νὰ δώσουν ἀπάντηση... Ταυτόχρονα ἀποστείλαμε καὶ σὲ ἄλλους ἐπιστολὲς γιὰ τὸ ἴδιο θέμα. Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς ἀπευθύνουμε στὸν τότε Ὑπουργὸ Προεδρίας κ. Ἀκὴ Τσοχατζόπουλο. Γράφαμε: *«Κύριε Ὑπουργέ, ἡ γλῶσσα μας πεθαίνει. Σᾶς παρακαλοῦμε ἐνισχύσατε τὸν πομπό τῆς Κέρκυρας, γιὰ νὰ μπορούμε νὰ πιάνουμε τὸ Ἑλληνικὸ σῆμα. Τὸ ἀπέναντι Ἀλβανικὸ τὸ πιάνουμε πολὺ καλὰ. Κάμετε ἑλληνικὲς ἐκπομπὲς γιὰ τοὺς ἐλληνοφόνους. Οἱ γριεὲς καὶ οἱ γέροι, ποὺ γνωρίζουν τὴν Σαλεντινὴ διάλεκτο, εὐκόλα θὰ μάθουν τὴν νεοελληνικὴ. Σὲ*

λίγο καιρό θα γίνουν οί δάσκαλοι του γένους. Αυτοί και αυτές θα μάθουν στα μικρά την ελληνική γλώσσα: "Αν αυτό δεν γίνει, αφού και το Υπουργείο Παιδείας κωφεύει, σε 10-15 χρόνια, όταν πεθάνουν οί γριές και οί γέροι, δεν θα ακούεται ελληνική φωνή. Μά ούτε και μοιρολόι, όλα θα είναι θαμμένα από τὰ δικά μας χέρια» κ.λπ.

Ἡ ἀπάντηση τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἦταν: «Ἐλάβαμε τὴν ἐπιστολὴ σας καὶ τὴν ἀποστείλαμε στὴν Γενικὴ Γραμματεία Τύπου καὶ Πληροφοριῶν γιὰ τὰ περαιτέρω». Ὑπογραφή: «Ἄκης Τσοχατζόπουλος. Ὑπουργὸς Προεδρίας». Καὶ μετὰ σιωπῇ, ἀδιαφορία καὶ ἀπὸ τὸν κ. Ὑπουργὸ καὶ ἀπὸ τὴν Γ.Γ.Τ.Π. Πέντε χρόνια ὑπομονή, κι αὐτοὶ ποὺ ἔφυγαν περιμένουν. (Τρεῖς χιλιάδες χρόνους περιμένουν. Τὶ εἶναι τὰ πέντε χρόνια!..).

Σὲ ἐπίσκεψή μου στὴν Βουλὴ, στὸν σύμβουλο τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ κ. Παπανδρέου, τὸν κ. Γιάννη Μαντζουράνη, τοῦ ἐξήγησα τὴν κατάστασι καὶ παράλληλα τοῦ ἐξέφρασα τὴν ἀγανάκτησή μου γιὰ τὴν τόση ἀδιαφορία. Κατὰ τύχη στὸ γραφεῖο τοῦ κ. Μαντζουράνη ἦταν καὶ ἡ ἰδιαιτέρα τοῦ κ. Τσοχατζόπουλου. Κρατοῦσα στὰ χέρια μου τὴν ἀπάντησι τοῦ κ. Ὑπουργοῦ. Μοῦ τὴν ζήτησε καὶ μοῦ εἶπε, τὴν ἐπομένη νὰ πάω στὸ γραφεῖο της, ὥρα 10, ὁδὸς κ.λπ. Τὴν ἐπομένη ἐπῆγα στὴν ὥρα μου. Τῆς ἀνέφερα ὅσα εἶχαν συμβεῖ καὶ τῆς ἐζήτησα τὸ ἔγγραφο τοῦ κ. Μαντζουράνη. Μοῦ ἀπαντᾷ: «Σᾶς τὸ ἔδωσα. Σίγουρα χθὲς σᾶς τὸ ἔδωσα». Κατάλαβα, πὼς ἤθελαν αὐτὸ τὸ ἔγγραφο νὰ ἐξαφανισθεῖ. Μὰ δὲν ἐγνώριζαν πὼς τὸ πρωτότυπο φυλάσσεται στὸ γραφεῖο μας στὸ Μαρτᾶνο. Μοῦ εἶπε ἡ ἰδιαιτέρα, πὼς θὰ ἔκλεινε μία συνάντησι, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ μὲ τὸν κ. Χαλιάτσο. Οἱ ἐβδομάδες περνοῦσαν. Ἡ συνάντησι δὲν ἐρχόταν. Ὅταν ἀνέβηκα πάλι στὸ γραφεῖο νὰ μάθω νέα, μοῦ εἶπαν: «Τώρα ἔφυγε ὁ κ. Ὑπουργός». Ἐρωτῶ: «Ὁ κ. Τσοχατζόπουλος;» «Μάλιστα». «Μήπως πῆρε καὶ τὸ Ὑπουργεῖο μαζί του;» «Δὲν σᾶς καταλαβαίνουμε. Σᾶς εἶπαμε, ἔφυγε ἀπὸ Ὑπουργός Προεδρίας ὁ κ. Τσοχατζόπουλος καὶ δὲν μπορούμε νὰ σᾶς ἐξυπηρετήσουμε». «Μὰ δὲν πρόκειται γιὰ ἐξυπηρέτησι», τοὺς ἀπαντῶ. «Γιὰ δική σας ὑποχρέωσι πρόκειται». Εἶπα μέσα μου: Μήπως ἔφυγε καὶ ἡ Ἑλλάδα, καὶ ἐγὼ μένω ἀκόμη ἐδῶ; Ἀς φύγω. Αὐτὸ εἶχε ξανασυμβεῖ. Ὅταν ὁ κ. Λαλιώτης ἦταν Ὑφυπουργός Νέας Γενιάς, εἶχε βγάλει ἓνα χρηματικὸ ποσὸν 300.000 δρχ. σὲ κάθε Τσακωνικὴ κοινότητα. Ὅταν ἐπῆγαμε νὰ τοὺς ἐνοχλήσουμε, γιὰτὶ καθυστεροῦν τὰ χρήματα, μᾶς εἶπαν: «Ἄν ἦταν ὁ κ. Λαλιώτης, θὰ τὰ παίρνατε». Ὁ κ. Λαλιώτης εἶχε φύγει ἀπὸ Ὑφυπουργός καὶ ἔτσι ἐγκεκριμένα χρήματα δὲν μᾶς τὰ ἔδωσαν. Ἐτσι ἔμεινε ἀναπάντητο τὸ ἐρώτημα, ἂν θὰ ἐνισχύσουν τὸν πομπὸ τῆς Κέρκυρας, ἂν θὰ κάμουν ἐκπαιδευτικὲς ἀναμεταδόσεις. Ἐμεῖς περιμένουμε. Ὅπως σᾶς εἶπαμε, εἶχαμε ἀποστείλει πρόσκλησι στὴν ΕΡΤ, γιὰ νὰ καλύψει τὸ Συνέδριο τῶν ἐλληνοφώνων καὶ τὴν πρώτη ὀρθόδοξη λειτουργία, ποὺ θὰ ἐγίνετο στὸν πρῶην βυζαντινὸ καὶ σήμερα καθολικὸ ναὸ μὲ Ἕλληνες ἱερεῖς. Ἡ λειτουργία θὰ ἐγίνετο μετὰ ἀπὸ τετρακόσια χρόνια σιωπῆς. Ἡ ἀπάντησι ἦρθε ἀπὸ τὴν κ. Κοσμάτου, ἀπὸ τὴν Πάτρα: «Ὁ κ. Πιτσελάς;» «Μάλιστα». «Σᾶς τηλεφωνῶ ἀπὸ τὴν Πάτρα. Ἡ ΕΡΤ ἔλαβε μία πρόσκλησι γιὰ τὸ Συνέδριο τῶν ἐλληνοφώνων. Καλύπτετε τὰ ἔξοδα;». Τῆς ἀπαντῶ: «Ἐξόδα καλύπτουμε μόνο στοὺς εἰσηγητάς, οἱ ἄλλοι ἐπιβαρύνονται. Σὲ σᾶς ὁμως θὰ προσπαθήσουμε νὰ δώσουμε ὕπνο καὶ φαγητό. Τὸ φαγητὸ σίγουρα, καὶ γιὰ τὸν ὕπνο, ἂν δὲν μπορέσουμε σὲ ξενοδοχεῖο, θὰ σᾶς βάλουμε νὰ κοιμηθῆτε σὲ

άρχοντικά σπίτια». Μοῦ ἀπαντᾷ: «Ἄν δὲν μᾶς κάμετε καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ πλοίου, δὲν θὰ ἔρθουμε». Τῆς ἀπαντᾷ: «Ἄν ἀγαπᾶτε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ἑλληνισμό, νὰ ἔρθετε». Ἀπαντᾷ: «Ὅπωςδήποτε νὰ μᾶς καλύψετε καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ πλοίου». Τῆς ἀπάντησα: «Κυρία Κοσμάτου, τὰ χρήματα γιὰ νὰ προβάσουμε τὸν ἑλληνισμό τὰ δίνει ἡ Ἱταλικὴ κυβέρνησις. Θέλω νὰ μὴν καταχραστῶ τὴν ἐμπιστοσύνη της. Ἐτσι ποῦ θέτετε τὸ θέμα, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς καλύψω ἔξοδα. Ἄν ἀγαπᾶτε τὴν Ἑλλάδα, σᾶς περιμένουμε νὰ κλάψουμε, νὰ τραγουδήσουμε, νὰ γιορτάσουμε στὴν ἐκκλησιά μετὰ ἀπὸ τετρακόσιους χρόνους τὸν ἑλληνισμό». Τὸ τηλέφωνο ἔκλεισε — ἂν δὲν τὸ ἔκλεισε...

Τὴν ἴδια πρόσκληση εἶχαμε ἀποστείλει καὶ στὴν RAI. Δὲν μᾶς ζήτησε ἔξοδα μετακινήσεως, οὔτε φαγητὸ καὶ ὕπνο. Ἦρθε μὲ δικά της ἔξοδα. Ἐπῆρε τὰ στιγμιότυπα καὶ τρεῖς φορές τὰ πρόβαλε (12', 16' καὶ 24' πρῶτα λεπτά) σὲ ὅλην τὴν Ἱταλία. Ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἔκλεψε αὐτὸ τὸ σῆμα τῆς RAI καὶ τὸ ἐπρόβαλε ἐπὶ 6' δευτερόλεπτα... Τὴν σύγκριση τὴν ἀφήνομε γιὰ τὸν ἀναγνώστη. Μὴν ρωτᾶτε, γιὰτὶ βουλιάζομε, γιὰτὶ χανόμαστε σὰν ἔθνος. Αὐτὰ ποῦ ἔχουμε τὰ γκρεμίζομε. Δὲν μάθαμε ποτὲ νὰ τ' ἀγαπᾶμε. Τὴ γῆ ἀναζητοῦμε στ' ἀστέρια. Τὰ περιστέρια ἐδῶ τὰ σκοτώνομε. Ἀλλάζομε τὴν γλῶσσα μας δίχως ντροπὴ. Στ' ἄβρεχα εἶμαστε καταδικασμένοι νὰ πνιγοῦμε, στὰ ἰσώματα νὰ γκρεμιστοῦμε καὶ νὰ πεθάνομε.

Τὸ Συνέδριο ἔγινε μὲ ἐπιτυχία. Καὶ ἡ λειτουργία στὴν ἐκκλησιά μὲ τὸ Σχολεῖο. Ἐπῆγα στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Λέτσε. Ἐκεῖ φοιτοῦσαν τριακόσιοι Ἕλληνες φοιτητές, κάτι μποροῦσα νὰ κάνω. Τὸ Λέτσε ἀπέχει 25 χλμ. ἀπὸ τὰ ἑλληνόφωνα χωριά. Τοὺς μίλησα γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς ἐπίσκεψης. Πραγματικὰ ὅλοι τους εἶχαν μέσα τους τὴν Ἑλλάδα. Ἐτρεξαν νὰ βοηθήσουν. Οἱ δήμαρχοι διέθεταν τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς τῶν φοιτητῶν, τὶς αἰθουσὲς διδασκαλίας καὶ ὅτι ἄλλο ζητούσαμε. Εἴκοσι τέσσερις φοιτητές καὶ φοιτήτριες ἔλαβαν μέρος στὸ ἀνοιγμὰ τῶν σχολείων. Τὰ σχολεῖα τὰ ὀνομάσαμε «Γιάννης Τσαρούχης» καὶ «Ἀγγελικὴ Φραγκοῦδάκη». Ἦταν οἱ μόνοι ποὺ μᾶς συμπαραστάθηκαν. Ὁ Τσαρούχης ζωγράφισε τὴν σημαίαν τῶν Σχολείων μας καὶ ἡ κ. Φραγκοῦδάκη, ὅταν δὲν εἶχαμε χρήματα νὰ γυρίσουμε στὶς οἰκογένειές μας, ἔθετε τὰ πλοῖα της πάντοτε στὴν διάθεσή μας. Ἐδῶ πρέπει νὰ εὐχαριστήσουμε καὶ τὴν ναυτιλιακὴ ἑταιρεία «ΕΛ-ΜΕΣ», ποῦ ὅσες φορές τῆς χτυπήσαμε τὴν θύρα, ἦταν ἀνοιχτή. Πάντα μᾶς ἐξυπηρέτησε.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ σχολικοῦ ἔτους εἶχαμε πεῖ στὰ παιδιά: «Ὅσα ἀπὸ ἐσᾶς θὰ παρακολουθήσετε ὅλα τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα καὶ θὰ γράψετε καλὰ στοὺς διαγωνισμούς, θὰ φιλοξενηθῆτε δωρεὰν εἴκοσι ἡμέρες στὴν Ἑλλάδα». Ἦταν ἓνα κίνητρο ἢ φιλοξενία, τέτοιο, ποῦ, ἂν εἶχαμε δασκάλους ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, μπορούσαμε νὰ ἔχουμε 3.000-4.000 παιδιά στὸ σχολεῖο. Τὸ Πάσχα κλείναμε δέκα ἡμέρες γιὰ τὸ καθολικὸ καὶ δέκα ἡμέρες γιὰ τὸ ὀρθόδοξο.

Τὸ 1988 γύρισα, γιὰ νὰ περάσω τὶς γιορτὲς μὲ τὴν οἰκογένειάν μου. Ἐπισκέφθηκα τὸν Ἀπόδημο Ἑλληνισμό, γιὰ νὰ δῶ τί ἀπέγινε ἐκείνη ἡ εἰσήγησή μου νὰ κάμουν μαθήματα τὰ παιδιά ποῦ θὰ ἔρχονταν γιὰ φιλοξενία. Ἐξὶ μῆνες, καὶ δὲν εἶχαμε λάβει ἀπάντησι. Ἐρώτησα τὴν υπεύθυνη κ. Παπαδάτου, ἂν θὰ φιλοξενήσουν παιδιά ἀπὸ τὴν Ἀπουλία καὶ πόσα. Μοῦ ἀπαντᾷ: «Ἐχουμε αἰτήσεις καὶ ἀπὸ ἄλλους συλλόγους γιὰ φιλοξενία». Τῆς ἀπαντᾷ: «Τὸ θέμα μου εἶναι, ἂν θὰ πάρετε παιδιά πρὸς φιλοξενίαν καὶ πόσα θὰ πάρετε. Τὸ ποιὸς σύλλογος θὰ τὰ φέρει, δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει. Ἀρκεῖ νὰ πάρετε τὰ παιδιά, ποῦ ἐπῆραν μέρος στὸ

έλληνικό σχολείο». Παπαδάτου: «Ξέρουμε εμείς ποιά παιδιά θα πάρουμε». Ἀπάντησή μου: «Μὰ ἐσεῖς δὲν ἤρθατε ποτὲ στὰ ἑλληνόφωνα χωριά». Παπαδάτου: «Ξέρει ἡ Πρεσβεία μας». Ἀπάντησή μου: «Μὰ ἡ Πρεσβεία μας εἶναι τόσο μακριὰ ἀπὸ τὸν ἑλληνισμό τῆς Ἀπουλίας, πού δὲν καταδέχτηκε μέχρι σήμερα νὰ μᾶς ἐπισκεφθεῖ. Πιστεύω πὼς δὲν γνωρίζει πὼς ὑπάρχει στὸ Σαλέντο ἑλληνισμός, τουλάχιστον μέχρι σήμερα». Παπαδάτου: «Ξέρει. Ξέρει τὸ Ἑλληνικὸ Προξενεῖο». «Λυπᾶμαι, πού καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Προξενεῖο δὲν ξέρει, κυρία Παπαδάτου, οὔτε ἐσεῖς γνωρίζετε, οὔτε ἡ πρεσβεία, οὔτε καὶ τὸ προξενεῖο. Διότι οἱ κόλλες διαγωνισμού τῶν παιδιῶν, τὰ πρόχειρα διαγωνίσματα καθὼς καὶ ἡ βαθμολογία καὶ τὸ ἀπουσιολόγιο εὐρίσκονται στὸ γραφεῖο μας στὸ Μαρτᾶνο». Παπαδάτου: «Θὰ πάρει τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας 100-150 μαθητὲς γιὰ φιλοξενία». «Τότε πέστε μου, σᾶς παρακαλῶ, σὲ ποιὸν κύριο νὰ πάω (στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας) νὰ ἐνημερωθῶ». Παπαδάτου: «Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς δώσω ὄνομα». Ἀναρωτήθηκα, μήπως βρίσκομαι σὲ ἐχθρικό ἔδαφος ἢ μήπως μὲ θεωροῦν πράκτορα ξένης δυνάμεως... «Κυρία Παπαδάτου, σᾶς ἐρώτησα σὲ ποιὸν θὰ ἀποτανθῶ στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας». Παπαδάτου: «Σᾶς εἶπα, γνωρίζουμε τὸ θέμα. Ἐχουν κάνει καὶ ἄλλοι σύλλογοι αἰτήσεις γιὰ φιλοξενία». «Κυρία Παπαδάτου, ἄλλο σᾶς ἐρώτησα. Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν ποιοὶ σύλλογοι θὰ φέρουν τὰ παιδιά, γιὰ νὰ δοξασθοῦν. Ἐμεῖς ἄγνωστοι ἐργάτες εἴμαστε καὶ ἄγνωστοι ἐργάτες θὰ παραμείνομε. Γιὰ τὰ παιδιά, πού ἐπῆραν μέρος στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἐνδιαφερόμαστε. Σᾶς παρακαλῶ, ἂν δὲν μοῦ πεῖτε, θὰ ἀναγκαστῶ νὰ κάμω διαμαρτυρία μέσω τοῦ τύπου». Παπαδάτου: «Ἐλᾶτε ἐδῶ». Καὶ μὲ πῆγε στὸν ἰδιαιτέρο. Οἱ πρῶτες τῆς λέξεις ἦταν: «Αὐτὸς θὰ μᾶς δημοσιεύσει στὶς ἐφημερίδες», κι ἔφυγε. Ἐνημέρωσα τὸν ἰδιαιτέρο τί εἶχε συμβεῖ. Μοῦ ἔδωσε ὄνομα ὑπευθύνου στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ τηλέφωνο. Τὸν εὐχαρίστησα κι' ἔφυγα.

Ὁ ὑπεύθυνος στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας: «Εἰσθε δάσκαλος». Τοῦ ἀπαντῶ: «Ὁχι». «Καθηγητής;» Τοῦ ἀπαντῶ: «Ὁχι». «Τότε τί σ' ἐνδιαφέρουν τὰ σχολεῖα;» Τοῦ ἀπαντῶ: «Εἶμαι τρελλός. Ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν γλῶσσα μου. Αὐτὸ δὲν σᾶς ἀρκεῖ;» Ἀλληλοκυττάχτηκαν στὸ γραφεῖο καὶ σιῶπησαν. Τοὺς λέγω: «Σκάφτουμε. Αὐτὸ εἶναι πού μᾶς συνδέει. Ἀνακαλύπτουμε στὶς φλέβες μας φῶς. Μπορεῖ νὰναι καὶ μιὰ ἀμίλητη πέτρα. Ἐμεῖς σκάφτουμε. Αὐτὸ εἶναι πού μᾶς δίνει ζωή. Δίχως ἀξιώματα, ἀγαπᾶμε τὴ χώρα μας».

Οἱ μέρες περνοῦσαν. Ἡ ἀγωνία μου μεγάλωνε. Γύρισα στὰ σχολεῖα μὲ κρῦα καρδιά. Τί νὰ πῶ τώρα στοὺς μαθητὲς. Δὲν ἐδοκιμάζετο ἡ δική μου ἀξιοπιστία. Ἐδοκιμάζετο ἡ ἀξιοπιστία ἐνὸς ἔθνους. Σκέφτηκα: ὅταν βρεθεῖς σὲ φωτιά, ξεδίψασέ την μὲ νερό. Ἐχει ποτάμια ὁ Λόγος. Ρίχτηκα στὴ δουλειὰ καὶ εἶπα στὰ παιδιά στὸ τέλος τῆς περιόδου: «Ὁ,τι καὶ ἂν συμβεῖ, νὰ εἰσθε βέβαιοι πὼς ποτὲ δὲν διανοήθηκα νὰ σᾶς ξεγελάσω. Πιστεύω, πὼς θὰ ἰδωθοῦμε σύντομα».

Εἴκοσι τέσσερις Ἰουνίου γύρισα στὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰδοποίηση δὲν εἶχαμε λάβει. Ἐδωσα τὸν κατάλογο τῆς βαθμολογίας τῶν παιδιῶν στὸν ἱερέα τοῦ Μαρτάνου Renato Delos. Ἄν καὶ τὸ κάθε παιδί εἶχε κάμει τὸ δικό του προγραμματισμό, ἀφοῦ σὲ μιὰ ἐβδομάδα ἐκλείναν τὰ σχολεῖα. Στὶς 12 Ἰουλίου ἔλαβα τηλεφώνημα ἀπὸ τὸν ἱερέα, πού μοῦ εἶπε πὼς ἔλαβε ἐπιστολὴ ἀπὸ τὸν Ἀπόδημο Ἑλληνισμό, πού ἔλεγε νὰ στείλει εἴκοσι παιδιά ἀπὸ Μαρτᾶνο, δέκα πέντε ἀπὸ τὴν Καλημέρα. Ἐμαθε ὅμως πὼς ἀπὸ τὸ Κοριλᾶνο θὰ ἐπαιρναν ἐξήντα παιδιά.

‘Από τὴν Στερνατία ἢ Χώρα κανένα. ‘Απὸ τὸ Τζολίνο κανένα. ‘Απὸ τὸ Καστράκι κανένα. ‘Απὸ τὸ ‘Οτραντο (ἄρχαϊα ‘Υδροῦς) κανένα. Δηλαδή ἀπὸ ἓνα ἑλληνισμό 33.000, 40 παιδιά. ‘Απὸ μία πόλη πέντε χιλιάδων ἐξήντα παιδιά. ‘Ο ἱερέας στεναχωρημένος μοῦ εἶπε: «Κύριε Παναγιώτη, ἂν κάνω αὐτὴν τὴν διάκριση, νὰ πάρω μόνο ἀπὸ μία πόλη καὶ ν’ ἀφήσω τίς ἄλλες, τὸν ἐρχόμενο χρόνο πρέπει νὰ κάνουμε σχολεῖο μόνο σὲ μία πόλη. Λοιπὸν προτιμῶ νὰ μὴν στείλω κανένα παιδί, παρὰ ν’ ἀδικήσω». ‘Ετσι ἄρχισε ἡ διάσπαση, ἔτσι ἄρχισε ὁ κατήφορος. Μὲ τὶ πρόσωπο θὰ γύριζα στὰ παιδιά καὶ νὰ τοὺς ἔλεγα «ἐλάτε σχολεῖο»;

Τὸ 1989 προσεπάθησα νὰ κτίσω τὰ γκρεμισμένα ἀπὸ «συλλόγους» καὶ ἀπὸ τὸν ‘Απόδημο. Τὸ Φθινόπωρο τοῦ 1988, βλέποντας πῶς ὅλα βουλιάζουν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας, κάλεσα ξανὰ τοὺς δημάρχους νὰ λάβομε ἀποφάσεις. ‘Αποφασίσαμε νὰ στείλουμε ἐπιστολὲς πρὸς τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνησις πρὸς ἐνημέρωση. ‘Επίσης πρὸς τὴν ‘Ορθόδοξο ‘Εκκλησίαν τῆς ‘Ελλάδος, πρὸς τὸν δήμαρχο ‘Αθηναίων κ. Μιλτιάδη ‘Εβερτ, πρὸς τὴν ‘Ελληνικὴ Τηλεόραση. Δυστυχῶς ἀκόμα περιμένουμε ἀπάντησις ἀπ’ ὅλους. (‘Ιδοῦ τὸ κείμενο τῆς ἐπιστολῆς σὲ ἑλληνικὴ μετάφρασις):

Parrocchia Maria SS Assunda - Martano 29.10.88

CRECIA SALENTINA

CHIESA DELL' ASSUNDA

MARTANO (LECCE) 73025

ITALIA

Πρὸς

τὸν δήμαρχο ‘Αθηναίων

κ. ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΕΒΕΡΤ

‘Αθήνα

Κύριε δήμαρχε,

Σὰς διαβιβάζουμε πρόσκληση γιὰ ἐπίσκεψιν στὰ ἑλληνόφωνα χωριὰ καὶ ἐπιθυμία τῶν δημάρχων τοῦ Σαλέντου γιὰ ἀδελφοποίησι.

‘Επίσης δευτέρῃ ἐπιστολῇ γιὰ τὴν φιλοξενία τῶν παιδιῶν μας στίς κατασκευῶσεις σας στὸν ‘Αγιο ‘Ανδρέα ‘Αττικῆς.

Σὰς παρακαλοῦμε νὰ ἔχουμε τίς ἀπόψεις σας.

Μετὰ τιμῆς

Dom Renato Delos

‘Ιερέας Μαρτάνου

Παναγιώτης Πίτσελας

*Διοργανωτὴς τῶν ἑλληνικῶν σχολείων
Σαλέντου «ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ»*

Μάιος 1989. Κλείνω ἓνα μῆνα ἐνωρίτερα τὰ σχολεῖα στὴν ‘Ιταλία καὶ ἐρχομαι στὴν ‘Ελλάδα. ‘Επισκέφθηκα τὸν ‘Απόδημο ‘Ελληνισμό. Πίστευα, ὅτι μετὰ τὴν ἐπιστολὴ πρὸς Πρωθυπουργὸν, ‘Υπουργοὺς κ.λπ. τὰ πράγματα θὰ εἶχαν ἀλλάξει. ‘Υπεύθυνη αὐτὴ τὴν φορὰ ἦταν ἡ κ. ‘Ιγνατιάδου. Συζητήσαμε τὸ θέμα καὶ μοῦ εἶπε πῶς πρέπει νὰ ἔχει ἐπιστολὴ ὅτι θὰ ἀποστείλουμε παιδιά, μὲ ὀνόματα κ.λπ. καὶ ὅτι ὁ ‘Απόδημος θὰ πάρει 45 παιδιά. Εἴκοσι πέντε θὰ φιλοξενηθοῦν

στο Καβούρι 'Αττικής και 20 στην 'Επανωμή. Συμφωνήσαμε, νά της πάω την ἐπιστολή. "Όπως και ἔγινε. 'Επίσης ἀποστείλαμε καὶ μίαν ἐπιστολή πρὸς τὴν ἑλληνικὴ πρεσβεία τῆς Ρώμης καθ' ὑπόδειξη τῆς κ. 'Ιγνατιάδου. Μείναμε σύμφωνοι γιὰ τὰ 45 παιδιὰ γιὰ τὴν περίοδο ἀπὸ 1ης 'Ιουλίου κ.λ.π. 'Ο ἑλληνόφωνος ἱερέας κάλεσε καὶ προετοίμασε τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ ἔρχονταν στὴν 'Ελλάδα. "Εκλείσει θέσεις σὲ πλοῖο γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς 'Ελλάδα κ.λ.π. Φεῦ!.. Στὶς 21 'Ιουνίου λαμβάνω τηλεφώνημα ἀπὸ τὴν κ. 'Ιγνατιάδου, πὼς δὲν μποροῦν νὰ φιλοξενήσουν ὅλα τὰ παιδιὰ παρὰ μόνο 15-20, τὰ ὁποῖα θὰ στείλουν στὴν 'Επανωμή. Τῆς λέγω: «Κυρία 'Ιγνατιάδου, αὐτὰ δὲν γίνονται. 'Αφοῦ εἶναι ἔτοιμα 45 παιδιὰ, πὼς θὰ τὰ ξεχωρίσουμε, νὰ πάρουμε 20, ὅταν ὅλα ἔχουν πληρώσει τὰ εἰσιτήρια τοῦ πλοίου;» Μοῦ λέγει: «Μὰ ἔχουμε αἴτηση καὶ ἀπὸ ἄλλον σύλλογο». Τῆς λέγω: «Αὐτὸ γιατί δὲν μοῦ τὸ λέγατε, πρὶν ξεσηκώσουμε τὰ παιδιὰ;» Δὲν μοῦ ἀπάντησε. Τῆς λέγω: «Κι αὐτὴ τὴν ἔρμη ἐπιστολή τῶν 8 δημάρχων ποῦ τὴν βάλατε; Στὶς ἀποσκευὲς τῶν πεθαμένων;» Τηλεφωνῶ ἀμέσως στὸν ἱερέα, γιὰ νὰ τὸν ἐνημερώσω. 'Αηδισμένος καὶ ἀγανακτισμένος ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας εἶπε: «Τόσα χρόνια πεθαίναμε μόνοι. Τώρα γιατί μᾶς πεθαίνετε ἐσεῖς; "Ενα σῶμα δὲν τὸ χωρίζουν, γιατί δὲν βρίσκει χῶρο νὰ κατοικήσει ἡ ψυχὴ. Καλύτερα νὰ μὲ σκοτώνετε, παρὰ νὰ μὲ δολοφονεῖτε συνεχῶς. Αὐτὴν τὴν πίκρα ποῦ νὰ τὴν ἀδειάσω; "Όλες οἱ καρδιὲς τῶν ἑλληνοφόνων εἶναι γεμάτες ἐγκατάλειψη. Σὲ μεγάλους μπορεῖς νὰ δικαιολογηθεῖς. Σὲ μικροὺς δὲν ὑπάρχουν λόγια. Δὲν μπορῶ νὰ ξεχωρίσω τὸ ἓνα παιδί ἀπὸ τὸ ἄλλο οὔτε μπορῶ νὰ δώσω πίσω τὰ χρήματα τῶν εἰσιτηρίων στὰ μισὰ παιδιὰ καὶ τ' ἄλλα νὰ ταξιδεύουν. 'Η ἀδιαφορία τῆς 'Ελλάδος γιὰ μᾶς τοὺς ἑλληνόφωνους ἦταν αἰῶνες. Τώρα μεγάλωσε τὸ κακό. Μᾶς ἀνοίγει τοὺς τάφους μας. Σᾶς εὐχαριστῶ, μὰ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς στείλω τὰ μισὰ παιδιὰ. "Ας πιοῦμε αὐτὸ τὸ πικρὸν ποτήριον, ἥσυχοι σὰν τὸν Σωκράτη, πὼς δὲν προδώσαμε τὸν ἑαυτὸν μας καὶ τὸ Σαλέντο, πὼς δὲν προδώσαμε τὴν 'Ελλάδα, ποῦ ἔχουμε μέσα μας». "Ετσι τέλειωσε κι' αὐτὴ ἡ χρονιά, μὲ γκρεμίσματα καὶ ἀρκετὲς ψυχικὲς δολοφονίες.

'Ανάμεσα σ' αὐτὰ τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ ἔρχονταν στὴν 'Ελλάδα ἦταν καὶ 17 ἀπὸ τὸ Μάλλιε. "Ενας 'Ιταλὸς δάσκαλος ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὴν 'Αρχαία 'Ελλάδα ἔμαθε μόνος του ἑλληνικά. Μετὰ ἐζήτησε ἀπὸ τὴν 'Ιταλικὴ 'Επιθεώρηση Σχολείων νὰ διδάξει ὡς ξένη γλῶσσα τὴν ἑλληνικὴ. 'Επὶ πέντε χρόνια μάθαινε στὰ παιδιὰ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἑλληνικὸ πολιτισμό. Τώρα στὸν φιλέλληνα καὶ ὁραματιστὴ αὐτὸν γιὰ ποιὸν πολιτισμὸ νὰ ποῦμε; Μήπως γι' αὐτὸν τῆς κ. Μερκούρη «'Αθῆνα Πολιτιστικὴ Πρωτεύουσα τῆς Εὐρώπης» ἢ τῆς Γ.Γ. τοῦ 'Απόδημου 'Ελληνισμοῦ μὲ τοὺς εὐνοουμένους της καὶ τὶς γελοῖες πολιτικὲς της σκοπιμότητες; Καὶ ὁ δάσκαλος σὲ ἐπιστολὴ καὶ τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία μοῦ εἶπε: «Δὲν ἤθελα πολλὰ πράγματα. Αὐτὴν τὴν 'Ελλάδα, ποῦ δίδαξα πέντε χρόνους στὰ παιδιὰ, ἤθελα νὰ δοῦν οἱ μαθητὲς μου. Αὐτὴν τὴν 'Ελλάδα, ποῦ ἀγαπήσαμε καὶ βάλαμε στὴν καρδιά μας». Τοῦ ἀπάντησα: «Μὴν στενοχωριέσαι, ἡ 'Ελλάδα δὲν σὲ ξέχασε. Τὸν ἐρχόμενο δὲν πρόκειται νὰ παρακαλᾷ τὸν 'Απόδημο. Κάποιο τίμιο χέρι θὰ βρεθεῖ στὸν δρόμο μας νὰ φέρει τὸ ξημέρωμα...» 'Εδῶ περιμένουμε τοὺς ἐνδιαφερόμενους.

Κύριοι τοῦ 'Απόδημου 'Ελληνισμοῦ, ἡ 'Ελλάδα θέλει αὐταπάρνηση καὶ ἀγάπη. Σὲ πονεμένο λαὸ μὴν τάζεις μύθους. Δῶσε τὴν γλῶσσα του, ἔχει ἀρκετὸν ἀέ-

ρα ν' αναπνεύσει την ελευθερία του. Νά μην αποκοπεῖ από την ρίζα. "Αν αὐτὸ δὲν μπορεῖς, πέστου τὴν ἀλήθεια. Καὶ δῶσε του τραγοῦδι ἢ καὶ τὸ μοιρολόι του. Καλὲς εἶναι οἱ ἐκδρομὲς, οἱ φιλοξενίες. Μὰ αὐτὲς στὸ ὅλον πρόβλημα εἶναι μόνον ἡ ἐπιφάνεια. Τὸ βάθος θέλει χέρια, πλάτες. Θέλει ν' ἀφήσεις ἐκεῖ τὰ κόκκαλά σου.

Πιστεύω πὼς ἡ πολιτεία ἀπέτυχε. Ἦρθε ἡ σειρὰ τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ ὀκτώ, δέκα μοναχοὺς-δασκάλους, ἓνα σὲ κάθε πόλη, ξαναγεννιοῦνται οἱ ἐλπίδες. Ἐχω γράψει τὸ παρακάτω θέμα σὲ πολλοὺς Ἕλληνες μὲ μεγάλην οἰκονομικὴν ἐπιφάνεια. Ἀπάντηση δὲν ἔλαβα. Ἴσως βέβαια οἱ ἐπιστολὲς νὰ μὴν ἔφθασαν στὰ χέρια τους. Τέτοια συμβαίνουν στὴν Ἑλλάδα. Πωλεῖται ἀπὸ ιδιώτη στὸ Σαλέντο τῆς Ἰταλίας βυζαντινὸς ναός, χτισμένος τὸ 870 καὶ ἀνακαινισμένος τὸ 1150, μὲ 10 στρέμματα τόπο γιὰ 16.000.000 δραχμές. Σήμερα χρησιμοποιεῖται ὡς στάβλος ζώων καὶ ἀποθήκη ἀχύρου. Οἱ βυζαντινὲς ὀρθόδοξες τοιχογραφίες ἀντιστέκονται ἀκόμη σὲ πείσμα τῆς ἀδιαφορίας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς φθορᾶς τοῦ χρόνου. Κάμνω ἑκκκληση σὲ κάθε σκεπτόμενο ἄνθρωπο, σὲ κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἔχει τὴν Ἑλλάδα μέσα του, νὰ βοηθήσει: 1) νὰ ἀγοράσουμε τὸν ναό, 2) νὰ λειτουργήσουμε τὸν ναό, 3) νὰ παντρέψουμε 1.000-2.000 Ἕλληνες μὲ ἑλληνόφωνους, 4) νὰ βροῦν στέγη ἐκεῖ οἱ μοναχοί, ὁ λαός, ἡ γλῶσσα, μὲ τὴ δημιουργία ἐνὸς «πνευματικοῦ φάρου» ὅλης τῆς Νοτίου Ἰταλίας γιὰ τὸν Ἑλληνισμό.

Μέχρι σήμερα ἔχουμε ἰδρύσει τέσσερες βιβλιοθηκὲς μὲ βιβλία ποὺ ἔδωσε ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος καὶ προετοιμάζουμε καὶ τὸ πρῶτο λαογραφικὸ μουσεῖο. "Ολ' αὐτὰ πρέπει νὰ μεταφερθοῦν σ' αὐτὸ τὸ ὑπὸ ἴδρυσιν κέντρο. Βοηθήστε ν' ἀνοίξουμε τὸν δρόμο πρὸς τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα. Τὸ δρόμο τῆς ἀνοίξης. Στὰ χέρια μας κρατᾶμε τὴν ζωὴ, στὰ χέρια μας καὶ τὸν θάνατο τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Δικὴ μας καὶ δική σας ἡ ἐκλογή.

ΣΠΥΡΟΣ ΝΟΝΙΚΑΣ

Δεκαετία τοῦ '90

*Σίγησαν οἱ μυστικὲς φωνές. Τὸ ἄλλον ὕδωρ σιώπησε.
Καὶ φῶς ἀπὸ πουθενά. Οὔτε κἂν ὑποψία.*

*Δὲν θὰ πιστέψω, ὅτι ἡ ἐλπίδα ἀπελπίστηκε
οὔτε ὅτι ὁ Ἥλιος ἔδωσε γιὰ πάντα.*

*"Ὅμως τὰ ρολόγια σταμάτησαν.
Ὁ Ἡράκλειτος ἀηδιασμένος ἀποσύρθηκε.
«Τὰ πάντα δὲν ρεῖ».
Καὶ μὲ κομμένη τὴν ἀνάσα περιμένω.*

*Καὶ περιμένω σ' ἓνα σταθμὸ χωρὶς γραμμὲς
γιὰ ἓνα τραῖνο χωρὶς προορισμό.
Οὔτε ἡ διαίσθηση οὔτε τὸ δαιμόνιο μὲ βοηθοῦν.*

*Τὸ μεγάλο ταξίδι μέσα στὴ νύχτα ἄρχισε.
Μοναδικὴ πιά ἐλπίδα, ὅπως πάντα,
ἡ ἐλληνικότητα.*

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ

“Όταν τὸ Κράτος τρώη τὸ Ἔθνος...”

[Τὸ ἀρθρίδιο πὺ ἀκολουθεῖ πρωτοδημοσίευσε ὁ διευθυντὴς τοῦ «Δ» πρὶν ἀπὸ 11 ἀκριβῶς χρόνια. Τὸ ἀναδημοσιεύω ἐδῶ ὡς ἐξαιρετικὰ κατὰλληλο σχόλιο στὸ παρὸν ἀφιέρωμα τοῦ «Δαυλοῦ»]

Τὸ Νεοελληνικὸ Κράτος καταβρόχθισε τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος. Γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Ἑλληνισμὸς ὕστερα ἀπὸ χιλιάδες χρόνια ἀδιάκοπης ἐγκαταστάσεως καὶ ριζώματος σὲ περιοχὲς, πὺ αὐτὸς ἐξημέρωσε καὶ ἔκανε ἐπίγειους παραδείσους, ἀναγκάσθηκε χάρη στὴν πολιτικὴ τῆς κρατικῆς ἡγεσίας του νὰ τίς ἐγκαταλείψῃ γιὰ πάντα. Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος, πὺ ἀπλώνονταν ἀνέκαθεν καὶ πάντοτε σ' ὅλο τὸ χῶρο τῆς Βαλκανικῆς, τῆς Θράκης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Καππαδοκίας, χάρη στὸ Νεοελληνικὸ Κράτος συρρικνώθηκε καὶ κλείσθηκε στὴν ἐπικίνδυνα ἀσφυκτικὴ φυλακὴ τῆς ἀξιοθρήνητης «Ἑλλαδικῆς Ἑλλάδας», γιὰ νὰ ἀποτελέσῃ ἕνα ἀσήμαντο, ὅπως καὶ τὰ ὑπόλοιπα γειτονικά, κρατίδιο, ἕνα κουτσουρεμένο κορμὸ χωρὶς κλαδιὰ καὶ προγεφυρώματα, στὸν πατροπαράδοτο ἑλληνικὸ χῶρο τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἄν ἡ ἐξάπλωση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους σ' ὅλη τὴν Μεσόγειο, διατηρούμενη ἀλώβητη ἀκόμη καὶ σὲ ἐποχὲς πὺ ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν εἶχε δικὸ του Κράτος ἀλλὰ εἶχε κατακτηθῇ (Ρωμαιοκρατία, Τουρκοκρατία) ἀντιμετώπισε ἀποτελεσματικὰ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς, δὲν κατόρθωσε νὰ ἀντιμετώπισῃ τὸ Νεοελληνικὸ Κράτος,

πὺ ἀπὸ τὸ 1821 ἕως σήμερα κατέχει τὴν πρώτη θέση μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἐντελῶς ἐξουδετερωμένο ἐθνικὰ λόγῳ τῆς θανάσιμης λαβῆς τοῦ Διεθνισμοῦ τὸ Κράτος αὐτὸ «πέτυχε» μὲ τὴν πολιτικὴ του στὰ 150 χρόνια πὺ ὑφίσταται ὄχι μόνον νὰ συρρικνώσῃ καὶ νὰ ἀποδυναμώσῃ ὕλικά, ἑδαφικά καὶ πολιτικά τὸν Ἑλληνισμό σὲ βαθμὸ πὺ ποτὲ δὲν εἶχε φθάσει ἄλλοτε, ἀλλὰ καὶ **τὸ χεῖριστον ὅλων**: νὰ τὸν φθείρῃ ἠθικά καὶ νὰ τὸν ἐκφυλίσῃ ἰδεολογικά, σὲ σημείῳ πὺ νὰ μὴ διασώζωνται πιά σήμερα παρὰ ἐλάχιστα ἀσήμαντα ὑπολείμματα ἀπὸ τίς προαιώνιες ἀξίες, τίς ἀρετὲς καὶ τὸν μεγαλειώδη πολιτισμὸ του. Ἀνάγκασε τὸ Ἔθνος νὰ ἐγκαταλείψῃ παρὰ τὴ θέλησή του τὸν αὐτόνομο ἰδεολογικὸ δρόμο πὺ ἀκολουθοῦσε συνεχῶς ἕως τότε καὶ νὰ ἐξαλλοτριωθῇ ἐντελῶς μέσα στὸ τέλμα τοῦ Διεθνισμοῦ. Μεγαλύτερη καθίζηση τῶν ἠθικῶν δυνάμεων τοῦ Ἔθνους ἀπ' αὐτὴν ποὺ ἐπέφερε ἡ ἐξαλλοτριώσή του αὐτὴ δὲν μπόρεσαν νὰ ἐπιτύχουν ὅλοι μαζί οἱ ἐχθροὶ του. Τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος ἔχασε τὸν ἐνστικτο αὐτοσυντηρησεῶς του καὶ ἐνῶ οἱ τύχες του βρίσκονται πάντε στὰ χέρια ἐκείνων πὺ τὸ σταύρωσαν, δὲν μπορεῖ νὰ συνειδητοποιήσῃ τὸν κίνδυνο καὶ νὰ ἀντιδράσῃ. Τὸ πανάρχαιο Ἑλληνικὸ Ἔθνος βρίσκεται ἀληθινὰ μπροστὰ στὸ φάσμα τοῦ ἱστορικοῦ θανάτου του, τῆς τελειωτικῆς ἐξαφανίσεώς του

ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ προσκίνηιο.

"Ένα τέτοιο Κράτος, πὺ γίνεται ὁ δολοφόνος τοῦ Ἔθνους, δὲν ἀξίζει νὰ ζῇ. "Όπως γράφει ὁ μεγάλος ὁραματιστὴς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ Ἰων Δραγούμης, «τὸ Κράτος δὲν ἔγινε γιὰ τὸ Κράτος, εἶναι παιδὶ τοῦ Ἔθνους, καρπὸς του, γέννημά του καὶ γι' αὐτὸ τοῦ ἔχει

κάποια σημαντικὴ ὑποχρέωση — νὰ τὸ φυλάγῃ. "Αν τὸ σημερινό «μας» Κράτος δὲν θέλῃ νὰ σώσῃ τὸ Ἔθνος, ἄς διαλυθῇ καὶ ἄς ἀντικατασταθῇ ἀπὸ ἓνα ἄλλο Κράτος, ἄξιο νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Ἑλληνισμό.

Δ.Ι.Α.

Ο Η΄ ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ «Δ»

Ἁ Ἁ΄ Τόμος τοῦ «Δαυλοῦ» 1989 (τεύχη 85-96) ὠλοκληρώθηκε καὶ δεμένος καλλιτεχνικὰ διατίθεται στὰ Γραφεῖα τοῦ «Δαυλοῦ».

Περιέχει:

- τὶς ριζοσπαστικὲς ἔρευνες γιὰ τὴ γένεση τῆς γλώσσας καὶ τῆς γραφῆς, πὺ μὲ συστηματικὲς ἐπιστημονικὲς θεμελιώσεις ἀνατρέπουν τὶς ἱσχύουσες ἀκαδημαϊκὲς θεωρίες καὶ ἀνοίγουν νέους ὀρίζοντες στὸ Στοιχασμὸ καὶ τὶς ἀντιλήψεις γιὰ τὴν Πρωτοϊστορία καὶ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Πολιτισμοῦ,
- τὶς πρῶτες βάσεις γιὰ τὴν πρωτοποριακὴ διερεύνηση τῆς μαθηματικῆς πλευρᾶς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, πὺ ἀποκαλύπτει ἄγνωστη σ' ἐμᾶς βαθύτατη σοφία -κτῆμα τοῦ Πανάρχαιου Πολιτισμοῦ, δημιούργημα τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξε ἡ τέλεια αὐτὴ γλῶσσα,
- τὴ συντριπτικὴ κριτικὴ τῶν διαφορῶν ἀκαδημαϊκῶν δογμάτων (Φοινικισμοῦ, Ἰνδοευρωπαϊσμοῦ κ.λπ.), πὺ ἐξέτρεψαν τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες καὶ χρησιμοποιήθηκαν ὡς ἰδεολογικὴ νομιμοποίηση τῆς ἐξουσιαστικῆς παράνοιας,
- τὶς πρωτοποριακὲς ἐπίσης ἔρευνες γιὰ τὴν ἄγνωστη καὶ διαστρεβλωμένη ἱστορικὰ περίοδο τῶν Ἑλληνικῶν Προϊστορικῶν Χρόνων,
- πληθώρα ὑπερχρονικῆς ἀξίας δοκιμίων, μελετῶν, σχολίων καὶ ἐκτιμήσεων, πὺ παρέχουν τὴ δυνατότητα γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ κατανόηση τῶν γεγονότων τοῦ παρόντος ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν πρόβλεψη τῶν ἐξελίξεων τῆς κοσμοϊστορικῆς καμπῆς πὺ διανύει σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα.

ΣΕΛΙΔΕΣ 710: ΔΡΧ. 5.000.

● Μὴ γεμίζετε τὶς βιβλιοθηκὲς σας μὲ ἄχρηστο τυπωμένο χαρτί. Βάλτε στὰ ράφια τοὺς τοὺς ἐτήσιους τόμους τοῦ «Δαυλοῦ», πὺ θὰ βοηθοῦν ἐσᾶς καὶ κάθε συνειδητὸ κάτοικο τοῦ Τόπου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπογόνους σας, στὴν ἐμβάθυνση καὶ ὀρθὴ ἀντίληψη τῶν συμβάντων, τῶν συμβαινόντων καὶ τῶν συμβησομένων.

● Διατίθενται στὰ Γραφεῖα τοῦ Περιδικοῦ.

● Ἀποστέλλονται καὶ ταχυδρομικῶς κατόπιν τηλεφωνήματος τῶν ἐνδιαφερομένων στὰ τηλέφωνα 3223957 ἢ 9841655.

ΟΡΕΣΤΗΣ ΗΛΙΑΝΟΣ

Ἑλληνες καὶ Ἀλβανοὶ Οἱ Ἰλλυριοὶ φυλὴ Ἑλληνική;

[...] Οἱ ἴδιοι οἱ Ἀλβανοὶ ὑποστηρίζουν τὴν ἄποψη ὅτι οἱ πρόγονοὶ τους Ἰλλυριοὶ ἦταν αὐτόχθονες στὰ Βαλκάνια. Οἱ ἐκτὸς Ἀλβανίας ἐπιστήμονες διατείνονται ἀντίθετα ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ ἀκολούθησαν τὸ γενικὸ μεταναστευτικὸ ρεῦμα τῶν «ἰνδοευρωπαϊκῶν λαῶν» καὶ ὅτι ἔφτασαν στὰ Βαλκάνια πρὸς τὸ τέλος τῆς 3ης π.Χ. χιλιετίας. Ὅπως καὶ ἂν ἔχει, Ἀλβανοὶ καὶ Ἑλληνες εἶναι οἱ ἀρχαιότεροι λαοὶ τῶν Βαλκανίων καὶ τὸ θέμα τῶν μεταξύ τους σχέσεων καὶ τῆς καταγωγῆς τους τίθεται φυσιολογικά.

Οἱ γλωσσολόγοι κατατάσσουν τὴν ἀλβανικὴ στὸ ἑλληνολατινικὸ στέλεχος τῶν «ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν». Ἡ γραμματικὴ ἀνάλυση τῆς ἀλβανικῆς μετὰ τὸ διαχωρισμὸ τῶν μεταγενέστερων στοιχείων φέρνει στὸ φῶς τὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς ἀρχέγονου πυρῆνα, τοῦ ὁποῦ το τυπικὸ καὶ ἡ λεξιλογικὴ δομὴ προσομοιάζουν μὲ τὰ ἀντίστοιχα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μᾶλλον παρὰ μὲ αὐτὰ τῆς λατινικῆς. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀρχαϊσμῶν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσας, ποὺ ἔγιναν ἔτσι προφανεῖς, μποροῦμε νὰ ἀναφέρουμε τὸν συμφωνικὸ τῆς χαρακτηῖρα, τὴ διάσωση τοῦ ἐπιτατικοῦ ἄρθρου (ποὺ ἔρχεται δηλαδὴ μετὰ τὴ λέξη), τὴ διατήρηση τῆς προφορᾶς τῆς δασείας (χέλκ = ἔλκω) καὶ τοῦ δίγαμμα (βόε = ὠόν = αὐγό, βάρ = αἶρω). Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ὁδήγησαν ὀρισμένους μελετητὲς στὴν ἄποψη ὅτι ἡ πρόγονος τῆς ἀλβανικῆς ἰλλυρικὴ γλῶσσα δὲν ἦταν στὴν οὐσία παρὰ μιὰ ἀπὸ τὶς ἀρχέγοντες ἑλληνικὲς διαλέκτους καὶ ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ ἦταν φύλο ἑλληνικόν. Ἡ ὑπόθεση αὕτη δὲν εἶναι αὐθαίρετη. Ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα ἔχει ἀποδείξει, ὅτι τὰ πρωτοελληνικὰ φύλα εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ὦνες στὴ νοτιοδυτικὴ Ἰλλυρία, στὴν Ἡπειρο, στὴ δυτικὴ Μακεδονία καὶ στὴ βορειοδυτικὴ Θεσσαλία, στὴ γειτονία δηλαδὴ τῶν Ἰλλυριῶν. Ὑποστηρίζεται μάλιστα, ὅτι σὲ αὕτη τὴν περίοδο ἄρχισε ἡ διαδικασία σχηματισμοῦ τῶν διαλέκτων ἀπὸ τὴν ἀρχικὰ κοινὴ ἀρχέγονη ἑλληνικὴ γλῶσσα. Εἶναι ὅμως σχεδὸν ἀδύνατο νὰ εἰπωθεῖ, ἂν τότε σχηματίστηκε καὶ ἡ πρωτοἰλλυρικὴ διάλεκτος, γιατί τὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχουμε γι' αὐτὴν εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτα, μιὰ ποὺ ἐξαφανίστηκε, χωρὶς νὰ ἀφήσει γραπτὰ μνημεῖα.

Τὸ ἴδιο δύσκολο εἶναι νὰ εἰπωθεῖ ἂν ἀνάμεσα στὶς ὁμάδες τῶν ἑλληνικῶν φύλων ὑπῆρχαν καὶ κάποια φύλα ἰλλυρικά. Ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ μεγάλῃ μάζα τῶν Ἰλλυριῶν παρέμεινε στὰ βορειοδυτικὰ τῆς βαλκανικῆς χερσονήσου, στὴ χώρα ποὺ ὀνομάστηκε ἀργότερα Ἰλλυρία. Δὲν ἀποκλείεται ὥστόσο ὀρισμένα φύλα, ὅπως οἱ Ἀβαντες, οἱ Ἀθαμᾶνες, οἱ Ἀφείδαντες, οἱ Μολοσσοὶ καὶ ἀργότερα οἱ Ὑλιεῖς, μιὰ ἀπὸ τὶς φυλὲς τῶν Δωριέων, νὰ ἦταν ἰλλυρικά. Πάντως καὶ οἱ Δωριεῖς μετὰ τὸ τέλος τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ἔρχονταν, κατὰ ἓνα μέρος τουλάχιστο, ἀπὸ τὰ μέρη τῶν Ἰλλυριῶν: τὴν Πίνδο καὶ τὴν Ἡπειρο.

Ἄν ὅμως ὑποθέσουμε, ὅτι ἡ ἰλλυρικὴ ἦταν ἑλληνικὴ διάλεκτος, πῶς τότε ἐξηγεῖται ἡ ὁπωσδήποτε σημαντικὴ διαφορὰ ποὺ χωρίζει τὴν ἀπόγονο τῆς ἰλλυρικῆς ἀλβανικὴ ἀπὸ τὴ νεώτερη ἑλληνικὴ; Ξέρουμε ἐξ ἄλλου, ὅτι ἤδη κατὰ τοὺς

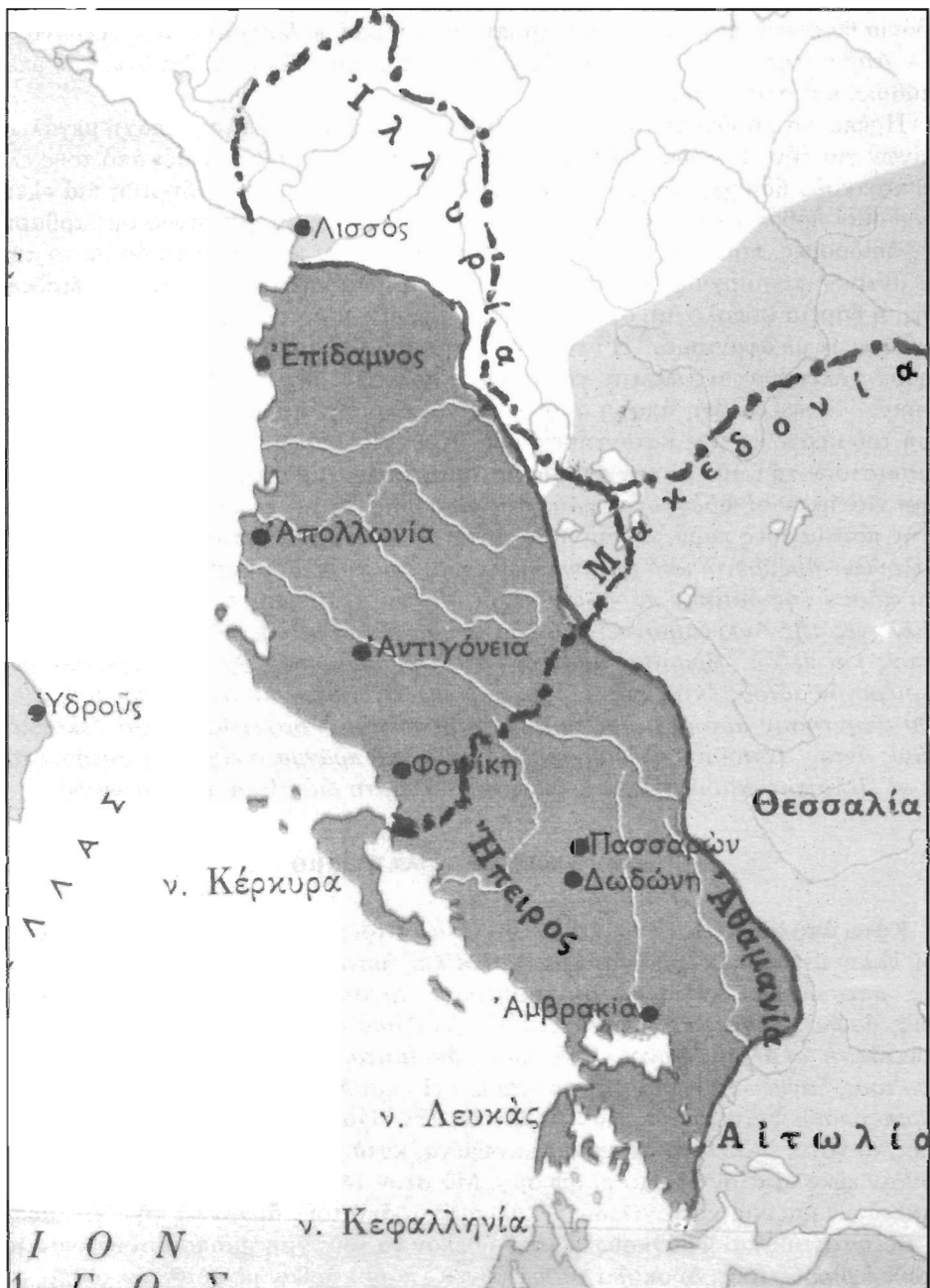
κλασσικούς χρόνους οί 'Ιλλυριοί θεωρούνταν από τους "Ελληνες λαός βάρβαρος. Τέτοια φαινόμενα όμως διάστασης είναι συνηθισμένα μέσα σε μιὰ εξελικτική διαδικασία, ειδικά όταν αφορούν σε χρονικές περιόδους εκατοντάδων ετών και σε λαούς που έμειναν για πολύ χρόνο ξεκομμένοι ό ένας από τόν άλλο και ακολουθήσαν διαφορετικούς ρυθμούς εξέλιξης. Οί 'Ιλλυριοί απομονωμένοι στην όρεινή τους χώρα, μακριά από τὰ πολιτισμικά ρεύματα τής 'Ανατολικής Μεσογείου, συνέχιζαν τόν ποιμενικό, πατροπαράδοτό τους τρόπο ζωής· έμειναν καθυστερημένοι και βάρβαροι. Καί όμοια με αυτούς παρέμεινε ανεξέλικτη, άρχαϊκή και χονδροειδής και ή γλώσσα τους, διατηρώντας τήν άρχέγονη δομή της και τó πρωτόγονο λεξιλόγιό της.

"Ελληνες και 'Ιλλυριοί έμειναν λοιπόν για αιώνες ξεκομμένοι, ακολουθώντας ό καθένας τή δική του ξεχωριστή ιστορική πορεία, γνωρίζοντας διαφορετικούς ρυθμούς εξέλιξης. Φαίνεται ώστόσο, πώς στις παραδόσεις τών δύο λαών ή ανάμνηση τής συγγένειας ή τής κοινής καταγωγής δέν έσβησε ποτέ. Θά δούμε στη συνέχεια στοιχεία που συνηγορούν σε αυτή τήν άποψη.

'Αρχαιότητα και Βυζάντιο

Οί δεσμοί άρχισαν πάλι νά ύφαινονται από τόν 7ο π.Χ. αιώνα, όταν οί "Ελληνες ιδρύουν τήν πρώτη τους άποικία, τήν 'Επίδαμνο, στα ίλλυρικά παράλια. Νέα άποικία ιδρύεται τόν 6ο αιώνα, ή 'Απολλωνία, και από αυτά τὰ δύο κέντρα ό έλληνικός πολιτισμός και ή έλληνική γλώσσα άρχίζουν νά εισδύουν στην 'Ιλλυρία. 'Ακολούθως, τόν 5ο αιώνα, βλέπουμε ίλλυρικές φυλές νά παίρνουν μέρος στον Πελοποννησιακό πόλεμο σά σύμμαχοι τών Λακεδαιμονίων. 'Αλλά ή πραγματική επανασύνδεση τών 'Ιλλυριών με τους "Ελληνες έπιτυγχάνεται τόν 4ο αιώνα ταυτόχρονα με τήν είσοδο τών Μακεδόνων στο έλληνικό προσκήνιο. Τό κοινό τών ίλλυρικών πόλεων περιλήφθηκε στο κράτος του Φιλίππου Β', ό όποιος μάλιστα παντρεύτηκε μιὰ «'Ιλλυρίδα», τήν 'Ολυμπιάδα, τή μητέρα του Μ. 'Αλεξάνδρου. Οί 'Ιλλυριοί μαζί με τους Μακεδόνες αποτέλεσαν τόν πυρήνα του στρατού του 'Αλεξάνδρου κατά τήν έκστρατεία του στην 'Ασία. 'Η μεγάλη ώστόσο, μπορούμε νά πούμε, κοινή μορφή 'Ιλλυριών και 'Ελλήνων ήταν ό βασιλιάς Πύρρος (που "Ελληνες και 'Αλβανοί σήμερα διεκδικούν κατ' αποκλειστικότητα). Αυτός συνένωσε κάτω από τó σκήπτρο του όχι μόνο τó μεγαλύτερο μέρος τής 'Ιλλυρίας, μά και τή Μακεδονία και όλόκληρη σχεδόν τήν 'Ελλάδα.

'Από κεϊ και πέρα ή μοίρα τών δύο έμελλε νά είναι κοινή. Καί οί δύο θά γνωρίσουν τή ρωμαϊκή κατάκτηση, και οί δύο πάλι μαζί θά ύπαχθούν στη βυζαντινή διοίκηση· μόνο που ή μεταξύ τους σχέση θά αντιστραφεί. 'Ενώ δηλαδή ή 'Ελλάδα πέφτει σε πλήρη άφάνεια τόσο από πολιτική όσο και από έθνική άποψη (αξίζει νά σημειωθεί, ότι σε όλη τή διάρκεια τής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, τουλάχιστο ως τή φράγκικη κατάκτηση, δέν ύπήρξε ούτε ένας "Ελληνας αυτοκράτορας ή στρατηγός), ή 'Ιλλυρία, έντονα έκλατινισμένη στις παράλιες και πεδινές περιοχές της, επανδρώνει τις ρωμαϊκές λεγεώνες και δίνει κάμποσους αυτοκράτορες τόσο στη Ρώμη όσο και στο Βυζάντιο (ό Δέκιος, ό Αύρηλιανός, ό Διοκλητιανός, ό Κωνσταντίνος, ό 'Ιουλιανός, ό 'Αναστάσιος Α' ήταν 'Ιλλυριοί). Στα χρόνια του Βυζαντίου θά λάβουν χώρα και οί πρώτες --- μετά τήν 'Αρ-

Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἠπειρος (μὲ σκοῦρο χρῶμα στὸν χάρτη) καὶ ἡ σημερινὴ Ἀλβανία (τὰ σύνορά της σημειώνονται μὲ διακεκομμένη γραμμὴ στὸν χάρτη). Τὰ ἐδάφη τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς Ἠπείρου ἐπικαλύπτουν κατὰ τὸ μέγιστο μέρος τὸ ἔδαφος τοῦ σημερινοῦ Κράτους τῆς Ἀλβανίας.

χαιότητα — μαζικές μεταναστεύσεις Ἰλλυριῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Σὲ αὐτὰ τὰ χρόνια θὰ συντελεστεῖ καὶ ἡ μετατροπὴ τοῦ ἐθνικοῦ «Ἰλλυριός» σὲ «Ἀλβανός», ἢ «Ἀρβανίτης» (ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἰλλυρικῆς φυλῆς τῶν «Ἀλβανῶν», πὺ ἐπεκτάθηκε καὶ στὶς ὑπόλοιπες).

Πρέπει νὰ ληφθεῖ ὑπ' ὄψη, ὅτι ἡ βυζαντινὴ περίοδος ὑπῆρξε ἐποχὴ μεγάλων δεινῶν γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ παρακμὴ τῆς χώρας, πὺ εἶχε ἀρχίσει ἀπὸ τοὺς ἐλληνοιστικούς ἤδη χρόνους, δὲν εἶχε πάψει νὰ βαθαίνει. Στὴν ἐνδημικὴ πιά «λειψανδρία» ἦρθαν νὰ προστεθοῦν κατὰ τὴν ὕστερη ρωμαϊκὴ περίοδο οἱ βαρβαρικές ἐπιδρομές, πὺ συνεχίστηκαν σχεδὸν ἀδιάλειπτα καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς βυζαντινῆς κυριαρχίας. Καὶ κοντὰ σὲ αὐτὰ ἡ ἀδιαφορία τῆς κεντρικῆς διοίκησης, ἡ βαρεῖα φορολογία, οἱ πειρατὲς πὺ λυμαίνονταν τὰ παράλια. Οἱ Ἕλληνες κινδύνευαν μὲ ἀφανισμό. Ἡ ὑπαιθρος εἶχε ἐρημώσει· οἱ ἄγροὶ ἔμεναν ἀκαλλιέργητοι· πολυάνθρωπες ἄλλοτε καὶ ἐνδοξες πολιτείες εἶχαν μεταβληθεῖ σὲ ἄθλια χωριά. Ἡ πολυαῖωνη ἀποχὴ ἀπὸ τὰ κοινά, ἀπὸ τὴν πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ζωὴ τοῦ κράτους, εἶχε καταντήσει τοὺς Ἕλληνες ἀπόλεμους, ἀνίκανους νὰ ὑπερασπιστοῦν τὴ ζωὴ καὶ τὴν παρουσίαν τους. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ὅτι, ὅταν ἐμφανίστηκαν οἱ Φράγκοι τῆς 4ης σταυροφορίας στὴν Ἑλλάδα, δὲ συνάντησαν στὴν πορεία τους παρὰ μηδαμινὴ ἀντίσταση: «*Μετὰ 120 ἱπποτῶν καὶ πολλῶν ἀκολούθων ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν κατέλαβον εὐχερῶς τὴν Ἡλίδαν καὶ πᾶσαν τὴν δυτικὴν παραλίαν μέχρι Μεθώνης... Ταῦτα πληροφορηθέντες οἱ Ἕλληνες τῆς Λακεδαιμόνος, τοῦ Νύκλι καὶ τῆς Μεγάλης πόλεως συνήχθησαν ἱππεῖς καὶ πεζοί... ὥρμησαν ἅπαντες κατὰ τῆς Μεθώνης. Ἀλλ' οἱ Φράγκοι δὲν περιέμενον αὐτοὺς ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐκείνης, ἀντεπεξεληθόντες δὲ περὶ τοὺς 500-700 ἀπῆντησαν αὐτούς... καὶ τοὺς κατετρόπωσαν ὁλοσχερῶς, εἰ καὶ δεκαπλασίους ὄντας. Τοσοῦτον ἀδέξιοι πρὸς τὰ πολεμικὰ πράγματα εἶχον καταντήσει τότε οἱ Πελοποννήσιοι.*» (Π.Χ. Δούκας: «Ἡ Σπάρτη διὰ μέσου τῶν αἰώνων»).

Στὸν νεώτερο Ἑλληνισμό

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθήκες ἡ Ἰλλυρία λειτούργησε καὶ πάλι σὰν αἰμοδοτὶς τοῦ ἑλληνισμοῦ. «*Σκληρὰ καρύδια, καλοὶ καὶ ἔμπειροι πολεμιστὲς, πεισματάρηδες, μπεσαλῆδες, κλειστοὶ, συντηρητικοὶ, προσκολλημένοι στὶς παραδόσεις τους, δουλευταρᾶδες καὶ ὑπομονετικοί... μὲ βαθιὰ καλλιεργημένη τὴν ἑλληνικὴ συνείδηση, οἱ ἀλβανόφωνοι πληθυσμοί... ἀκοίμητοι φρουροὶ τοῦ καινούργιου τόπου τους, ξαναζωντάνεψαν τὴν ὑπαιθρο...*» (Γ. καὶ Λ. Κορομηλάς: «Ἡ ἀθηναϊκὴ περιπέτεια»). Φαίνεται, πὺς οἱ Ἀρβανίτες δὲν εἶχαν πάψει ποτὲ νὰ κατεβαίνουν πρὸς τὸ νότο. Ἀλλὰ τὸ ἔκαναν μεμονωμένα, κατὰ μικρὰς ομάδες, πὺ ἀφομοιώνονταν εὐκόλα στὸν ντόπιο πληθυσμό. Μὰ στὸν 14ο αἰῶνα οἱ Ἀρβανίτες μεταναστεύουν μαζικά, κατὰ χιλιάδες, καλεσμένοι ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τῆς Ἑλλάδας — Βυζαντινοὺς καὶ Φράγκους —, πὺ ἤθελαν νὰ τοὺς χρησιμοποιήσουν ἐνάντια στοὺς ἐχθροὺς τους. Δύσκολο νὰ πεῖ κανεὶς, πόσοι ἦρθαν μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο...

Στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, τῆς Ἐπανάστασης καὶ ὡς τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα δὲν ὑπῆρχε καμμιά ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἐθνικὴ, φυλετικὴ καὶ ἱστορικὴ ταυτότητα Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν. Οἱ Ἀλβανοὶ θεωροῦσαν τοὺς ἑαυτοὺς τους Ἕλληνες καὶ σὰν τέτοιοι ἀντιμετωπίζονταν ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τῶν ξένων πο-

λιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν, ποὺ εἶχαν σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Ὅταν ὁ πρίγκηπας τοῦ Τάραντος εἰρωνεύτηκε κάποτε τοὺς Ἀρβανίτες, ὁ Σκεντέρμπεης, ὁ ἐθνικὸς ἥρωας τῶν Ἀλβανῶν, ποὺ γιὰ εἴκοσι ὁλόκληρα χρόνια ἀντιστάθηκε στοὺς Τούρκους, τοῦ ἀπάντησε: «... οἱ πρόγονοί μας ἦσαν Ἡπειρώτες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐβγήκεν ἐκεῖνος ὁ Πύρρος, στοῦ ὁποίου τὴν ὁρμὴ μόλις ποὺ μπόρεσαν νὰ ἀντισταθοῦν οἱ Ῥωμαῖοι... Ἄν λάβεις δὲ ὑπ' ὄψη σου ὅτι ἡ Ἀλβανία ἀποτελεῖ μέρος τῆς Μακεδονίας, θὰ ὁμολογήσεις ὅτι ἀκόμα πιὸ εὐγενεῖς ἦσαν οἱ πρόγονοί μας, ποὺ μὲ τὸ Μέγα Ἀλέξανδρο ἐπικεφαλῆς ἔφτασαν ἕως τῆς Ἰνδίας...»

“*Grece erranti*”, ὀνομάζει τοὺς Ἀρβανίτες ποὺ πολεμοῦσαν σὰ μισθοφόροι στοῦ στρατοῦ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ὁ ποιητὴς Torquato Tasso. Στὰ 1497 ὁ Βενετσιᾶνος προβλεπτής Μᾶρκος Βερβερίγος ἔγραφε στὴ βενετικὴ γερουσία: «Οἱ Ἀρβανίτες καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν εἶναι παρὰ ἓνας μόνο λαὸς, ποὺ μισεῖ κάθε ξένο». Καὶ ὁ Ναπολέοντας στὰ 1797, σὲ ἓνα γράμμα τοῦ πρὸς τὸ στρατηγὸ Γεντίλη, ποὺ εἶχε λάβει ἐντολὴ νὰ καταλάβει τὰ Ἐπτάνησα, ἀνέφερε χαρακτηριστικὰ: «Ἄν οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων τείνουν πρὸς ἀνεξαρτησία, κολάκευε τὴν ἐπιθυμίαν τους καὶ μὴν παραλείπεις... νὰ μιᾶς γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Σπάρτη... Στὴν Ἀλβανία καὶ στὴν Ἑλλάδα θυμοῦνται ἀκόμα τὴ Σπάρτη καὶ τὴν Ἀθήνα». Ἀλλὰ καὶ ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης νὰ μὲ τι λόγια ὑποδέχτηκε τοὺς μουσουλμάνους Ἀρβανίτες ποὺ ἔρχονταν νὰ συμμετάσχουν στὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας: «Ἄλλ' ἐσεῖς, ὦ ἄνδρες τοῖς Τόσκηδες, δὲν κατάγεσθε οὔτε ἀπὸ τοὺς μικροψυχούς Ἀνατολίτας οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀδόξους Σκύθας. Εἰσθε ἀπόγονοι τῶν προγόνων μας ἡρώων...».

Αὐτὴ ὅμως ἡ ἀναφορὰ στοὺς μουσουλμάνους Ἀρβανίτες μᾶς ὀδηγεῖ νὰ ποῦμε λίγα λόγια γιὰ τὸ θρησκευτικὸ ζήτημα.

Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμᾶνοι

Στὰ ἔργα τῶν ἱστορικῶν τῆς Ἐπανάστασης βλέπουμε νὰ γίνεται συχνὰ λόγος γιὰ «*Τουρκαλβανούς*». Μὲ αὐτὸ τὸν ὄρο, ἐξ ἄλλου ἀδόκιμο, οἱ ἱστορικοὶ αὐτοὶ δὲν ἐννοοῦν κάποια φυλὴ ποὺ προήλθε ἀπὸ ἐπιμιξία Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν, ἀλλὰ ἀπλᾶ καὶ μόνο τοὺς μουσουλμάνους Ἀρβανίτες. Καὶ εἶναι βέβαια ἀλήθεια, ὅτι κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν πάρα πολλοὶ Ἀρβανίτες ἐξισλαμίστηκαν. Δὲν ἦταν ὅμως οἱ μόνοι. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τοὺς Σέρβους, τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Ἕλληνες. «Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ ἐξισλαμίζοντο διὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους, πρὸ πάντων δέ, διότι ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἀπένεμε τὰ ἀνώτατα καὶ ἐπικερδέστερα ἀξιώματα εἰς τοὺς ἐκ γενετῆς χριστιανοὺς ἐξωμότας...» (Π.Χ. Δούκας: «Ἡ Σπάρτη διὰ μέσου τῶν αἰώνων»). Καὶ παρακάτω στὸ ἴδιο: «Ἐπὶ Βαγιαζίτ Β' καὶ οἱ πέντε μεγάλοι Βεζύροι ἦσαν χριστιανοί, ὁ Μεζίτ Πασᾶς καὶ ὁ Χότζα Μουσταφᾶ Πασᾶς ἦσαν Ἕλληνες. Ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς ἐκ τῶν 9 οἱ 8 ἦσαν χριστιανοί, ἐξ ὧν ὁ Ἰμβραήμ Πασᾶς καὶ ὁ Σουλεϊμάν Πασᾶς ἦσαν Ἕλληνες».

Θὰ πρέπει κάποτε νὰ ξεπεραστεῖ ἡ ἀπλοποιημένη εἰκόνα ποὺ μᾶς δίνει ἡ ἐπίσημη ἱστοριογραφία τῶν κοινωνικῶν καὶ ἐθνικῶν ἀντιθέσεων τῆς Τουρκοκρατίας, κατὰ τὴν ὁποία Ἕλληνες (χριστιανοὶ) μάχονταν παντοῦ καὶ πάντα Τούρ-

κους (μουσουλμάνους). Τὰ πράγματα εἶναι πολὺ πιὸ περίπλοκα. Πρῶτα ἀπ' ὅλα ὁ χριστιανὸς ποὺ ἀλλάξοπιστοῦσε δὲ γινόταν καὶ ἀπαραίτητα Τούρκος, δὲν ἀποκτοῦσε δηλαδὴ συνείδηση Τούρκου, καὶ αὐτὸ ἦταν ἰδιαίτερα ἀληθινὸ γιὰ τοὺς Ἀρβανίτες, ποὺ ἡ κοινωνικὴ δομὴ τους, οἱ ἄρρηκτοι δεσμοὶ τῆς οἰκογένειας καὶ τῆς «φάρας» στάθηκαν πάντα πολὺ πιὸ ἰσχυροὶ ἀπὸ τὸ ὁποιοδήποτε θρησκευτικὸ αἶσθημα. Βλέπουμε ἔτσι στρατιωτικὰ σώματα μουσουλμάνων Ἀλβανῶν νὰ δροῦν μὲν γιὰ λογαριασμὸ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ κατὰ τρόπο ἀνεξάρτητο, καὶ ἀκόμα πολλές φορές νὰ ἐπαναστατοῦν στὰ φανερά. Τὸ παράδειγμα τῶν μουσουλμάνων Ἀλβανῶν τῆς Πελοποννήσου εἶναι χαρακτηριστικὸ: Κατὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Ὁρλώφ, στὰ 1770, οἱ Τούρκοι ἔστειλαν ἐνάντια στοὺς ξεσηκωμένους ἓνα σῶμα Ἀλβανῶν. Οἱ Ἀλβανοὶ κατέπνιξαν πραγματικὰ τὴν ἐπανάσταση καὶ ἐδιώξαν τοὺς Ρώσους, μόλις ὅμως τὸ πέτυχαν αὐτό, ξεσηκώθηκαν μὲ τὴ σειρά τους καὶ κράτησαν τὴν Πελοπόννησο γιὰ λογαριασμὸ τους. Ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ καὶ χαράτσωναν ἀδιάκριτα Τούρκους καὶ χριστιανοὺς γαιοκτήμονες. Χρειάστηκε νὰ ἐνώσουν τὶς δυνάμεις τους Τούρκοι καὶ χριστιανοὶ («Ἕλληνες καὶ Ἀρβανίτες»), γιὰ νὰ τοὺς νικήσουν καὶ νὰ τοὺς διώξουν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο.

Φαίνεται ὅμως, πῶς οἱ μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες δὲν ἐξολοθρεύτηκαν τελείως, γιὰτὶ λίγα χρόνια ἀργότερα τοὺς βλέπουμε νὰ ἐπανδρῶνουν τὰ κλέφτικα σώματα τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ συγκροτοῦν τὴν κύρια δύναμη τοῦ καπετὰν Ζαχαριᾶ, τοῦ πιὸ ὀνομαστοῦ κλέφτη τῆς Πελοποννήσου, ποὺ εἶχε κατορθώσει νὰ συνενώσει κάτω ἀπὸ τὴν ἀρχηγία του ὅλη τὴν κλεφτουριά τῆς χερσονήσου:

Ἡ ἐλληνικότης τῆς Ἡπείρου 3.000 χρόνια

Τὸ ὄνομα **Ἡπειρος** εἶναι λέξη σύνθετη ἀπὸ τὸ στερητικὸ **α-**καὶ τὸ **πέρας**. Δηλαδή ἀπέραντος. **Ἄ-περρος** κατὰ τὸν αἰολικὸ τύπο. **Ἄπειρος** κατὰ τὸν δωρικὸ καί, τελικά, **Ἡπειρος** κατὰ τὸν ἀττικὸ τύπο. Ὀνομάζεται ἔτσι, γιὰ νὰ ὑποδηλώσει τὴν μεγάλη — ἀπέραντη — ἔκτασή της.

Ὁ ἱστορικὸς Θεόπομπος (ὁ Χίος) ἀπὸ τὸν τέταρτο αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ ἀναφέρει ὅτι τὴν Ἡπειρο κατοικοῦσαν δέκα τέσσερα ἔθνη, ὁ δὲ γεωγράφος καὶ ἱστορικὸς, Στράβων, ποὺ ἀναφέρει καὶ τὶς ὀνομασίες τῶν ἐθνῶν αὐτῶν, μᾶς πληροφορεῖ καὶ γιὰ τὶς ἀποστάσεις τῆς Ἡπείρου ἀπὸ τοῦ βορείου ὁρίου της μέχρι τοῦ νοτιωτάτου ἄκρου, μετρώντας τις ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ βεβαιώνει ὅτι «ἀπὸ τῶν Κεραυνίων ὁρέων καὶ Χαόνων (πρὸς βορρᾶν) ὁ ἐπὶ τὴν ἔω παράπλους, σταδίων ἐστὶν αἱ'. (1300) ἕως τοῦ στόματος τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἔνθα ἡ Ἡπειρος περατοῦται». Δηλαδή τὸ μήκος της εἶναι περίπου διακόσια πενήντα χιλιόμετρα. Ἀρχίζει, δηλαδή, ἀπὸ τὰ Κεραυνία ὄρη καὶ τὴν Ἐγνατία ὁδὸ στὸ βορρᾶ καὶ τελειώνει στὸν Ἀμβρακικὸ κόλπο, ὅπου καὶ ἡ Ἀμφιλοχία, κτιθεῖσα ἀπὸ τὸν Ἀργεῖο Ἀμφίλοχο.

Ἐκ τῶν δεκατεσσάρων ἐθνῶν (φυλῶν) τρία ἦσαν τὰ ἐπικρατέστερα: Οἱ Θεσπρωτοί, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ἤδη ὁ Ὅμηρος (Ὀδ. Ξ 315, 335, Π 65, Ρ 526, Τ 211, 282, 287) καὶ κατόπιν οἱ Χάονες καὶ οἱ Μολοσσοί. Ἀργότερα τὰ τρία ἔθνη ἐνώθηκαν σὲ συμμαχία ὑπὸ τὸν βασιλεῖα τῶν Μολοσσῶν Θαρύπαν καὶ στὴ συνέχεια συνεχωνεύθησαν σ' ἓνα ἔθνος μὲ τὸ κοινὸ ὄνομα Ἡπειρώται.

«Ἀρβανίτες ἐσυνάχθησαν χίλιοι τριακόσιοι, Μανιάτες 600, τὸ μπουλούκι τοῦ Ζαχαριᾶ 400, τὸ ποσὸν 2300». Ὁ Ζαχαριᾶς αὐτὸς εἶχε στήσει πόλεμο μεγάλο ἐνάντια στοὺς Τούρκους ἀλλὰ καὶ στοὺς χριστιανοὺς κοτσαμπάσηδες, κι αὐτοὶ ἐνωμένοι τὸν πολεμοῦσαν, στέλνοντας ἐναντίον του καὶ ὀρισμένους ἔμπιστούς τους Ἑλληνες ὀπλαρχηγούς. Ἐνα δημοτικὸ τραγούδι τῆς ἐποχῆς διασώζει τὴν ἀνάμνηση αὐτῶν τῶν συγκρούσεων:

«Τσαούση, μοίρας' τὸ ψωμί, δώσε στὰ παλληκάρια.
Σήμερα 'χουμε πόλεμο μὲ Τούρκους, μὲ Ρωμαίους.
Καὶ τὸ μπαριάκι ἄνοιξε καὶ στὸ σωρὸ πηγαίνει.
Τοὺς Νικολαίους ἔκλεισε ἀντάμα μὲ τοὺς Τούρκους».

Καὶ σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν περίπτωση βλέπουμε νὰ ἔρχονται ἀντιμέτωποι ὄχι Τούρκοι μὲ Ἑλληνες, ἀλλὰ Ἑλληνες καὶ Ἀρβανίτες (χριστιανοὶ καὶ μουσουλμᾶνοι) ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ἐνάντια σὲ Τούρκους καὶ Ἑλληνες ἀπὸ τὴν ἄλλη.

«Ἐρχονται καὶ τῶν χριστιανῶν πολλὰ καπετανᾶτα.
'Ο Ἴσκος ἀπ' τὴ Δούνισταν, ὁ υἱὸς τοῦ Γρίβα Γεώργου,
Ζόγκος ἀπ' τὸ Ξερόμερον, ὁ Γεώργης Βαρνακιώτης,
τοῦ Μπουκοβάλλα τὰ παιδιὰ καὶ οἱ Σκυλλοδημαῖοι,
ὁ Διάκος καὶ ὁ Πανουργιᾶς κι οἱ δυὸ Κοντογιανναῖοι...»

Γίνεται λοιπὸν φανερό, ὅτι, παρ' ὅλο τὸν θρησκευτικὸ φανατισμὸ πού καλλιεργοῦσαν τόσο οἱ Τούρκοι ὅσο καὶ τὸ Πατριαρχεῖο, γιὰ τοὺς ὁποίους κάθε συ-

Τοὺς λαοὺς αὐτοὺς καὶ μαζὺ των τοὺς Ἀτιτᾶνες τοὺς συναντοῦμε συμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων στὸν πελοποννησιακὸ πόλεμο κατὰ τῶν Ἀθηναίων στίς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Ἀκαρνανίας (429 μ.Χ.). Μὲ πικρία ὁ Θουκυδίδης (Ἀθηναῖος) ἀποκαλεῖ τοὺς Χάονες **«βαρβάρους»**, ἐπειδὴ ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου διατυπώθηκε ἡ ἰδέα, ὅτι αὐτοὶ δὲν ἦσαν Ἑλληνες. Πόσο εἶναι αὐτὸ ἀληθὲς προκύπτει ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Θουκυδίδη πού ὁμολογεῖ (Βιβλ. II, 80), ὅτι στὸν πόλεμον αὐτὸν ἦσαν οἱ μὲν **«Χάονες χίλιοι, ὧν ἡγοῦντο Φώτιος καὶ Νικάνωρ... Μολοσσούς δὲ ἤγε καὶ Ἀτιτάνας Σαβύλινθος, ἐπίτροπος ὧν Θαρύπου τοῦ βασιλέως, ἔτι παιδὸς ὄντος»**. Φώτιος, Νικάνωρ, Σαβύλινθος, Θαρύπας -- ὀνόματα γνήσια ἐλληνικά, πού ἐπιμαρτυροῦν ἀπὸ μόνά τους καὶ τὴν ἐλληνικότητα τῶν ὑπ' αὐτοὺς λαῶν.

Παράλληλα ὁ «πατὴρ τῆς Ἱστορίας», ὁ Ἡρόδοτος, βεβαιώνει ὅτι τὸ Μαντεῖο τῆς Δωδώνης λειτουργοῦσε ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Πελασγῶν, ὅπως τοῦ διηγήθηκαν προσωπικὰ οἱ ἱερεῖς του, οἱ ὁποῖοι τοῦ εἶπαν ὅτι ἡ πρώτη ἱερεία τοῦ Μαντείου Προμένεια (μάντις), ἀγοράσθη ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. **«Ἐθνον»**, λέγει, **«πάντα πρότερον οἱ Πελασγοί, θεοῖσιν ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας. Ἐπωνυμίην δέ, οὐδ' ὄνομα ἐποιοῦντο, οὐδενὶ αὐτῶν, οὐ γὰρ ἀκηκόεσαν κω. Ἐπειτεν δὲ χρόνου πολλοῦ διεξεληθόντος ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπηγμένα τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν, τῶν ἄλλων. Διωνύσου δὲ ὕστερον πολλῶ ἐπύθοντο»** (Ἡρ. Β 52). Δηλαδὴ ἐθυσίαζαν στὴ Δωδώνη, πρὶν ἔλθουν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὴν Ἑλλάδα τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν. Γεγονὸς πού μᾶς μεταφέρει ὑποχρεωτικὰ χίλια χρόνια πρὸ Χριστοῦ, στὴν

νεργασία χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων ἀποτελοῦσε ἱεροσυλία, ὁ ἐλληνικὸς λαὸς (Ἕλληνες καὶ Ἀρβανίτες) κατόρθωσε νὰ ξεπεράσει, ὡς ἓνα ὀρισμένο βαθμὸν τουλάχιστο, τὶς θρησκευτικὲς του διαφορὰς καὶ νὰ βρεῖ τὸ δρόμο τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξαρτιῶταν ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπανάστασης. Γιὰ τὸν Ἕλληνα, χριστιανὸ ἢ μουσουλμᾶνο, ὁ ἐχθρὸς ἦταν κοινός: ὁ Τοῦρκος κυρίαρχος ἀλλὰ καὶ ὁ χριστιανὸς κοτσάμπασης («τουρκοχριστιανούς» ἔλεγε ὁ λαὸς τοὺς κοτσαμπάσηδες, ποὺ πολλὰς φορὲς τὸν δυνάστευαν χειρότερα κι ἀπὸ τὸν Τοῦρκο).

Ὁ Διχασμὸς

Ἡ μεγάλη «μπέσα» γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἐνότητα τὶς παραμονὲς τῆς ἐπανάστασης (15 Γενάρη 1821) στὸ στρατόπεδο τοῦ Ἀλληπασᾶ: «Τὸ Μᾶη τοῦ 1820 ὁ Ἀλῆς, μαθαίνοντας ὅτι ὁ Σουλτᾶνος ἐτοιμαζόταν νὰ τοῦ ἐπιτεθεῖ, κάλεσε σ' ἓνα συμβούλιο στὰ Γιάννενα τοὺς πρόκριτους καὶ τοὺς καπετάνιους Ἕλληνες καὶ Ἀρβανίτες, χριστιανούς καὶ μουσουλμάνους, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποίου τέθηκαν οἱ βάσεις τῆς συνεργασίας ἐνάντια στὸ κράτος τῶν Ὀθωμανῶν» (Ε. Zakhos: *Albanie*). Τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ στὴν Πελοπόννησο ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τὸ μουσουλμᾶνο «βλάμη» τοῦ Ἀλῆ Φαρμάκη ἐργάζονταν γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ: «... ἦλθαν ὅλοι οἱ Τοῦρκοι (μουσουλμᾶνοι) καὶ Ρωμαῖοι (χριστιανοί) οἱ σημαντικοὶ καὶ ὠμίλησαν εἰς τὴν Ζάκυνθον νὰ κάμωμεν μίαν κυβέρνησιν συνθεμένην ἀπὸ 12 Τοῦρκους καὶ 12 Ἕλληνας, νὰ κυβερνοῦν τὸν λαόν... Ἡ σημαία μας ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὸ φεγγάρι καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ σταυρό...» (Θ. Κολοκοτρώνης: «Διήγησις συμβάντων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς»).

πρὸ τοῦ Ἡσιόδου ἢ Ὀμήρου ἐποχῇ. Ὁ Ζεὺς ἀποκαλεῖται ἀπὸ τὸν Ὅμηρον «Δωδωνῆος Πελασγικός» ποὺ κυβερνᾷ ἀπὸ μακρὰ τὴ Δωδώνη, ἡ ὁποία ἔχει κακοὺς χειμῶνες καὶ τὴν κατοικοῦν οἱ ἀνιπτόποδες Σελλοί, ποὺ κοιμοῦνται καταγῆς. «Ζεῦ, Δωδωναίε, Πελασγικέ, τλήθθι ναίων, Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου· ἀμφὶ δὲ Σελλοὶ σοὶ νέουσιν ἀνιπτόποδες χαμαεῦνται» (Ἰλ. Π 233).

Ἀνασκαφαὶ ἔχουν ἀποκαλύψει ἐλληνικὰ τεῖχη γύρω ἀπὸ τὰς πόλεις Ἀγιοι Σαράντα, Νικόπολις, Ἀργυρόκαστρο, καθὼς καὶ θέατρα καὶ τάφους καὶ νομίσματα τῆς Ἀμβρακίας, τῆς Ἑλέας, τῆς Κασσώπης, τῆς Πανδοσίας καὶ τῆς Φοινίκης. Τὰ ὄρια τῆς Ἠπείρου πρὸς βορρᾶν, μετὰ τὰ Κεραῦνια ὄρη, ἦταν ἡ Ἰλλυρία, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πατρίς τῶν «Ἀλβανῶν». Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης βεβαιώνει ὅτι ἡ Ἠπειρος, κατοικουμένη ἀνέκαθεν ὑπὸ Ἑλλήνων, ἀποτελεῖ «τὴν Ἑλλάδα τὴν ἀρχαίαν» (Μετεωρ. Α 14). Δηλαδὴ τὴν Ἑλλάδα τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν ὁποία τὰ ἐλληνικὰ φύλα ἔεκίνησαν καὶ ἐξηπλώθησαν πρὸς νότον.

Αὐτὰ λέγει ἡ Ἱστορία. Καὶ προσθέτει, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου, ὁ μέγας Πύρρος, ἐξάπλωσε τὸ βασίλειο τῆς Ἠπείρου σ' ὅλη τὴ νότια Ἰταλία, στὴ Σικελία καὶ ἀπειλῆσε καὶ αὐτὴ τὴ Ρώμη. Αὐτὸ τὸ ἀπωθημένο σύμπλεγμα ἤθελε νὰ ξεπλύνει ἡ Ἰταλικὴ πολιτικὴ, ποὺ δὲν ἔπαυε νὰ κυττάζει πάντοτε μὲ βλέμμα ἀρπαχτικὸ πρὸς τὴν ἀπέναντι τῆς Ἀδριατικῆς ξηρᾶ. Καὶ ὁ Τελλῖνι, δῆθεν γιὰ νὰ καθορίσει τὰ νότια ὄρια τῆς Ἀλβανίας, ἀλλὰ στὴν οὐσία γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ εὐκολὴν πρόσβαση γιὰ τὴν Ἑλλάδα, εἶχε ἄδοξο ἀλλὰ δίκαιο τέλος στὰ ἡπειρωτικὰ βουνά, τὴν τελικὴ δὲ ἀπάντησιν τὴν πῆραν οἱ Ἰταλοὶ στὸν πόλεμο τοῦ 1940 γιὰ τὴν πρόσβαση αὐτή:

Μετὰ τὴν ἔκρηξη τῆς Ἐπανάστασης οἱ μουσουλμᾶνοι Ἀρβανίτες, πιστοὶ στὴ «μπέσα» ποὺ εἶχαν δώσει στοὺς χριστιανοὺς, ἦρθαν στὴν Πελοπόννησο, ὅπου τοὺς ὑποδέχθηκε ὁ Δημ. Ὑψηλάντης. Ἀλλὰ ἡ ἐπανάσταση εἶχε κιόλας «καπελωθεῖ» ἀπὸ τοὺς φαναριώτες, τοὺς προύχοντες καὶ τὸ μεγάλο κλῆρο, ποὺ πάσχιζαν νὰ τὴν «καλουπώσουν», νὰ τῆς δώσουν χαρακτήρα καθαρὰ θρησκευτικό. Ἐγιναν παρασπονδίες, μουσουλμᾶνοι Ἀρβανίτες σφάχτηκαν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ σπάσει ἡ ἐθνικὴ ἐνότητα. Οἱ συνέπειες ἦταν βαρεῖες: Ἀπὸ τὴ μία ἀποδυναμώθηκε τὸ ἔθνος, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑποθηκευτεῖ σοβαρὰ ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπανάστασης, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη καταπνίγηκε καὶ ἡ ἐξέγερση τοῦ Ἀληπασᾶ, ποὺ, ἂν εἶχε συνεχιστεῖ, θὰ δέσμευε σημαντικὲς τούρκικες δυνάμεις.

Παρ' ὅλο ὥστόσο ποὺ ὁ λαὸς διχάστηκε μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, παρ' ὅλο τὸ αἷμα ποὺ χύθηκε ἄφθοно καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ μεριές, τὸ ὄραμα τῆς ἐνότητας δὲν ἔσβησε στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ. Γιὰ χρόνια πολλὰ, ἀκόμα καὶ μετὰ τὴν ἵδρυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἀλλεπάλληλες προσπάθειες ἐγιναν γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς ἀνεξάρτητου ἐλληνοαλβανικοῦ κράτους. Στὰ χρόνια τοῦ Καποδίστρια 56 ἀγᾶδες τῆς Λιαπουριᾶς ζητοῦν τὴν ἐνωση μὲ τὴν Ἑλλάδα, προσπάθεια ποὺ ἀνανεώνεται ἐπὶ Ὅθωνος. Τὸ ἴδιο πρᾶγμα, τὴν ἐνότητα, διακηρύσσει καὶ ὁ Λεόντιος Λεοντίου μὲ ὑπόμνημά του στὸ βασιλιᾷ Γεώργιο: «Ἡ ἐν πολιτικῇ καὶ θρησκευτικῇ ἰσότητι ἐνωσις τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀλβανῶν θὰ εἶναι ἡ κοινὴ ἀμφοτέρων ἡθικὴ καὶ ὕλικὴ δύναμις».

Στὰ 1897 ἱδρύεται ὁ «Ἀρβανίτικος Σύνδεσμος τῆς Ἀθήνας», ποὺ ἀπευθύνει διακήρυξη στοὺς μουσουλμάνους Ἀρβανίτες: «Ἀδέλφια! Σᾶς λέγομεν καὶ σᾶς ὀνομάζομεν ἀδέρφια, γιατί, ὅσο κι ἂν μᾶς χωρίζουν ὁ τόπος καὶ ἡ θρησκεία, δὲν παύουμε νὰ εἴμαστε ἀδέρφια... Πρέπει νὰ ἀφήσουμε τὴν ἐχθρα, ποὺ μᾶς γέννησαν ἡ Τουρκία καὶ οἱ θρησκείες... Στὴν καρδιὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Ἀρβα-

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου, πρὶν φτάσει ὁ τακτικὸς ἐλληνικὸς Στρατὸς ἀνηφορίζοντας γιὰ τὰ Γιάννενα, ὁ Σπύρο-Μήλιος ὑψώνει τὴν ἐλληνικὴ σημαία στὴ Χειμάρρα. Λυσσομανάει καὶ πάλι ἡ Ἰταλία καὶ ἀξιώνει νὰ μὴν πλησιάσει ἡ Ἑλλάδα στὸν Αὐλῶνα. Ἔτσι ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς περιορίζεται στὴν κατοχὴ τῶν γύρω ἀπὸ τὸ Τεπελένι ἐλληνικῶν ἐδαφῶν, οἱ χωρικοὶ τῶν ὁποίων χάρηκαν γιὰ ἀρκετὸν καιρὸ τὸ δῶρο τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ Ἰταλία μανιάζει! Μετὰ τὴ λήξη τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου αἱ ἐξὶ «Μεγάλαι Δυνάμεις» μὲ τὴ συνθήκη τῆς Φλωρεντίας βάζουν σὲ δίλημμα τὴν Ἑλλάδα: ἢ νὰ ἐγκαταλείψει ὅλα τὰ χωριὰ ποὺ εἶχε ἐλευθερώσει: Χειμάρρα, Δέλβινο, Κορυτσᾶ, Ἀγ. Σαράντα, Βουθρωτό, Μοσχόπολη, Ἀργυρόκαστρο, ἢ θὰ ἔχανε τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Μὲ τὴν ἀνέντιμη αὐτὴ ἀπόφαση τῶν «Συμμάχων» ξαναβυθίζονται τὰ ἐλληνικὰ ἐδάφη στὸ σκοτάδι τῆς δουλείας τῆς Ἀλβανίας καὶ χωρίζεται ἡ Ἠπειρος σὲ Νότια καὶ Βόρεια, χάριν δημιουργίας Ἀλβανικοῦ Κράτους. Δικαιολογία τῆς Ἐπιτροπῆς: «οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν μέσα στὰ σπίτια τοὺς μιλοῦσαν ἀρβανίτικα». Καλὰ ποὺ δὲν ἔβαλαν τὰ ὅρια τῆς Ἀλβανίας στὸ Μενίδι ἢ στὸ Κορωπί καὶ στ' ἄλλα χωριὰ τῆς Ἀθήνας, ποὺ μιλοῦν ἀκόμη ἀρβανίτικα (θὰ τὸ ὄνειρευτεῖ καὶ αὐτὸ ἀργότερα ὁ Μουσσολίνι). Ἴδου γιὰ τὸ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ἐκήρυττε: «Ὁ-ποιος μοῦ ὑποσχεθῇ ὅτι δὲν θὰ ξαναμιλήσει στὸ σπίτι τοῦ ἀρβανίτικα, ἐγὼ νὰ τοῦ πᾶ-

νίτικου λαοῦ εἶναι ριζωμένο τὸ αἶσθημα τῆς συγγένειας... 'Ο "Έλληνας, πρὶν γίνεαι "Έλληνας, ἦταν 'Αρβανίτης, δηλαδή Πελασγός.... "Έλληνας θὰ πεῖ 'Αρβανίτης πολιτισμένος... 'Ελλάδα χωρὶς 'Αρβανιτιά καὶ 'Αρβανιτιά χωρὶς 'Ελλάδα εἶναι πράγματα μισά... "Όταν ἡ 'Ελλάδα καὶ ἡ 'Αρβανιτιά σμίξουν, τότε θὰ γίνεαι μιὰ μεγάλη 'Ελλάδα καὶ μιὰ μεγάλη 'Αρβανιτιά... Τὸ αἷμα νερό δὲ γίνεται». Διακήρυξη ποῦ ὑπογράφουν οἱ Σέχου, Μπότσαρης καὶ Τζαβέλλας.

Δὲν ἦταν τότε ἐποχὴ γιὰ τέτοια λόγια, τότε ποῦ ὁ στεῖρος ἐθνικισμός καὶ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς σκότιζαν τὰ πνεύματα. 'Η ἐνότητα δὲν ἐμελλε νὰ πραγματοποιηθεῖ. Σὲ λίγο ἡ 'Αλβανία θὰ ἀνακηρυσσόταν ἀνεξάρτητο κράτος καὶ "Έλληνες καὶ 'Αλβανοὶ θὰ ἀκολουθοῦσαν ξεχωριστὲς καὶ συχνὰ ἀντίθετες πορεῖες. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἓνα ἀπὸ τὰ ἀξιοπερίεργα αὐτοῦ τοῦ χώρου ποῦ λέγεται Βαλκάνια· λαοὶ συγγενεῖς καὶ ὁμαίμονες, μὲ κοινὴ ἱστορία καὶ κοινὲς παραδόσεις, νὰ κηρύσσονται προαιώνιοι ἐχθροὶ καὶ νὰ σπαταλοῦν τὶς δυνάμεις τους σὲ ἀνούσιες ἐδαφικὲς διεκδικήσεις.

Βασικὴ βιβλιογραφία:

1. Θ.Α. Πασχίδου: *Οἱ 'Αλβανοὶ καὶ τὸ μέλλον αὐτῶν ἐν τῷ 'Ελληνισμῷ*, 'Αθήναι 1879.
2. Pollo-Puto: *Histoire de l' Albanie*, Ed. Horvath, France.
3. E. Zakhos: *Albanie*, Coll. "Petite Planète" 1972.
4. Π. Κουπιτῶρη: *Πραγματεία ἱστορικὴ καὶ φιλολογικὴ περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν 'Αλβανῶν*.
5. 'Εκδοτικὴ 'Αθηνῶν: *Ἱστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ ἔθνους*, τ.Α'.
6. Π.Χ. Δούκα: *'Η Σπάρτη διὰ μέσου τῶν αἰώνων*.
7. Γ. καὶ Α. Κορομηλά: *'Η ἀθηναϊκὴ περιπέτεια*, τ.Β'.
8. W. Miller: *'Η φραγκοκρατία στὴν 'Ελλάδα*.

ρω ἀπάνω μου ὄλες του τίς ἁμαρτίες! 'Ιδού γιατί ἡ 'Αλβανία κόπτεται γιὰ τὸ ξερρίζωμα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῶν ἐλληνικῶν χωριῶν καὶ κλείνει καὶ σχολεῖα καὶ ἐκκλησίες. [...].

Ξανά ἐλευθερώνονται τὰ ἐλληνικὰ χωριά στὸ Σαράντα, γιὰ νὰ ἐγκαταλειφθοῦν καὶ πάλι μὲ τὴ συμφωνία τῶν «Μεγάλων Συμμάχων» μας. «Ποῦ μᾶς ἀφήνετε ἀδέρφια!!», ὀδύροντο οἱ ἡπειρώτισσες, ὅταν ἔφευγαν οἱ φαντάροι μας ἀπὸ τὰ χωριά τους. Γιατὶ ἤξεραν τί τίς περίμενε. Τὰ ἐλληνικὰ χωριά, στὰ ὁποῖα πολεμήσαμε καὶ ἐνικήσαμε. Γιατὶ εἶναι γνωστό, ὅτι δὲν πολεμήσαμε σὲ καμμία «'Αλβανία», ὅπως θέλουν οἱ λόγοί μας νὰ ἀποκαλοῦν τὸν Πόλεμο τοῦ Σαράντα. Πολεμήσαμε στὴν "Ηπειρο. Τὴν ἐνιαίᾳ καὶ ἀδιαίρετη.

Οἱ «Σύμμαχοί» μας (στὶς θυσίες καὶ ὄχι στὰ κέρδη) μᾶς εἶπαν κυνικά: Πάρτε προσωρινῶς τὰ Δωδεκάνησα καὶ ἀργότερα θὰ ἰδοῦμε, τί θὰ ἀπογίνει μὲ τὴ «Βόρεια "Ηπειρο»... Θὰ ἰδοῦμε, ἀσφαλῶς. Θὰ ἰδοῦμε. Γιατὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ "Ηπειρος νὰ ζήσει κονομεσιασμένη, ὅπως τὴν καταδίκασαν. Μὲ σφιγμένα δόντια, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔτοιμα τὰ νύχια ὑπομένει καὶ περιμένει τὴ Δικαιοσύνη. 'Η Ἱστορία δὲν λαθεύει.

Δημήτρης Μπογδανόπουλος

Πρωί, πρωί, ὁ ἥλιος ἔλουζε ὀλόκληρο τὸ νησί. Ἡ θάλασσα στραφτάλιζε. Τὸ ἀπαλὸ ἀεράκι χάιδευε τὰ νερά της. Κι' αὐτὴ ἀργοχόρευε στοὺς κυματισμούς της ντυμένη στὰ ἀτλάζια της.

Μὲ κανονικὴ ταχύτητα τὸ αὐτοκίνητο ἔτρεχε στὸν παραλιακὸ δρόμο ἀπὸ τὴ Θερμὴ Μυτιλήνης. Στὸ λιμάνι τρικάρτα καράβια, μαοῦνες, βάρκες καὶ ταχύπλοα πολυτελῆ γιῶτ λικνίζονταν ἁρμονικά. Δίπλα τους ἐπιβατηγὰ τῆς γραμμῆς Μυτιλήνης-Πειραιᾶ καὶ διάφορα φορτηγὰ πλοῖα μᾶς καλωσόριζαν.

Τὸ «Αἰολίς» στολισμένο μὲ σημαῖες ἀργοκουνιῶταν νωχελικὰ δεμένο στοὺς κάβους. "Ενας ἥσυχος, ἀσφαλῆς κόλπος τὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ μᾶς ἀγκάλιαζε. Τριγύρω ἡ πολιτεία ἀναπαύοταν καὶ ἀργοξυπνοῦσε. Τὰ ἀρχοντικὰ τῆς πόλης ἱστοροῦσαν τὰ γεγονότα ἑκατοντάδες χρόνια. Τὰ νέα κτήρια ὁμολογοῦσαν τὴν ἄνεση τῆς ζωῆς καὶ τὸ ἄγχος τῆς τεχνολογικῆς ἐξέλιξης. Τὰ βουνὰ καὶ οἱ λόφοι σχημάτιζαν ἀπὸ τὴ δυτικὴ πλευρὰ προστατευτικὸ θεόρατο κάστρο στὸ λιμάνι.

Ἡ παραλία τῶν Τσαμακίων μᾶς προκαλοῦσε καὶ μᾶς προσκαλοῦσε γεμάτη ὑποσχέσεις γιὰ δροσιά, γιὰ ξεγνοιασιά καὶ ἀνάπαυση. Τὰ ψαροκάικα ἔτοιμα, γιὰ νὰ ξεφορτώσουν τὸ βαρὺ φορτίο τῆς νυχτερινῆς ἀλιευτικῆς ἐπιδρομῆς τους γιὰ τοῦ ψαῖ τοῦ μεροκάματο.

Ἦμασταν μιὰ ἀγαπημένη ὁμορφὴ παρέα, πὺ παραθερίζαμε στὸ νησί. Αὐτὸ τὸ γλυκὸ πρωινὸ ὁ ἥλιος τὸ πυρπολοῦσε ὀλόκληρο ἀπὸ τὸ βάθος τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπὸ τὴ χώρα τῆς Ἰωνίας. Ἀπὸ τὶς πόλεις τῆς Σμύρνης, τοῦ Αἰβαλίου, τῆς ἀρχαίας Τροίας. Ἀπὸ τὰ παράλια καὶ τὸν κόλπο τοῦ Ἀδριατικοῦ μᾶς ἔρχονταν τὸ κάλεσμα γιὰ ἔ-

να συγκινητικὸ προσκῆνυμα στὴ γῆ τῶν Ὀμηρικῶν Ἐπῶν. Στὴ γῆ τῆς Ἰωνίας, τῆς Περγάμου, τοῦ Αἰβαλίου.

Κομπολὸι οἱ θύμησης ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὸ μῦθο. Ἀπὸ τὸ παραμῦθι καὶ τὶς ὁμολογίες. Ἀπὸ τὶς διηγήσεις καὶ τὶς ζωντανές μνήμες -- μᾶς μιλοῦσαν γι' αὐτά. Μιᾶς ἄλλης γῆς ἐμεῖς γεννήματα, τῶν ἀδελφῶν μας νὰ γνωρίσουμε ποθοῦσαμε τὸν τόπο τους, τὰ μνημεῖα τους, τὰ σπίτια κι' ὅλα ὅσα ἔμειναν ἐκεῖ μάρτυρες τοῦ πολιτισμοῦ. Μάρτυρες τοῦ ἑλληνισμοῦ. Πληγὲς στὸ πονεμένο ἑλληνικὸ σῶμα, στὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ.

Ὁ Τρωικὸς Πόλεμος τῶν Ἑλλήνων τῆς Τροίας μὲ τοὺς Ἑλληνες τῆς Ἑλλάδας. Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι. Ὁ πολιτισμὸς καὶ οἱ Ἑλληνες τῆς Ἰωνίας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Μιλήτου. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καὶ οἱ Μακεδόνες. Οἱ πόλεις τῆς Σμύρνης, τῆς Περγάμου, τοῦ Αἰβαλίου. Καὶ μετὰ ἀπὸ χρόνια, ἀπὸ αἰῶνες, τὸ σήμερα. Τὸ ὀλοζώντανο παρόν.

Ξεστράτισε ὁ νοὺς καὶ ἀποζητοῦσε ὅλα αὐτὰ ποὺ χάθηκαν καὶ ἔμειναν σημάδι στῆς γῆς τὸ ἄγραφο βιβλίο. Βία καὶ αἷμα. Πολιτισμὸς καὶ συναδέλφωση. Πόλεμος καὶ βαρβαρότητες. Εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνθρωπισμός.

Τὸ γλαροπέταμα συντρόφευε τὸ «Αἰολίς» κι' αὐτὸ χορεύοντας πάνω στὰ κύματα χαϊδοιοιῶταν μὲ τὰ νησιὰ καὶ τὶς ἀκρογιαλιές. Κι' ἀντάμωνε τοὺς ἀνθρώπους σ' ἓνα πανόμορφο ἀδέλφωμα. Κι' ἔνωσε τὶς χώρες περνώντας τὰ σύνορα, τὴ νοητὴ γραμμὴ, στὴ μέση τῆς θάλασσας, δίχως ἔλεγχου καὶ διατυπώσεις. Κι' ὅλοι ἐμεῖς, ἀνθρωποὶ ἀπὸ δεκάδες χώρες τῆς Δύσης, τῆς Ἀνατολῆς, ἐπιβάτες μιᾶς ἡμέρας, βρεθή-

καμε στο τουρκικό λιμάνι, στο έλλη-
νικό 'Αιβαλί.

Πρώτα τὰ Μοσχονήσια μᾶς ἔστει-
λαν τὸ χαιρετισμό τους στὸν κόλπο
τοῦ 'Αιβαλιοῦ.

Κι' ἐκεῖ μπροστά μας ἓνα πλῆθος
ἀνθρώπων. Ἦταν οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι
τοῦ χθὲς ἀπὸ τὸ ἴδιο χῶμα, ἀπὸ τὸν ἴ-
διο ἀέρα, ἀπὸ τὸ ἴδιο νερό. Πίσω στη
σκιά τους οἱ Τρῶες, οἱ Ἰωνες, οἱ Ἑλ-
ληνες.

Τώρα! Τώρα εἶναι τὸ παρόν. Εἶναι
τὸ σήμερα. Ἐνα κομμάτι ἀπὸ τὸ πα-
γκόσμιο σήμερα. Μιὰ εἰκόνα, μιὰ
σκοπιμότητα. Τώρα εἶναι ἐκεῖνοι. Εἶ-
ναι οἱ Τοῦρκοι. Κι' ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες.
Καὶ μαζί μας ὅλοι οἱ λαοί, ὅλες οἱ φυ-
λὲς τῆς γῆς. Ὁ καθένας μὲ τὴ δική
του ταυτότητα.

Μιὰ θλιμμένη μικρὴ παραλιακὴ πό-
λη μὲ λίγες χιλιάδες κατοίκους τὸ
'Αιβαλί ξεδιπλώνεται μπροστά μας.
Τὰ σπίτια ἀπλωμένα στὴν πλαγιά τοῦ
λόφου μέχρι τὴ θάλασσα. Τοῦρκοι οἱ
κάτοικοί της. Κι' ἀνάμεσά τους ἴσως
πολλοὶ Ἕλληνες, πού ἔμειναν ἐκεῖ με-
τὰ τὴ μικρασιατικὴ καταστροφή.

«Οἱ ὑπόλοιποι εἵμαστε Τοῦρκοι ἀ-
πὸ τὴν Κρήτη. Μᾶς ἔφεραν ἐδῶ μὲ τὴν
ἀνταλλαγὴ», θὰ μᾶς πεῖ ὁ ξεναγός.
«Πρὶν τὸν πόλεμο ἡ πόλη μας εἶχε δι-
πλάσιο πλῆθος. Οἱ πιὸ πολλοὶ ἦταν
Ἕλληνες, πού ἔφυγαν σὰν πρόσφυγες
στὴν Ἑλλάδα», συνέχισε μονολογώ-
ντας ὁ ξεναγός.

Ἡ περιοχὴ δὲν διέφερε καὶ πολὺ ἀ-
πὸ ἓνα ἑλληνικὸ κομμάτι τῆς νησιώτι-
κης καὶ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας.
'Ελαιῶνες κάλυπταν μεγάλες ἐκτάσεις.
Σὲ ἄλλα σημεῖα ἀπλώνονταν βαμβα-
κοφυτεῖες, πού ἀρδεύονταν κατὰ κανό-
να μὲ κατάδυση. Ἀριὰ καὶ πού ἔβλε-
πες συστήματα τεχνητῆς βροχῆς.

Καθὼς ὁ δρόμος προχωροῦσε πρὸς
τὴν Πέργαμο καὶ τὸ λεωφορεῖο ἔτρωγε

τὰ χιλιόμετρα πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς
'Ασίας, τὰ μάτια μας ἀπολάμβαναν τὶς
γραφικὲς ἀκρογιαλὲς ἀπὸ τὴ μιὰ πλευ-
ρὰ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ μὲ τὰ βουνὰ καὶ
τὶς καλλιέργειες ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὰ στά-
ρια θερισμένα μὲ τὸ χέρι, ἐλάχιστα μὲ
τὶς σύγχρονες θεριζοαλωνιστικὲς μη-
χανές, συγκεντρωμένα περίμεναν σὲ
θημωνιὲς τὶς ἀλωνιστικὲς μηχανές, τὶς
«πατόζες», γιὰ τὸν ἀλωνισμό.

Τὸ πλούσιο ἔδαφος τῆς περιοχῆς
καὶ ἡ γονιμότητά του ἐξηγοῦν τὸν
πλοῦτο καὶ τοὺς πολιτισμοὺς πού ἀνα-
πτύχθηκαν στὴν περιοχὴ στὰ προῖ-
στορικά, ἱστορικά καὶ προπολεμικά
χρόνια, ὅταν ἀκόμα βρίσκονταν στὰ
ἑλληνικὰ χέρια. Σήμερα ἀπὸ τὶς καθη-
μερινὲς σκηνές καὶ τὶς εἰκόνες τῶν κα-
τοίκων τῆς πόλης καὶ τῶν χωριῶν τῆς
περιοχῆς δὲν ἐπιβεβαιώνεται. Πλινθό-
χτιστα φτωχόσπιτα, σημαδεμένοι ἀπὸ
τὸ μὸχθο ἄνθρωποι καὶ φτώχεια ἀπό-
πνεαν παντοῦ.

Ἡ Πέργαμος, μιὰ ἡσυχὴ πόλη, με-
γαλύτερη ἀπὸ τὸ 'Αιβαλί, μᾶς ἔκανε
νὰ νιώσουμε ἑλληνικά. Ἰσως ἦταν τὸ
τραγούδι πού μιᾶ γιὰ τὴν Πέργαμο!
Ἦταν οἱ πρόσφυγες τῆς πόλης πού
ζοῦν στὴ χώρα μας! Ἦταν τὰ γκρεμι-
σμένα βυζαντινὰ μνημεῖα καὶ οἱ ἑλλη-
νικὲς ἐκκλησίες! Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ
μνημεῖα! Ἡ Ἀκρόπολη, ὁ ναός τοῦ
Ποσειδῶνος Τὸ Θέατρο τοῦ Διονύσου,
τὸ Ἀσκληπιεῖο! Τὸ καθένα χωριστὰ
καὶ ὅλα μαζί μιλοῦσαν γιὰ τὸν πολιτι-
σμό, γιὰ τὸν ἑλληνισμό.

Τὰ τζιτζίκια στὴν κάψα τοῦ καλο-
καιριοῦ χιλιάδες χρόνια τώρα τὰ ἴδια
τραγουδοῦν τραγούδια στὴν Πέργαμο.
Ἰδια πετοῦν τὰ πουλιά, τὰ χελιδόνια.
Καὶ τὰ περιστέρια ἴδια μᾶς μιλοῦν γιὰ
τὴν εἰρήνη. Ἰδια παίζουν, τραγουδοῦν
καὶ κλαῖνε τὰ παιδιά. Κι' ἐκεῖνο τὸ ἀ-
λητόπαιδο, πού ἔτρεχε ξυπόλυτο στίς
ζέστες τοῦ Ἰουλῆ στ' ἀγκάθια, στίς

καλαμιές και στὰ σκόρπια δέντρα τοῦ κάμπου μὲ τὴ σφεντόνα κυνηγώντας πουλιά, ἴδιες μᾶς θύμισε σκηνές πολλὰ χρόνια πρὶν στὴ χώρα μας.

Μέσα στὴν πόλη ἡ προθυμία νὰ μᾶς ἐξυπηρετήσουν. "Ἰδια ἢ συγκατάβαση καὶ τὸ χαμόγελο. "Ἰδια ἢ σκέψη, οἱ πόθοι, οἱ ἐλπίδες γιὰ τὸ σήμερα, γιὰ τὸ αὐριο. Κι' αὐτὴ ἀκόμη ἡ καθημερινότητα μὲ τὶς ἐκφράσεις τῆς ζωῆς.

Ἦταν οἱ Τοῦρκοι, οἱ ἄνθρωποι. Ἦταν οἱ "Εἰλληνας, οἱ ἄνθρωποι. Οἱ Ἀσιάτες, οἱ Εὐρωπαῖοι, οἱ Ἀμερικανοί, οἱ Αὐστραλοί!. Ἦταν οἱ... Ἀνθρωποί!. Πόσοι ὅμως τὸ ξέρουν; Πῶς θὰ τὸ μάθουμε ὅλοι; «Εἶχα ἄλλη ἰδέα γιὰ τοὺς Τοῦρκους. Μὰ βλέπω πῶς κι' αὐτοὶ δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ μᾶς», θὰ μᾶς πεῖ κάποιος ἀπὸ τὴ συντροφιά μας.

«Χρόνια ταξιδεύω τοῦτο τὸ δρομολόγιο. Τρεῖς καὶ τέσσερις φορές τὴν ἐβδομάδα, θὰ μᾶς πεῖ ὁ καπετάνιος τοῦ «Αἰολίς», καθὼς, γραμμὴ μὲ κατεύθυνση τὴ Δύση, μᾶς ἔφερνε πίσω στὸ λιμάνι τῆς Μυτιλήνης. «Κάθε φορὰ πού φτάνω στὸ Ἀιβαλί, τρώγω καὶ κοιμάμαι στῆς Ἀισέ τὸ σπίτι. Κι' αὐτὴ μὲ ὑποδέχεται μὲ λαμπερὸ τὸ πρόσωπο. Μ' ἓνα πλατὺ χαμόγεο καὶ μὲ ἀγάπη καὶ καλωσύνη. Νιώθω σὰν στὸ σπίτι μου. Μὰ σὰν ἔφτασα κάποια μέρα, τὴ βρῆκα γεμάτη στενοχώρια. Ἀνησυχία καὶ παράπονο. Μὲ δυσκολία μὲ ἀντιχαιρέτισε. "Τὶ ἔχεις, Ἀισέ;" τὴ ρώτησα. Δὲν μοῦ μίλησε κι' ἔφυγε. Κλείστηκε στὸ σπίτι της καὶ δὲν ξαναβγήκε. "Ὅταν τέλειωσα τὴ δουλειά μου καὶ πῆγα γιὰ φαγητό, τὰ ἴδια καὶ χειρότερα! Ἀμίλητη ἢ Ἀισέ. "Ἄν δὲν μοῦ πεῖς τί συμβαίνει", τῆς εἶπα, "θὰ φύγω αὐτὴ τὴ στιγμή". Κι' ἤμουν ἀποφασισμένος νὰ τὸ κάνω. Γύρισε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ διάχυτο κάποιο φόβο. Ἀναθάρρησε σιγὰ-σιγὰ κι' ἄρχισε νὰ μοῦ λέει: "Εἶναι πράγματα αὐτά, καπετά-

νιε; Νὰ θέλετε πάλι ἐσεῖς οἱ "Εἰλληνας νὰ ξανάρθετε στὸ Ἀιβαλί; Νὰ πάρτε τὰ σπίτια μας. Νὰ πάρετε τὸ βίος μας. Νὰ πάρετε τὸ ψωμί μας καὶ τὸ χωμὶ τῶν παιδιῶν μας!.. Νὰ σφάζετε καὶ νὰ ρημάζετε τὸν τόπο μας; Ἐμεῖς δὲν σᾶς φταιξαμε σὲ τίποτα!" Τὴν κύτταξα ἐκπληκτος. Δὲν ἤξερα τί νὰ τῆς πῶ! "Μὰ πῶς", εἶπα. "Εἶναι δυνατόν; Γίνονται τέτοια πράγματα;" "Ἐσαχνα ἀμήχανα νὰ βρῶ νὰ πῶ κάτι ἀκόμα. "Εἶναι καὶ παρὰ εἶναι", μ' ἀπάντησε. "Καλὰ! Καὶ ποιὸς σοῦ τῶπε αὐτό;

Ποιὸς σοῦ λέει τέτοια λόγια;" "Κάθε μέρα μᾶς τὸ λέει ὁ χωροφύλακας. Καὶ χώρια τὸ ραδιόφωνο καὶ ἡ τηλεόραση". Σιώπησε. Κι' ὕστερα ξανᾶπε μὲ αὐτοπεποίθηση: "Ἡ ἐξουσία τὸ λέει. Τὸ κράτος μας. Ἡ Ἀρχή". Σκέφτηκα λίγη ὥρα. Ἐκείνη δὲν μιλοῦσε. Ἡ σιωπὴ βάραινε τὴν ψυχὴ μου. Ἡ καρδιά μου πονοῦσε. Ἐσφίξα δυνατὰ τὶς γροθιές μου. "Ἐτσι σᾶς λένε"; ρώτησα. Καὶ ξανάπα: "Ὅστε ἔτσι σᾶς λένε!.. "Ἐτσι καὶ χειρότερα", εἶπε καὶ μὲ κύτταξε μὲ ἀπορία καὶ προσμονή. Κατὰ βάθος δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψει. Ἀκούμπησε πάνω μου. Κρεμόταν ἀπὸ τὰ χεῖλη μου. "Ἀκουσε νὰ σοῦ πῶ Ἀισέ", τῆς εἶπα συλλογισμένος καὶ σοβαρός. "Κι' ἐμᾶς τὰ ἴδια μᾶς λένε. Ναι, ναι! Τὰ ἴδια μᾶς λένε οἱ δικοὶ μας γιὰ σᾶς. Πῶς μπορείτε νὰ τὸ κάνετε αὐτό: Νὰ ἔρθετε στὸ νησί μας, στὴ χώρα μας! Νὰ πάρετε τὸ βίος μας, τὰ σπίτια μας, τὰ κτήματά μας, τὰ ἐργοστάσιά μας. Πῶς; Πῶς μπορείτε!" Καὶ ὕστερα ἀπὸ σιωπὴ: "Νὰ σφάζετε τὰ παιδιά μας κι' ἐμᾶς τοὺς ἴδιους. Γιατί; Γιατί; Κι' ἐμένα τὸν ἴδιο ἀκόμα νὰ μὲ σφάζει ὁ ἄντρας σου!..". Μὲ κύτταξε μέσα στὰ μάτια πολὺ ὥρα. Δάκρυα αὐλάκωναν τὸ πρόσωπό της. "Δὲν εἶναι ἀλήθεια!" εἶπε μὲ ψιθυριστὴ φωνή. "Ἐγὼ ποτὲ δὲν θὰ τὸ ἤθελα... Κι' οὔτε θὰ ἀφήσω νὰ

τὸ κάνουν. "Οχι! "Οχι! Αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνει ποτέ. Δὲν εἶναι ἀλήθεια". "Σὲ πιστεύω, 'Αισέ", τῆς εἶπα. "'Ομως θέλω νὰ μὲ πιστέψεις κι' ἐσύ. Μὲ ξέρεις τόσα χρόνια. Φάγαμε μαζύ. Κοιμήθηκα στὸ σπίτι σου. Γλεντήσαμε καὶ χορέψαμε μὲ τὸν ἄντρα σου, μὲ τὰ παιδιὰ σου. Μᾶς φτάνουν τὰ δικά μας. Δὲν θέλουμε τὰ δικά σας. Σᾶς φτάνουν τὰ δικά σας. Δὲν θέλετε τὰ δικά μας". "Ὅπως ἡ 'Ανατολὴ φωτίζεται στὸ χάραμα καὶ προβάλλει ἡ ροδαυγὴ, ἔτσι φωτίστηκε τὸ πρόσωπο τῆς 'Αισέ. Σὰν ἀστραπὴ ὄρμησε καταπάνω μου καὶ μ' ἀγκάλιασε μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη. "Εἴμαστε "Ἀνθρωποι", πόρεσα ν' ἀρθρώσω συγκινημένους. "Εἴμαστε ἡ ἐξέλιξη τοῦ χθὲς".

Τὸ "Αἰολίς" παιχνιδίζοντας μὲ τὰ

κύματα καὶ κυνηγώντας τὸν ἥλιο πρὸς τὴ Δύση, μπῆκε στὸ λιμάνι τῆς Μυτιλήνης καὶ ἄραξε. Τὸ ταξίδι μιᾶς μέρας Μυτιλήνη-Ἀιβαλὶ-Πέργαμος εἶχε τελειώσει. Κι' ἐμεῖς πρὸ πλούσιοι ἀπὸ ἐντυπώσεις, ἀπὸ ἐμπειρίες, πρὸ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ χθὲς καὶ πρὸ "Ἕλληνες ἀπὸ αἰσθήματα καὶ ὑπερηφάνεια γυρίσαμε μὲ περισυλλογὴ στὸν τόπο διαμονῆς μας.

Πάνω ἀπ' ὅλα στέκεται ὁ ἄνθρωπος καὶ κατευθύνεται μὲ τὸν πανίσχυρο λόγο στὸ καλὸ καὶ στὸ κακό. Στὴν πρόοδο καὶ στὴν καταστροφή. Στὸν πολιτισμὸ καὶ στὴ βαρβαρότητα.

Τὸ ταξίδι ἐγίνε στίς 17.7.87 ἀπὸ τοὺς Νίκο-Μαίρη Μέγα, Γιώργο-Ἐλπίδα Πουρνάρα καὶ Παντελὴ-Καίτη Μπουτσίνη.

ΑΝΤ. Η. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Καθεστῶς

"Όταν σὲ κυνηγᾷ τὸ καθεστῶς,
ὅποιος κι' ἂν εἴσαι, σίγουρος βλαστὸς
κι' ἁγίας ιδέας νὰ 'σαι ὁ ἰστός,
ἀλίμονό σου...

Δὲν ἔχει ὁ ἥλιος φῶς καὶ θαλπωρὴ,
ἐξω ἀπὸ σένα ἡ μέρα ἢ λαμπερή,
νιώθεις φωλιά φιδιοῦ τὴν παγερὴ
στ' ἀμπέχονό σου.

'Αφοῦ, ὅπως κι ἂν λέν' τὸ καθεστῶς,
καὶ σὺ δὲν εἶσαι ὁμόθυμος πιστὸς
μὰ βασιλιάς, κομμούνας ἢ ἀστός,
θὰ σὲ κιαλάρη.

Γιατὶ αὐτὸ σημαίνει καθεστῶς:
κάποιος μουλλᾶς σὲ βίγλα καθιστὸς,
κακοκεφᾶτος ἢ καὶ γελαστὸς
ἐχθροὺς μαρκάρει.

Καὶ ὅλοι τὸ δικό τους καθεστῶς
δημοκρατία, πάντως, οὕτω πως,
τὸ λέν καὶ ἀποφεύγουνε φρικτῶς
τὸ τυραννία.

"Ὅμως ὅταν ὑπάρχη καθεστῶς,
ὅσο κι' ἂν εἴσαι εἰδήμων ἢ κουντός,
λέξη δὲν εἶπε ἄλλη ὁ Χριστὸς
γιὰ ἐρμηνεία...

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ Κρέων ὁ Μιλήσιος

Ὁ Κρέων ὁ Μιλήσιος,
ἔμπορος χρόνια τώρα
στοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου τῇ χώρᾳ,
πῆρε πῖλλὰ ἐμπορεύματα
στὴ Φαναγόρεια
καὶ πῆγε βόρεια.

Τοῦ ποταμοῦ Ταναΐδος τὰ μέρη
καλὰ τὰ ξέρει·
ἀπὸ παιδί
τοὺς Σκύθες καὶ τοὺς Σάκες
ἐφοδιάζει μὲ «ὄ,τι δεῖ»
— κρασιά, σταφίδες, λάδια,
ἀγγεῖα καὶ ληκύθους,
φανταχτερά κοσμήματα
μὲ πολυχρώμους λίθους.

Καὶ ψάχνει πάντοτε νὰ βρῇ
καὶ πίσω νὰ τὸ φέρῃ
τὸ λατρευτὸ του τὸ παιδί,
ὅπου σ' αὐτὰ τὰ μέρη
τὸ εἶχ' ἀρπάξει ἓνα πρωῒ
κάποια ὀρδὴ
— ἀπ' αὐτὸ ἐμπορεῖο —,
ὅταν αὐτὸς ἀρμάτων ἓνα πλοῖο
— στὴν Ταναΐδα —,
γιὰ νὰ γυρίσουν πίσω στὴν πατρίδα.

Ὁ Κρέων ὁ Μιλήσιος
στῶν Συρματῶν τῇ χώρᾳ
θὰ μείνῃ τώρα
παντοτεινά·

ἔχει ἀρχίσει νὰ γερνᾷ
κι' ἔσβησ' ἡ ἐλπίδα
πὼς θὰ ξανάβρῃ τὸ παιδί,
θὰ ξαναδῇ πατρίδα.

Καὶ μιὰ βραδυνὰ πού ὁ Τάναϊς
μὲ τὰ θολὰ του τὰ νερὰ
νανούριζε τὸν Κρέοντα,
ἐκεῖνος μέσ' στὴ σιγαλιά
πέρασε τὸν Ἀχέροντα.

Αἰῶνες ἐπεράσανε
καὶ κάποια μέρα
ἀρχαιολόγοι σκάψανε
στοῦ Δὸν τὸ Δέλτα πέρα·
βρίσκουν ἐκεῖ
μιὰ λήκυθο Ἑλληνικὴ
καὶ μερικὰ ἀγγεῖα
— κατασκευὴ ἀρχαϊκὴ —,
καλοῦν τὸν κομμισάριο νὰ ῥθῇ.
Κι' αὐτός, σὰν ἦρθε
σκυθρωπὸς καὶ κουρασμένος,
στά χέρια του σὰν τᾶπιασε,
ἐνιωθε σὰ χαμένος,
ἔτρεμε καὶ τὰ κύτταζε
μὲ δέος, μὲ ἀγάπη,
τὰ μάτια του δακρύσανε
καὶ ὅλοι ἀπορήσανε:
οὔτε τὰ πρῶτα ἦτανε
οὔτε τὰ πιὸ ὠραῖα,
εἶχανε βρῇ καλύτερα
σκάβοντας στὴν Κριμαία.

Γενική Περεστρόικα

Ζήτω ή περεστρόικα! Καί τραλαλά καί έλευθερίες καί καταναλωτικά άγαθά καί χασαποταβέρνα. Νά αίσθανθούν, έπί τέλους, έλευθεροί οί 'Ανατολικοί. Γιατί μέχρι τώρα μόνον έξαγγελίες, πεντάχρονα πλάνα, καταπίεση καί λιτότητα για τόν λαό, ένώ για τήν ήγεσία χοντρές «κονόμες», «ρεμοϋλες», διαφθορά καί ισόβιο προεδριλίκι. Δέν πήγαινε άλλο... Καί άρχισαν νά πέφτουν μιά-μιά οί «Λαϊκές Δημοκρατίες». Σέ λίγο καιρό ό μαρξισμός στις χώρες αυτές θά είναι ένα κακό όνειρο, καί οί κάτοικοί τους θά μπούν στο δικό μας τρόπο ζωής. "Όπως καί νά τό κάνουμε, ήταν μιá παραφωνία! 'Από δώ καί μπρός, όμως, θά μπορούν νά βλέπουν μέ τις ώρες video (κυρίως αισθηματικές ταινίες καί τήν «Δυναστεία»), νά αγοράζουν άνετα τά προϊόντα πού τους βομβαρδίζουν μέ διαφημήσεις ή νά σπάνε κάποιο γήπεδο για έκτόνωση. Γενικά θά άποκτήσουν όμοιομορφία σκέψης καί δράσης μέ τόν υπόλοιπο πολιτισμένο κόσμο. 'Ιδιαίτερα μάλιστα στόν τομέα τής σκέψης καί τής διανόησης θά γίνουν σάν κι έμάς, τους Δυτικούς, πού έχουμε τήν έλευθερία νά επιλέγουμε ανάμεσα σ' αυτά πού δέν μάς άπαγορεύουν. "Ετσι κι αυτοί τώρα καλούνται νά χορτάσουν επιλογές επιτρεπομένης έλευθερίας. "Αν τώρα αυτές οί επιλογές φιλτράρονται σχολαστικά άπό τήν Δύναμη, ποιός τά ύπολογίζει; 'Αρκεί πού υπάρχουν οί άτομικές έλευθερίες. Καί τι έλευθερίες! Για παράδειγμα θά μπορούν νά διαλέγουν, χωρίς κανένα φόβο, τό άποσημτικό χώρο, τήν μπριγιαντίνη τους, τό ούϊσκυ πού θά πίνουν καί τό χρώμα του ύποκαμίσου τους.

'Αλλά καί στά πολιτικά θά έχουν έλευθερία νά ψηφίζουν όποιονδήποτε άπό τους ύποψηφίους τής Δύναμης μέ... έλευθερες, τίμιες καί αδιάβλητες έκλογές. "Όχι σάν παλιά, πού ψήφιζαν μονοκούκκι τόν μοναδικό της εκπρόσωπο, καί όποιος δέν συμμορφωνόταν τόν έτρωγε τό μαύρο σκοτάδι. Πολιτισμένα πλέον πράγματα, καθόσον ή Δύναμη δέν μπορούσε νά άνεχθ ή άλλο τόν κάθε τυχάρπαστο Χόννεκερ καί Τσαουσέσκου νά σηκώνη δικό του μπαϊράκι, πράγμα πού, όπως καί νά τό κάνουμε, είχε άρχίσει νά γίνεται ένοχλητικό καί επικίνδυνο για τόν έλεγχο καί τήν έπιβολή της. Τους «τράβηξε» λοιπόν τήν περεστρόικα, νά πάσουν νά αύθαδιάζουν.

[Στήν 'Ελλάδα τής διακομματικής κυβέρνησης ό ύπουργός τών έξωτερικών βγήκε σαϊν! Μέ τό πού έπιασε τό μήνυμα τών καιρών, ότι δηλαδή ή Δύναμη δέν γουστάρει πλέον τις αυταρχίες, βρήκε τήν εύκαιρία νά κάνη δηλώσεις για τήν θέση τών Βορειοηπειρωτών. Καί καλά έκανε, γιατί όντως ή θέση τους είναι τραγική. Τις άλυσιδωτές άντιδράσεις πού προκάλεσαν οί δηλώσεις αυτές τά κόμματα του εύρέος φάσματος τής άριστεράς τις έκαναν «γαργάρα», καί «έπεδείξαντο, μετά ταύτα, έθνικήν όμοψυχία». "Εστω καί καθυστερημένα, είχαν πάρει κι αυτοί τό μήνυμα].

"Ηδη πορευόμαστε έλευθεροί καί ώραίοι τόν δρόμο, πού κάποιο άόρατο χέρι προκαθώρισε για μάς. Για μιá κοινωνία χωρίς τριβές, χωρίς ψυχρούς πολέμους (δέν συμφέρουν πιά), χωρίς ιδανικά καί κυρίως χωρίς προβληματισμούς. Καί γιατί άλλως τε νά προβληματιστούμε; 'Αφού για όλα μεριμνά καί φροντίζει ή 'Υπέρτατη 'Εξουσία. Καί είμαστε όλοι ίκανοποιημένοι. Καί αυτοί πού πραγματικά κυβερνούν (άφού βρήκαν πάλι τρόπο νά άναπαράγουν τήν έξουσία) καί οί άπανταχού πολίται του κόσμου, πού στο όνομα κάποιας ψευδεπίγραφης έλευθερίας μεταβάλλονται, χωρίς νά τό πάρουν είδηση, άπό μοχλούς δράσης τής υπέρτροφικής κρατικής μηχανής σέ άθέατα καί άπειροελάχιστα γρανάξια του άόρατου συστήματος πού έξουσιάζει τόν πλανήτη μας...

Γιώργος Πετρόπουλος

Α-ΠΑΙΔΕΥΤΑ, ΑΝ-ΙΣΤΟΡΗΤΑ ΚΑΙ Α-ΛΟΓΑ

΄Απτόητος ό Φοινικισμός στην Παιδεία...

Πρὶν ἀπὸ τρία καὶ πλέον χρόνια περίπου κι ἀφοῦ οἱ συνεργάτες τοῦ «Δαυλοῦ» εἶχαν παρουσιάσει συνταρακτικά νεώτερα στοιχεῖα γιὰ τὴν προέλευση καὶ καταγωγή τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, δύο κορυφαῖες προσωπικότητες τῆς Ἑλλάδος, οἱ τ. Πρόεδροι τῆς Δημοκρατίας καὶ Ἐκκλησίας Κ. Τσάτσος καὶ Μ. Στασινοπούλος, ὑπεγράμμισαν τὴν ἀνάγκη νὰ ἐνημερωθοῦν τὰ σχολικὰ βιβλία, ποὺ ἀναφέρονται στὸ θέμα αὐτό, μὲ τὰ δεδομένα αὐτά, «γιατὶ τὰ σχολικὰ βιβλία πρέπει νὰ διακρίνονται γιὰ τὴν πλήρη ἐνημερότητά τους» («Δαυλός», τ. 59, Νοεμ. 1986). Τὸν ἴδιο ἀκριβῶς χρόνο (1986) τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, καὶ συγκεκριμένα ὁ Πρόεδρος τοῦ «Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου» κ. Π. Σακελλαρίδης, ἀπαντώντας σὲ ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ὁχάιο καὶ ἀρχιεκδότου τῶν διεθνῶν ἐπιθεωρήσεων «International Social Science Review» καὶ «International Journal on World Peace» δρ. Πάνου Μπάρδη - ὁ ὁποῖος πέραν τῶν συντριπτικῶν ἐπιστημονικῶν στοιχείων, ποὺ προσεκόμισε σχετικὰ μὲ τὸ ἀστήρικτο τῆς θεωρίας ὅτι οἱ Φοῖνικες ἀνεκάλυψαν τὸ ἀλφάβητο, ἐξέφρασε καὶ τὴν «μεγάλην ἐντύπωσιν ποὺ τοῦ ἐπροξένησε τὸ γεγονός, ὅτι μερικοὶ ἐκ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰθυνόντων μας ἀποδοκιμάζουν καὶ χλευάζουν τὰ ἐθνικὰ κίνητρα ἄλλων ἐλλήνων», διερωτώμενος ὡσαύτως «ἂν στὸν μεγάλο ἀριθμὸ τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος ἀνθελλήνων χρειαζόμαστε περισσότερους ἐλληνομάχους, κυρίως μεταξὺ τῶν ἰδικῶν μας ἡγετῶν» - τὸν διαβεβαίωσε (ὁ κ. Σακελλαρίδης τὸν κ. Μπάρδη) ὅτι: «θὰ λάβουμε ὑπόψιν μας κάθε θετικὸ στοιχεῖο τῆς ἐπιστολῆς σας»...

Ἀς δοῦμε τώρα κατὰ πόσον ἔλαβε ὑπόψιν τοῦ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας «κάθε θετικὸ στοιχεῖο τῆς ἐπιστολῆς» τοῦ κ. Μπάρδη καὶ κατὰ πόσον ἔλαβε ὑπόψιν τοῦ τὴ γνώμη τῶν δυὸ τ. Προέδρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ ἑκατοντάδων ἄλλων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, διανοουμένων κ.λπ., ποὺ συγκινημένοι κατεχειροκρότησαν τοὺς ὁμιλητὲς τῆς μεγάλης ἐκδηλώσεως, ποὺ ἔγινε μὲ πρωτοβουλία τοῦ Φ.Σ. «Παρνασσός», μ' ἀποκλειστικὸ θέμα τὴν ἑλληνικὴ καταγωγή τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου, στίς 16 Ὀκτωβρίου 1987.

(Ἐκ τὸ ἐγχειρίδιο τῆς Α΄ τάξης τοῦ Γυμνασίου «Ἱστορία τῶν ἀρχαίων χρόνων ὡς τὸ 30 π.Χ.», σχολ. ἔτος 1989-90):

«Οἱ Φοῖνικες

... Οἱ Φοῖνικες δὲ δημιούργησαν δικό τους ξεχωριστὸ πολιτισμὸ. Στὸν τομέα αὐτὸ ἐπηρεάστηκαν ἀπὸ τοὺς μεγάλους γειτονικοὺς πολιτισμοὺς τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν λαῶν τῆς Μεσοποταμίας. Σημαντικὴ ἐπινόησή τους ὅμως ἦταν τὸ ἀλφάβητο, ποὺ τὸ ἀποτελοῦσαν 22 σύμβολα συμφώνων. Αὐτὸ τὸ ἀλφάβητο τὸ πῆραν, ὅπως θὰ δοῦμε, οἱ Ἕλληνες καί, ἀφοῦ τὸ τροποποίησαν, τὸ μετέδωσαν στὴν Ἰταλία, ἀπὸ ὅπου διαδόθηκε ἀργότερα σὲ ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης» (σελ. 32).

«... Στὴν ἀρχὴ ἡ μινωικὴ γραφὴ ἔχει στενὲς ὁμοιότητες μὲ τὴν ἱερογλυφικὴ γραφὴ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Αγία Παρασκευή 24-9-1986

Αριθ. πρωτ.: 957

Προς
Τον κύριο Πάνο Δ. Μπάρδη

Αξιότιμε κύριε,

Λάβαμε την επιστολή σας από 15-8-86, που αναφέρεται στο ζήτημα της καταγωγής του ελληνικού αλφαβήτου, και σας ευχαριστούμε.

Θα λάβουμε υπόψη μας κάθε θετικό στοιχείο της επιστολής σας.

Με τιμή.

Ο Πρόεδρος του Π.Ι.

Π. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

ΥΠ. ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΠΟΥΡΓΟΥ
(σε απάντηση του εγγράφου
αριθ. 8625/8-9-86)

Το έγγραφο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου προς τον καθηγητή δρ. Πάνο Μπάρδη, που κοινοποιείται προς τον υπουργό Παιδείας κ. Αντώνη Τρίτση, με τον οποίο ο Πρόεδρος του Ιδρύματος καθηγητής του Ε.Μ.Π. κ. Παύλος Σακελλαρίδης ανακοίνωσε ότι ερευνάται η υπόθεση του Αλφαβήτου.

της Αιγύπτου. Το κάθε "γράμμα" δηλαδή συμβολίζεται με ένα αντικείμενο ή ζώο, π.χ. με ένα ψάρι, ένα πουλί, έναν άνθρωπο, ένα πλοίο κ.λπ. Ακολουθεί ένα άλλο είδος γραφής, που ονομάζεται "Γραμμική Α"... Τα σύμβολα στις δύο όψεις του δίσκου (της Φαιστού), που έχουν γραφεί το καθένα χωριστά με τη βοήθεια σφραγίδων, έχουν μορφή ανθρώπων, εργαλείων, όπλων, ζώων κ.λπ.» (σελ. 52).

«Η πρώτη μορφή γραφής της ελληνικής γλώσσας, ή Γραμμική Γραφή» Β, έπαψε να γράφεται μετά τη δωρική μετανάστευση και σιγά-σιγά ξεχάστηκε. Αργότερα, μέσα στον 9ο αιώνα π.Χ., οι Έλληνες πήραν το αλφάβητο που χρησιμοποιούσαν

οἱ Φοῖνικες καὶ τὸ προσάρμοσαν στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα. Ἐπειδὴ, δηλαδή, οἱ Φοῖνικες εἶχαν σύμβολα μόνο γιὰ τὰ σύμφωνα, οἱ Ἕλληνες χρησιμοποίησαν μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ἢ ἐπινόησαν ἄλλα, γιὰ νὰ δηλώσουν τὰ φωνήεντα. Ἔτσι ἀπὸ τὸ Φοινικικὸ ἀλφάβητο, μὲ τίς ἀπαραίτητες μεταβολές γιὰ τὴν ἀπόδοση τῆς ἐλληνικῆς γλῶσσας, προῆλθε τὸ ἐλληνικὸ ἀλφάβητο. Ἡ παραλαβὴ καὶ ἡ τροποποίησις τοῦ Φοινικικοῦ ἀλφαβήτου θὰ πρέπει νὰ ἐγινε πρῶτα σὲ κάποια ἀνεπτυγμένη περιοχή, ποὺ εἶχε συχνὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς Φοῖνικες (π.χ. Ἰωνία, Ρόδο)» (σελ. 84).

Δύο σχόλια:

Α. Τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, παρὰ τὴ διαβεβαίωσίν του, δὲν ἐπέφερε καμμία μεταβολὴ κι ἐξακολουθεῖ νὰ διδάσκη σήμερα στὰ Ἑλληνόπουλα τὴν πρὸ πολυλοῦ κλονισμένην κι ἀνασκευασμένην γνώμην περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἀλφαβήτου. Γιατὶ ἄραγε; Εἶναι ἀπορίας ἄξιον, γιατί αὐτὴ ἡ προτίμησις. Ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Ὅμηρος, ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης κι ὁ Σουΐδας, ὁ Ἰουδαῖος Ἰώσηπος κι ὁ Καββαδίας, ὁ Ἐβανς κι ὁ Μπίρτ, ὁ Πῶλ Φῶρ κι ὁ Ντυράν, ὁ Τσάντγουηκ κι ἄλλοι, ἑκατοντάδες ἐρευνητὲς ἔχουν τὴν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετην γνώμην. Γιατὶ ἡ γνώμην τους ἢ ἐπιτέλους ἡ γνώμην ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, ὡς ἀντίθετη, δὲν πέρασε στὰ σχολικὰ βιβλία; Ὑποκρύπτεται «ἐπιθυμοῦσα θέλησις»; Μήπως οἱ ἀρχαῖοι, νεώτεροι καὶ σύγχρονοι ποὺ ἀπορρίπτουν τὴν φοινικικὴ θεωρίαν δὲν εἶναι ἔγκυροι καὶ ἔγκριτοι γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς μας ἰθύνοντες; Ἡ μήπως δὲν τοὺς γνωρίζουν; Πάντως εἴτε τὸ ἓνα συμβαίνει ἢ τὸ ἄλλο, δὲν τοὺς δικαιολογεῖ τὴν ιδιότητά των ὡς ἐκπαιδευτικῶν ἰθυνόντων ἀλλ' οὔτε κἂν ὡς ἐκπαιδευτικῶν. Εἶναι ἀντικειμενικὴ πληροφόρησις τῶν μαθητῶν ἢ ἐτσιθελικὴ μείωσις τῆς προσφορᾶς στὸν Παγκόσμιον Πολιτισμὸ τῶν Ἑλλήνων; Δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ λαμβάνουν ὑπόψιν τους τὰ παραπάνω δεδομένα;

Β. «Οἱ Φοῖνικες δὲ δημιούργησαν δικὸν τοὺς πολιτισμὸν κ.λπ., ὅμως ἐπινόησαν τὸ ἐλληνικὸ ἀλφάβητο», διδάσκονται τὰ ἑλληνόπουλα. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς οἱ Φ. δὲν δημιούργησαν οὔτε πατρίδα. Ἄν δὲν ἦταν πειρατὲς — τουτέστιν ληστὲς τῶν θαλασσῶν —, ἐπιχωρίαζαν σὲ διάφορες πόλεις ἄλλων λαῶν, ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἐμπορίαν σεντεφιῶν καὶ ἐβένων, κοραλλίων καὶ ἡδονικῶν μυρωδικῶν. Πέρα τῶν παραπάνω οἱ Φοῖνικες φημίζονταν καὶ γιὰ διεστραμμένοι ἄνθρωποι, μ' ἀχαλίνωτα πάθη κι ἀπαράδεκτες ὀρέξεις, παντάπασιν ποταποὶ: «Φοινικίζω» σημαίνει ἀσελγῶ παρὰ φύσιν. Γιατὶ ἄραγε αὐτὴ ἡ προτίμησις πρὸς τοὺς Φοῖνικες; Τὶ νὰ ὑποκρύπτεται ἄραγε; Νὰ ὑποθέσουμε ἀνθελληνισμὸς ἢ... φιλο-φοινικισμός, νὰ ποῦμε; Ἀποστροφὴ ἄραγε πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ διαστροφή; Κι ἂν πρόκειται γιὰ ὅλα αὐτὰ ἢ ἔστω γιὰ ἓνα μόνο, τί φταῖνε τὰ ἑλληνόπουλα;

Σαράντος Πάν

ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΕΦΥΓΟΜΑΧΗΣΕΝ Ο ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

Ἀναβλήθηκε δύο φορές στὸ Α΄ Τριμελὲς Πλημμελοδικεῖο ἡ δίκη τοῦ συκοφάντη τοῦ «Δαυλοῦ». Καὶ τὶς δύο φορές ἀκριβῶς μὲ τὸ ἴδιο δικαιολογητικὸ ὁ συκοφάντης ἐφυγομάχησε. Τὴν 16ην Ἰανουαρίου ἐμφανίσθηκε στὸ δικαστήριον ὁ πατέρας του καὶ κατέθεσε ἐνόρκως, ὅτι «χθὲς ὁ γιός μου ἀνεχώρησε στὴν Τεχεράνη, γιὰ νὰ λάβῃ μέρος σὲ συνέδριον». Τὸ δικαστήριο δέχθηκε τὸ αἶτημα ἀναβολῆς καὶ ὥρισε δικάσιμη τὴν 31ην Ἰανουαρίου.

Τὴν 31η Ἰανουαρίου μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τῆς ὑποθέσεως ἐμφανίσθηκε πάλι ὁ πατέρας τοῦ συκοφάντη, ἐπέδειξε κάποια ἐπιστολὴ τῆς ἐν Ἀθήναις Περσικῆς πρεσβείας καὶ κατέθεσε ἐνόρκως ἀκριβῶς τὰ ἴδια, δηλαδὴ ὅτι «χθὲς ὁ γιός μου ἀνεχώρησε στὴν Τεχεράνη, γιὰ νὰ λάβῃ μέρος σὲ συνέδριον». Εἶπε μάλιστα, ὅτι τὸ συνέδριον μπορεῖ νὰ διαρκέσῃ καὶ δύο μῆνες. Τὸ δικαστήριο δέχθηκε ξανά τὸ αἶτημα ἀναβολῆς καὶ ὥρισε νέα δικάσιμη τὴν 14ην Μαρτίου. Λέτε τότε νὰ ἐμφανισθῇ πάλι ὁ πατέρας τοῦ συκοφάντη καὶ νὰ βεβαιώσῃ ἐνόρκα τὸ δικαστήριο ὅτι «χθὲς ὁ γιός μου ἀνεχώρησε στὴν Τεχεράνη, γιὰ νὰ λάβῃ μέρος σὲ συνέδριον;». Δὲν τὸ πιστεύουμε. Μᾶλλον θὰ προσκομίσουν πιστοποιητικὸ κλινικῆς, ὅτι ὁ (κατὰ δήλωσή του) «ὑποψήφιος διδάκτωρ» θὰ ἀσθενῇ ἢ κάτι ἄλλο τέλος πάντων θὰ βροῦν, γιὰ νὰ πετύχουν κι ἄλλη ἀναβολή. Καὶ ἴσως τὴν πετύχουν. Ἐκεῖνο ὅμως πού εἶναι βέβαιο εἶναι, ὅτι ὁ συκοφάντης θὰ καθίσῃ στὸ ἐδῶλιον τοῦ κατηγορουμένου καὶ θὰ καταδικασθῇ.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ δικηγόροι τοῦ «Δαυλοῦ» θὰ ἐξετάσουν τι εἶδους γράμμα ἦταν ἐκεῖνο τῆς πρεσβείας τοῦ Ἰράν, ἂν ἐξεδόθῃ γιὰ δικαστικὴ χρῆση, ἂν ἀποτελῇ βεβαίωση *σημαντικοῦ αἰτίου*, πού ἀπαιτεῖ ὁ νόμος γιὰ νὰ γίνῃ δεκτὸ τὸ αἶτημα ἀναβολῆς καὶ ἄλλα πολλά. Πάντως τὸ δικαστήριο ἐνομολόγησε, ὅτι ἡ συμμετοχὴ σὲ συνέδριον στὸ ἐξωτερικὸ ἀποτελεῖ λόγον διπλῆς ἀναβολῆς δίκης. Ὡς τὸ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν. Μάθαμε ἀκόμη, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ δικαστήρια δέχονται ἐπιστολὰς ἀπὸ πρεσβεῖες ἀπ' εὐθείας κι ὅχι διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

Ἀπὸ οὐσιαστικῆς πλευρᾶς εἴμαστε εὐτυχεῖς, πού ὁ συκοφάντης δὲν προσέρχεται στὸ δικαστήριο. Ὅχι μόνο γιὰτὶ μὲ τὴν φυγομαχίαν ἀποδεικνύει τὸν φόβον του, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἕναν ἀκόμη λόγο, πού θὰ τὸν μάθουν οἱ ἀναγνώστες μας ἀργότερα.

● Ὑπενθυμίζεται, ὅτι ὁ συκοφάντης συκοφάντησε μὲ δημοσίευσμά του στὴν «Ἐλευθεροτυπία» τῆς 5/5/89 ταυτόχρονα μὲ τὸν «Δαυλόν» τοὺς ἐκλιπόντες διαπρεπεῖς διανοούμενους Γ. Θεοδωρακόπουλο, Κ. Τσάτσο καὶ Παν. Κανελλόπουλο γιὰ... «ψευδολογία ἀπὸ κρίσιμη ἀνάγκη περὶ δῆθεν ἐλληνικῆς καταγωγῆς τοῦ ἀλφαβήτου», καὶ στὴν συνέχεια ἐξύβρισε καὶ ἐσυκοφάντησε πάλι μὲ χυδαιότατες ἐκφράσεις τὸ περιοδικό, κατεφέρθη κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ γενικῶς καὶ ζήτησε «νὰ καοῦν ὅλα» τὰ ἑλληνικὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια πού μιλοῦν γιὰ τὴν ἐλληνικὴ συμβολὴ στὸν Παγκόσμιον Πολιτισμό, ἰσχυριζόμενος παράλληλα ὅτι τὸ ἀλφάβητο ἀνεκάλυψαν... οἱ «ἀρχαῖοι Ἰσραηλίτες»!.. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἄσκησε ἀμέσως ποινικὴ δίωξιν ἐναντίον του καὶ διεξήχθη ἀνάκρισις, στὴν ὁποία κατέθεσαν ὡς μάρτυρες τοῦ «Δαυλοῦ» ὁ κ. Ἀναστάσιος Ζούμπος, καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν, πρῶην Πρύτανης τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου καὶ Ἀντεπιδάκτωρ Μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Πέτρος Γλέζος, δικηγόρος-συγγραφεὺς καὶ Πρόεδρος τῆς Ἑθνικῆς Ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν καὶ Κωνσταντῖνος Γεωργανᾶς, δικηγόρος καὶ συγγραφεὺς-ιστορικὸς ἐρευνητὴς (βλ. «Δ», τ., 90, 93, 97). Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀνακρίσεως ὁ εἰσαγγελεὺς παρέπεμψε τὸν συκοφάντη δι' ἀπευθείας κλήσεως γιὰ συκοφαντικὴ δισφήμιση διὰ τοῦ Τύπου (ἄρθρα 262, 263 κ.λ.π. Π.Κ.). Σημειωτέον, ὅτι ὁ εἰσαγγελεὺς κ. Πλωμαρίτης, πού ἄσκησε τὴν ποινικὴ δίωξιν χαρακτήρισε τὴν ὑπόθεσιν ἐξαιρετικῶς ἐπείγουσα, ὁ δὲ εἰσαγγελεὺς κ. Νίκας πού παρέπεμψε τὸν συκοφάντη στὸ ἀκροατήριον ἐπισημείωσε στὸ κατηγορητήριο: «Προσοχή! Κίνδυνος παραγραφῆς».

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κ. ΓΑΤΣΙΑΣ

‘Η καταγωγή τῆς λέξεως “sex” εἶναι ἐλληνική

Οἱ ἄνθρωποι σ’ ὅλο τὸν κόσμο σήμερα χρησιμοποιοῦν στὸν καθημερινό τους λόγο πλῆθος λέξεων, τῶν ὁποίων ἀγνοοῦν τὴν προέλευση καὶ τὴν βαθύτερη σημασία. Ἐν τούτοις οἱ λέξεις δὲν δημιουργήθηκαν τυχαῖα. Στενὴ σχέση τις δένει μεταξύ τους καὶ ὑπῆρχε πάντα κάποιος λόγος, ποὺ ἓνα πρᾶγμα ὀνομάσθηκε ἔτσι κι ὄχι ἄλλιως. Ἡ ἀγνοία τῆς ἐτυμολογικῆς προέλευσης μιᾶς λέξεως συνεπάγεται πάντα κακοποίηση τῆς σημασίας τῆς λέξεως ἔχοντας ὀδυνηρὸ ἐπακόλουθο τὸν τραυματισμὸ τῆς λογικῆς ἐπικοινωνίας.

Κάθε τι ποὺ ὑπάρχει οἱ Ἕλληνες τὸ εἶπαν «ὄν», ἐπειδὴ μετέχει τοῦ «εἶναι». Εἶναι γνωστὸ ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ λέξις «ὄν» εἶναι μετοχὴ οὐδετέρου γένους τοῦ ῥήματος εἰμί, δηλ. εἶμαι, ὑπάρχω. Κατὰ λέξιν λοιπὸν «ὄν» σημαίνει: «αὐτὸ ποὺ εἶναι». Ἐνα ὄν μπορεῖ νὰ εἶναι σύνθετο ἢ ἀπλό. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα σύνθετο ὄν, καθότι ἀπαρτίζεται ἀπὸ πλῆθος συστημάτων καὶ ἐκεῖνα ἀπὸ πλῆθος ἰστών, ποὺ εἶναι γεμᾶτοι κύτταρα, τὰ ὁποῖα εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ ἓνα σωρὸ ἄλλα πράγματα. Ἡ γῆ ὡς ὄν εἶναι ἀκόμη, πῶς πολυσύνθετη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Μποροῦμε νὰ καταλάβουμε καὶ τοὺς γαλαξίες ὡς ὄντα, ἀκόμα καὶ τὸ Σύμπαν εἶναι ὄν (= ὑπάρχει), ἀσχετῶς ἂν δύσκολα προσδιορίζεται τὸ μέγεθος καὶ οἱ συνθέσεις του. Ἡ ἀστροφυσικὴ ἐπιστήμη ἰσχυρίζεται, ὅτι προσεγγίζει σὲ σημαντικὸ βαθμὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Μεγάλης Ἐκρηξῆς, ποὺ δημιούργησε τὸ χωρόχρονο τοῦ Σύμπαντος.

Πρέπει ἐδῶ νὰ πούμε, ὅτι ἡ μοντέρνα (κβαντικὴ) μικρο-φυσικὴ τείνει στὴν ἀποψη, ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένα ἀπλο-ὄν, ἐφ’ ὅσον καὶ τὰ ἄτομα τῶν μορίων ἀποδείχθηκε ὅτι εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ ἀπλούστερα ὄντα: πρωτόνια-νετρόνια-ἠλεκτρόνια κ.τ.λ., τὰ ὁποῖα μῆτε αὐτὰ εἶναι ἀπλᾶ-ὄντα (εἴτε σὲ μορφῇ, σωματιδίων εἴτε σὲ μορφῇ κυμάτων), ἀλλὰ σύνθετα σύνολα ἀκόμη μικρότερων σωματιδίων ποὺ ὑποστασιοποιούνται ὡς ὄντα, ἐφόσον ἔχουν ἀνεξάρτητὴ ὑπαρξὴ ὡς νετρίνα-μεσόνια-φωτόνια κ.ο.κ. Δὲν θὰ ἦταν ἐπὶκαιρὸ ἐδῶ ν’ ἀναφερθοῦμε καὶ στὴν ἀντι-ῦλη μὲ τὰ ποζιτρόνια (θετικὰ ἠλεκτρόνια!) καὶ τὰ ἄλλα (μὴ-ὄντα) ἀντίθετα μικροσωματίδια, τῶν ὁποίων τὴ βεβαία ὑπαρξὴ ἀπέδειξε πλέον ἡ κβαντομηχανικὴ, καὶ οἱ ἐπιστήμονες τὰ καταγράφουν στὰ πειράματά τους.

Ἄς σταθοῦμε στὸ ὄν. Ἐτσι τοῦλάχιστον ὅπως «χονδρικὰ» τὸ καταλαβαίνουμε. Κι ἂς ὑποθέσουμε, ὅτι τὰ σχετικῶς ἀπλούστερα ὄντα (π.χ. τὰ ἠλεκτρόνια) μποροῦμε νὰ τὰ ὀνομάσουμε «ἀπλᾶ». Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία, εἶναι ὅτι ὁποιοδήποτε πρᾶγμα (ὄν) ἔχει δυὸ «πραγματώσεις». Ἡ πρώτη πραγματώσις, ἑνὸς πράγματος εἶναι τὸ γεγονὸς τῆς ὑπάρξεώς του. Ἡ ὑπαρξὴ ἑνὸς πράγματος συνιστᾷ τὸ «εἶναι» τοῦ πράγματος ἢ ὄν-τύπος, στὴν ὁποία διακρίνουμε ὅπωςδὴποτε κάποια οὐσία. Ἡ λ. οὐσία προῆλθε ἀπὸ τὴν μετοχὴν στὸ «εἶναι», καθότι εἶναι παράγωγο τῆς μετοχῆς οὔσα, θηλ. γένους, τοῦ ῥήματος εἰμί/εἶμαι. Ἡ οὐσία ὁποιοδὴποτε ὄντος/πράγματος ταυτίζεται μὲ τὴν φύση τοῦ πράγματος. Πιθανὸν ἀκόμη νὰ ὑπάρχῃ κοινὴ ἐτυμολογικῶς προέλευσις στὶς λέξεις /οὐσία/ καὶ /φύσις/. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Μᾶς ἀρκεῖ τὸ γεγονὸς τῆς φιλοσοφικῆς ταυτίσεως στὴ σημασίαν τῶν δύο λέξεων φύσις/οὐσία, γιὰ νὰ προχωρήσουμε στὴν δεύτερη πραγματώσις ἑνὸς πράγματος.

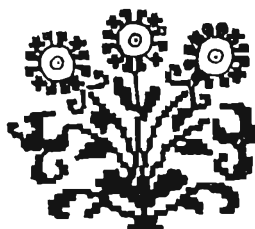
Ἔτσι, ἐάν τὸ «εἶναι» ἀποτελεῖ τὴν πρώτη φύση ἐνὸς ὄντος, τὸ «ἔχειν» εἶναι ἡ δεύτερη πραγμάτως, οὐσία καὶ φύσις του, ὅπως ἐξ ἄλλου μᾶς μαρτυρεῖ τὸ φιλοσοφικὸ θέσφατο «ἔξις, δευτέρα φύσις». Ἡ λέξις «ἔξις» ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ ῥῆμα «ἔχω» καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸν δασυνόμενο μέλλοντα «ἔξω», δηλ. «θα ἔχω», καθότι τὸ ἔχειν ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι. Θὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε μιὰ διασταύρωση ἐδῶ, ἐὰν λάβουμε ὑπόψιν μας ὅτι κάθε ὄν ἔχει ἐνέργεια ποὺ εἶναι συνέπεια τῆς ὑπάρξεώς του, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει κανένα ὄν, κανένα πρᾶγμα, καμμία οὐσία ἀνενέργητος. Ἡ ἐνέργεια τῶρα τοῦ ὄντος/πράγματος δημιουργεῖται δευτερευόντως στὸ πρᾶγμα ἐνεκα τῶν σχέσεων τοῦ ὄντος/πράγματος πρὸς τὰ ἄλλα ὄντα/πράγματα. Δέστε λοιπὸν ἐδῶ, ὅτι καὶ ἡ λέξις «σχέσις» παράγεται ἀπ' τὸ ῥῆμα ἔχω καὶ συγκεκριμένα ἀπ' τὸν μέλλοντα σχῶ, σχήσω κ.ο.κ., ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ λ. ἔξις ἀπὸ τὸ ἔξω. Ἡ ἔξις/τὸ ἐκτικὸν στοιχεῖον ἐνὸς πράγματος εἶναι, ὅπως εἴπαμε, ἡ δευτέρα φύσις του.

Φύσις λέγεται καὶ τὸ γεννητικὸν ὄργανον. Τὸ ξενικῶς *sex*. Τὸ γεννητικὸ ὄργανον πρωτευόντως «εἶναι» καὶ δευτερευόντως ἐνεργεῖ/ἔχει/κάνει «σέξ». Τὸ *sex* (ἡ ἔξις/τὸ ἔχειν του) εἶναι ἡ δευτέρα «φύσις» του. Ἀλλὰ τὸ *sex*/ἡ ἔξις εἶναι δευτέρα φύσις παντός ὄντος. Στὶς (βασικά: ἡλεκτρομαγνητικὲς) δυνάμεις/σχέσεις ποὺ ἀναπτύσσονται μεταξὺ τῶν ὄντων διακρίνουμε αὐτὴ τὴν ἔξη/*sex* νὰ εἶναι βασικὴ αἰτία τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς δημιουργίας τους. Δὲν εἶναι καθόλου τυχαῖο, ποὺ καὶ ἡ λέξις «ἐ(λ)ξη» μοιάζει τόσο πολὺ μὲ τὴν λέξις «ἔξη».

Κάθε ὄν λοιπὸν ἔχει δυὸ «πράγματα». Τὸ πρῶτο εἶναι ἡ οὐσία του/ἡ φύση του καὶ τὸ δεύτερο εἶναι ἡ «δευτέρη φύση» του/ἡ ἔξη του/ ἡ σχέση του (μὲ τὰ ἄλλα ὄντα) / ἡ συμπεριφορὰ του πρὸς τὰ ἄλλα ὄντα. Ἡ, ἂν θέλετε: κάθε ὄν ἔχει τὴν ὑπαρξή του καὶ τὸν τρόπο ὑπάρξεώς του.

Θὰ δείξω τώρα πῶς παρήχθη ἀπὸ τὴν λέξις «ἔξις» ἡ λέξις "*sex*", αὐτὴ ἡ παγκόσμια ἐνοχὴ τῶν ὄντων (πρβλ. ἐν-ἔχω/ἐνοχή: ἔχω μέσα). Οἱ παραχαράκτες τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας δυτικοὶ πῆραν τὴν λ. ἔξις μετέτρεψαν τὴν δασύτητά της σέ σῖγμα ('/σ) κατὰ τὸ εἰωθός, πρβλ. *serpens*: ἐρπετόν, *serpo*/ἔρπω, *serum*/ἐσπέρα, *sacer*/ιερός, *salum*/ἄλς, ἄλας, *semi*-/ἡμι- κ.ο.κ. κι ἔτσι ἡ ἔξις ἔγινε σέξις. Ἀπὸ 'δῶ, πρβλ. λατ. *sexus* ἢ *secus* ἡ φύσις, τὸ γένος, τὸ φύλον. Ἀλλὰ οἱ Ἀγγλοὶ πέταξαν καὶ τὴν κατὰληξη, ὥστε ἔμεινε ἡ ἔξη ἢ σέξις δίχως τὴν κατὰληξη της (καθαρεύουσας —ις/ῆ δημοτικῆς —η), δηλ.σ. *sex*.

Πολλοὶ φιλόσοφοι (π.χ. Βίλχελμ 'Ράιχ) μίλησαν γι' αὐτὸ τὸ παγκόσμιο πανταχοῦ παρὸν *sex*/(συν)ἐκτικὸν γεγονός / (π.χ. ὀργόνη). Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη δὲν ὑπάρχει κανένα ἀπολύτως ὄν δίχως *sex*/ἔξη, τὸ «ἔχειν» του, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ στὸ «εἶναι» τοῦ, δηλ. στὴν οὐσία του. Συνεπῶς ὅποιαδήποτε ἐνέργεια τῶν ὄντων, ὁποῖοι ὄντες ὄντων, εἶναι *sex*/ἔξη, ἀναγκαστικὴ δευτέρα τους φύση. Ἡ ἀνθρώπινη ἔξη/*sex* ἐπίσης εἶναι ἕνα-ἐλάχιστον τῆς παγκοσμίου ἔξεως/ἔλξεως.

ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ

Οί αδιάντροποι κι εμείς

Γέμισε ή ζωή μας από αδιαντροπιά. Κανένας ύβριστής τής αλήθειας δέν ντρέπεται για ό,τι κάνει. Ύβρίζεται ή ελληνική γλώσσα, ή ελληνική ιστορία, ή ελληνική σκέψη από μιá «παιδεία» που σκόπιμα αφαιρεί κάθε χαλινό, κάθε έρμα άπ' τή ζωή των νέων διασύροντας τήν ιστορική αλήθεια με τις ψευδο-αξίες των έκμαυλιστικών «προοδευτισμών». Κανένας δέν ντρέπεται για τά ψυχοφθόρα έμπορεύματα που προσφέρουν τά μέσα δημοσιότητας και τόν έξευτελισμό τής ανθρώπινης ζωής και όντότητας. Κανένας δέν ντρέπεται για τήν τέχνη, που προβάλλει τήν παρανοϊκότητα και στηρίζει κάθε διαστροφή. Κανένας δέν ντρέπεται για τήν έπιστήμη, που γέμισε με τούς ρύπους της τήν ζωή του πλανήτη μας;

Έπιτέλους άς τό καταλάβουμε: χωρίς Αϊδώ, χωρίς ντροπή, δέν θά μπορέση ποτέ, μά ποτέ, ν' άρχισή ή αντίστροφη μέτρηση. Ή έξαθλίωσι των λαών θά συνεχίζεται. Οί σκοταδιστές θά εξακολουθούν νά παριστάνουν τούς φωτισμένους και τούς προοδευτικούς. Οί αδιάντροποι θά χαμογελούν με συναινέσι για τις συμφορές μας, πού... δήθεν άπ' άλλους φορτωθήκαμε, ένώ αυτοί είναι άρκετό νά βρούν κάποιον άποδοπομπαίο τράγο και νά συνεχίσουν τό γλεντοκόπι τής έξουσίας. Είναι φοβερή ή έκτασι τής άναισχυντίας τους, τίποτε δέν τούς τρομάζει. Οί λαοί είναι μόνο για στατιστική μελέτη και για έκμετάλλευσι, ή διαφήμισι και τά μέσα δημοσιότητας μπορούν νά καθορίζουν με άκρίβεια τις όμαδικές κατευθύνσεις τους. Όλα προδιαγεγραμμένα. Τίποτα δέν μένει στην τύχη του, οί αδιάντροποι φροντίζουν για τήν συνέχεια του παιχνιδιού ή των παιχνιδιών, που παίζονται ένώπιόν μας, αλλά καθορίζονται άπ' τά παρασκήνια.

★★★

Και τό έρώτημα που ύψώνεται άπ' όσους μπορούν και διακρίνουν τήν εξαπάτησι που συντελείται εις βάρος των λαών είναι: ύπάρχει τρόπος νά έμποδισθοún αυτές οί ένέργειες του έξουσιασμού; Πώς είναι δυνατόν όλα αυτά τά πόστα, που κρατούν στα χέρια τους οί παρατρεχάμενοι του έξουσιασμού, νά παύσουν νά στηρίζουν τήν μισάνθρωπη έξουσία;

Τό θέμα φαίνεται άλλοτο. Σήμερα μάλιστα βρέθηκε και ή ... «κόντρα άπάτη». Οί καταληστεύσαντες διά τής έξουσίας τούς λαούς «αύτοκαταργοúνται», προκειμένου νά διασωθής ή «μαμά έξουσία». Οί λαοί τά έχουν χαμένα· οί αδιάντροποι χαμογελούν. Οί λαοί αφαιρούν άπ' τις παντιέρες τά παλιά σύμβολα και μάς δείχνουν τήν τρύπα που έμεινε. Δράκουες δέν έχουν μόνο τά Καρπάθια, σ' όλη τή γή κυκλοφορούν δράκουλες και πίνουν αίμα. κυρίως των νέων, που τούς προσφέρουν για άνταμοιβή κάποιο ξεφτίδι τής έξουσίας. Πώς όμως θά τούς έμποδίσουμε;

★★★

Πρώτο μέλημα όλων μας πρέπει νά είναι ή διαμαρτυρία και ή άξίωσι τής έπιβολής τής Νεμέσεως. Οί αδιάντροποι πρέπει νά τιμωροúνται — και μάλιστα σκληρά. Δέν μπορεί νά ύπάρχουν άνεύθυνοι π.χ. για τά ναρκωτικά, τήν πορνεία,

τὴν ληστεία, τὴ βία, τὴν ἀπάτη. Κάποιους πληρώνουμε, γιὰ νὰ μᾶς προστατεύουν. Πρέπει ν' ἀρχίσουμε νὰ ζητᾶμε νὰ λειτουργήσουν οἱ νόμοι αὐτοί, ποὺ «θεωρητικά» μόνο ἰσχύουν σήμερα, ἀλλὰ δὲν ἐφαρμόζονται ἀπὸ κανέναν. Πρέπει, ἀφοῦ τίποτα ἄλλο δὲν μπορούμε νὰ κάνουμε, νὰ διαμαρτυρώμεθα γιὰ κάθε πρᾶξι τῶν αδιάντροπων, ὥστε νὰ πάψουν νὰ μᾶς ἀντιμετωπίζουν σὰν ἡλίθιους μὲ τὸ συγκαταβατικὸ τους χαμόγελο καὶ τίς «πατρικὲς τους συμβουλές» καὶ ἀκόμη μὲ τίς «σοφίες» τῶν διεστραμμένων ἐγκεφάλων τους. Πρέπει ν' ἀξιῶνουμε συνεχῶς τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου. Πρέπει νὰ ζητᾶμε τὴν Νέμεσι γιὰ τοὺς αδιάντροπους, ὅσο ψηλὰ κι' ἂν βρίσκονται, ὅποια ἐξουσία κι' ἂν κατέχουν.

★★★

Στὰ πανάρχαια χρόνια ἔγραφε ὁ Ἡσίοδος, ὅτι τὰ βάρη ποὺ στήριζαν τὸν ἀνθρώπινο πολιτισμὸ ἦσαν ἡ «Αἰδώς» καὶ ἡ «Νέμεσις». Οἱ ἀνθρώπινοι κόποι, ὁ σεβασμὸς τοῦ προσώπου καὶ ἐν γένει οἱ ἀξίες ποὺ οἱ χιλιετίες εἶχαν καθιερώσει ἦσαν πράγματι ἱερὲς καὶ ἀπρόσβλητες, διότι ὅποιος θὰ τολμοῦσε νὰ τίς κλονίσῃ, θ' ἀντιμετώπιζε τὴν «Νέμεσιν», τὴν τιμωρία, γιὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ κάθαρσις. Καὶ ἡ τιμωρία αὕτη δὲ σταμάταγε στὸν ὑπεύθυνο, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς μιὰ πολιτεία ὁλόκληρη ἐτιμωρεῖτο, γιὰτὶ κάποιος ἀνθρωπὸς τῆς μὴχανεὺθηκε ἔργα ἄδικα.

Δὲν εἶναι ἐπομένως ἐπιτρεπτὸ ν' ἀνεχώμαστε νὰ κυκλοφοροῦν μπροστὰ μας οἱ ξεδιάντροποι, οἱ ἀπατεῶνες, οἱ κλέφτες, οἱ διεστραμμένοι, οἱ χαμογελαστοὶ τύραννοι τῆς ζωῆς μας καὶ νὰ μὴν ἀκούγεται ἓνα ἔστω «Οὐ...». Διότι τότε καὶ ἐμεῖς εἴμαστε συνυπεύθυνοι ἢ σκλάβοι, τιποτένιοι καὶ κτήνη ἀνελεύθερα. Ἄν δὲν ζητήσουμε τὴν ἐπαναφορὰ τῆς Νεμέσεως στὴ ζωὴ μας, εἴμαστε ἄξιοι τῆς ἀθλιότητος ποὺ μᾶς περιβάλλει καὶ μᾶς πλήττει. Εἴμαστε καὶ ἐμεῖς αδιάντροποι.

Ἐρινὺς

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

Ἵπενθυμίζεται στοὺς συνδρομητὲς, ὅτι ἡ ἐτήσια συνδρομὴ τοῦ «Δαυλοῦ» καταβάλλεται στὴν ἀρχὴ τοῦ ἔτους. Παρακαλοῦνται λοιπὸν ὅσοι δὲν ἔχουν τακτοποιηθῇ ἀκόμη νὰ ἀποστείλουν τὸ ποσὸν τῆς ἐτήσιας συνδρομῆς τους (μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ ἢ μὲ ἄλλο πρόσφορο στὸν καθένα τρόπο).

JAMES M. KRUEGER*

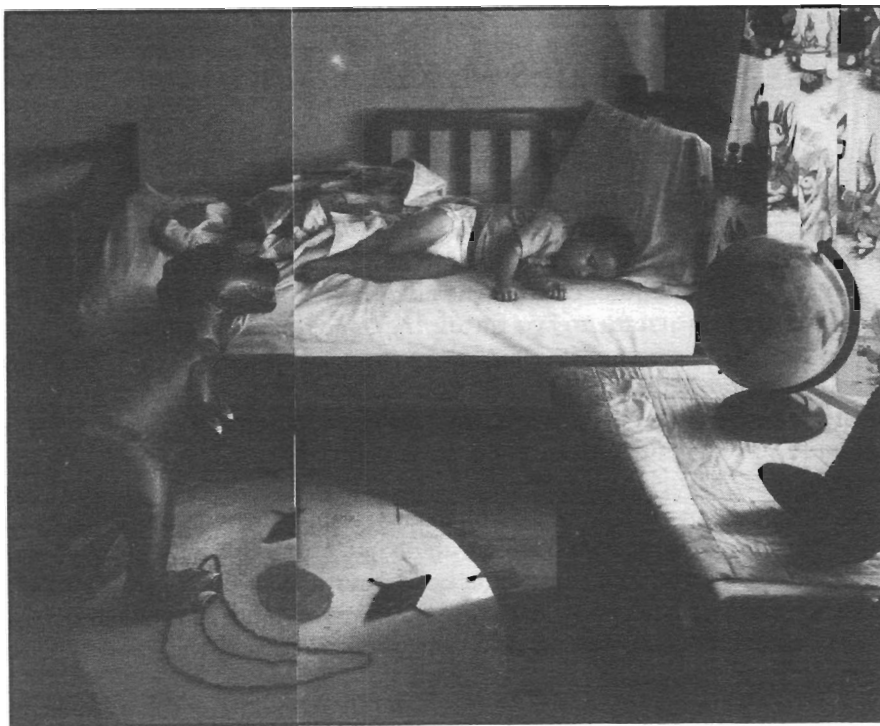
Διερεύνησι τοῦ αἰνίγματος τοῦ "Υπνου

Κατὰ τὸν Ὅμηρον ὁ ὕπνος καὶ ὁ θάνατος εἶναι δίδυμοι ἀδελφοί, ἐνῶ κατὰ τὸν Ὀβίδιο «τὶ ἄλλο εἶναι ὁ ὕπνος, παρὰ ἡ εἰκόνα τοῦ ψυχροῦ θανάτου;» Παρὰ ταῦτα εἶναι κοινὴ πεποίθησις, ὅτι ὁ ὕπνος εἶναι ὁ κύριος τροφοδότης τῆς ζωῆς. Ὁ μέσος ἄνθρωπος διέρχεται τὸ ἕνα τρίτον τῆς ζωῆς του κοιμισμένος. Καὶ ὅμως μέχρι προσφάτως ἡ ἐπιστὴμὴ ἐγνώριζε ἐλάχιστα περὶ τῶν ψυχολογικῶν αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων τοῦ ὕπνου. Κατὰ τὴν τελευταία τριακονταετία ἀνεπτύχθη ὁ ἡλεκτροεγκεφαλογράφος, ἡ μηχανὴ καταγραφῆς τῆς ἡλεκτρικῆς δραστηριότητος τοῦ ἐγκεφάλου. Δι' αὐτῆς διεπιστώθη, ὅτι ὁ κοιμώμενος διέρχεται δύο κύρια στάδια καὶ μερικὲς μεταβατικὰς φάσεις. Τὸ πρῶτο στάδιο χαρακτηρίζεται ἀπὸ κύματα χαμηλῆς συχνότητος, ὅποτε ὁ κοιμώμενος εὐρίσκεται εἰς ἀπολύτως ἀναπαυτικὴν κατάστασιν. Τὸ δεύτερο στάδιο χαρακτηρίζεται ἀπὸ ὑψηλῆς συχνότητος ἐγκεφαλικά κύματα ὅμοια μὲ αὐτά, ποὺ ἐκπέμπονται εἰς κατάστασιν ἐγρηγόρσεως. Ἀλλὰ παρὰ τὴν πρόοδον τοῦ ἡλεκτροεγκεφαλογραφήματος, τὸ ὁποῖον ἐφώτισεν πολὺ τὸν χρόνον ποὺ κοιμώμεθα, δὲν γνωρίζομε πολλὰ περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ὕπνου.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς δεκαετίας τοῦ '60 ὁ John Pappenheimer, φυσιολόγος εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τοῦ Harvard, ἡσχολήθη μὲ σειράν πειραμάτων ἐπὶ αἰγῶν. Ἐκράτησε τὰ ζῶα ἄσπνα ἐπὶ δύο ἡμέρας, μετὰ τὰς ὁποῖας ἐξήγαγε δείγματα τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ τους. Ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ ὑπῆρχε μίᾳ οὐσία, ἕνα πεπτίδιο, ἡ ὁποία εἰσαγομένη εἰς ποντικούς, ποὺ εἶχαν κοιμηθῇ κανονικά, προεκάλεσε ὕπνον. Τὰ ἀποτελέσματα αὐτὰ ἐπεβεβαιώθησαν καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐρευνητές. Κατὰ τὸ 1980 παρετηρήθη ἡ παρουσία παρομοίων οὐσιῶν εἰς τοὺς ἐγκεφαλικοὺς ἰστοὺς κουνελίων, τὰ ὁποῖα εἶχαν στερηθῇ τὸν ὕπνον τους, καὶ εἰς τὰ ἀνθρώπινα οὖρα. Ἡ εἰσαγωγή ποσότητος ἐνὸς δισεκατομμυριοστοῦ τοῦ γραμμαρίου αὐτῆς τῆς οὐσίας εἰς πειραματόζωα προκαλεῖ ὕπνον τοῦ πρώτου σταδίου. Κανονικὰ τὰ κουνέλια διέρχονται τὸ 45% τῶν ὥρων τῆς ἡμέρας κοιμώμενα. Τὸ ποσοστὸ αὐτὸ αὐξάνεται εἰς τὸ 70% μετὰ ἀπὸ μία ἔνεσιν τοῦ πεπτιδίου αὐτοῦ.

Ἀπὸ τὴν στιγμήν ποὺ ἐγίνετο σαφές, ὅτι τὸ συγκεκριμένον πεπτίδιον προκαλεῖ ὕπνον, τὸ ἐπόμενον βῆμα ἦταν ἡ ἀναζήτησις τοῦ τρόπου ποὺ τὸν προκαλεῖ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκαετίας τοῦ '70 οἱ ἐπιστήμονες ἀνεκάλυψαν, ὅτι τὸ πεπτίδιον αὐτὸ εἶναι ὑποβοηθητικὸν τοῦ ἀνοσοποιητικοῦ συστήματος, διότι αὐξάνει τὴν παραγωγὴν ἀντισωμάτων, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι πολὺτιμον συστατικὸν τῶν ἐμβολίων. Συγκεκριμένως τὸ πεπτίδιον αὐτὸ προκαλεῖ τὴν κατασκευὴν λεμφοκινῶν, χημικῶν οὐσιῶν οἱ ὁποῖες ἐνεργοποιοῦν τὸν λεμφοποιητικὸν ἱστὸν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος. Ἡ ἔρευνα τῆς σχέσεως μεταξὺ ὕπνου καὶ ἀμύνης τοῦ ὁργανισμοῦ μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὸ ἐρώτημα, ἂν οἱ λεμφοκίνες μεταβάλλουν τὸν ὕπνον. Πράγματι οἱ τρεῖς δοκιμα-

* Ὁ κ. J.M. Kr. εἶναι καθηγητὴς τῆς Φυσιολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Μέμφιδος (ΗΠΑ).

«*Ο Μαξιμιλιανός κοιμώμενος*»: Σύνθεση του Scott Prion (1987).

σθειῖσες λεμφοκίνες αὐξάνουν πολὺ τὸν ὕπνο χαμηλῆς συχνότητος κυμάτων εἰς τὰ κουνέλια. Ἐπίσης ἡ ὑπ' αὐτῶν προκαλουμένη αὐξησις τοῦ ὕπνου ὁμοιάζει μὲ αὐτὴν τοῦ πεπτιδίου. Ὑπῆρχε ὅμως μία βασικὴ διαφορὰ: ἡ ἔναρξις τοῦ ὕπνου ἦταν πολὺ ταχύτερα ἀπὸ μία ἔνεσις λεμφοκινῶν παρὰ μετὰ ἀπὸ μία ἔνεσις πεπτιδίων, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει, ὅτι ἡ ἐκλυσις λεμφοκινῶν συμβαίνει ἀργὰ κατὰ τὴν ἐνεργοποίησιν τῆς διαδικασίας τοῦ ὕπνου.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς τρόπους, διὰ τῶν ὁποίων οἱ λεμφοκίνες συνεισφέρουν εἰς τὴν αὐξησιν τῆς ἀνοσίας, εἶναι διὰ τῆς προκλήσεως παραγωγῆς προσταγλαδινῶν, μιᾶς οἰκογένειας ἐνώσεων, οἱ ὁποῖες ρυθμίζουν τὴν λειτουργία τῶν ἀνοσοποιητικῶν κυττάρων, τὰ ὁποῖα καταβροχθίζουν τὰ βακτηρίδια καὶ τοὺς ιούς. Τὰ μέχρι τοῦδε συμπεράσματα ἀποδεικνύουν, ὅτι τρία τουλάχιστον βιοχημικὰ γεγονότα σχετιζόμενα μὲ τὸ ἀνοσοποιητικὸ σύστημα καὶ τὸ κεντρικὸ νευρικὸ σύστημα συνδέονται μὲ τὸν ὕπνο, διότι τὰ πεπτιδία αὐτὰ προκαλοῦν αὐξησιν τῆς παραγωγῆς τῶν λεμφοκινῶν, οἱ ὁποῖες μὲ τὴν σειρά τους αὐξάνουν τὶς προσταγλαδίνες. Τὸ γεγονός ὅτι τὰ ἀνωτέρω προκαλοῦν ὕπνο, φαίνεται νὰ ἐξηγῇ τουλάχιστον ἓν μέρος τὴν ὑπνηλία, ποὺ μᾶς κατέχει ὅταν πάσχουμε ἀπὸ λοιμώδη νόσο. Καὶ ἐπειδὴ τὰ πεπτιδία αὐτὰ εἶναι τὰ βασικὰ συστατικὰ τῶν βακτηρίων, οἱ ἐπιστήμονες ἔχουν ἀρχίσει νὰ ὑποψιάζονται, ὅτι τὰ συστατικὰ αὐτὰ παίζουν ρόλο στὸν καθημερινὸ ὕπνο.

Τὰ βακτήρια φυσικὰ εἶναι κάτι περισσότερον ἀπὸ φορεῖς ἀσθενειῶν, διότι συ-

νεισφέρουν μὲ πολλοὺς τρόπους εἰς τὶς φυσιολογικὰς διαδικασίας τῶν θηλαστικῶν καὶ ἔχουν ἀναπτύξει σχέσεις συμβιώσεως μὲ πολλοὺς τύπους ζωῆς. Ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὴν μεγάλη κοιλία, μία ἀπὸ τὶς τέσσαρες στομαχικὰς κοιλότητες τῶν μηρυκαστικῶν ζώων, ἓνα σύνολο βακτηριακῶν στελεχῶν εἶναι βασικὸν γιὰ τὴν διάσπαση συνθέτων ὕδατανθράκων, τοὺς ὁποίους τὸ σῶμα τοῦ ζώου διαφορετικὰ θὰ ἀδυνατοῦσε νὰ μεταβολίσῃ. Τὸ ἀνθρώπινο δέρμα φιλοξενεῖ ἀποικίαις μικροοργανισμῶν, καὶ οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι μεταφέρουν περίπου ἓνα χιλιόγραμμα βακτηρίων εἰς τὸ ἔντερόν τους, ὅπου αὐτὰ βοηθοῦν εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς βιταμίνης Κ.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔχουμε κατανοήσει σημαντικὰ αὐτὰς τὶς βιοχημικὰς σχέσεις, κυρίως διότι ἀνεκαλύφθησαν οἱ στενοὶ δεσμοὶ μεταξὺ ἀντιδράσεως ἀνοσοποιητικοῦ συστήματος, ἐνδοκρινικοῦ δικτύου καὶ ἐγκεφάλου. Μελέτες τῶν μεταξὺ τῶν ἐπιδράσεων ἔχουν καταστήσει δυνατὴ τὴν σκιαγράφησιν ἑνὸς στοιχειώδους συστήματος ἐνεργοποιήσεως τοῦ ὕπνου, ποὺ περιλαμβάνει τριάντα χημικὰς ἐνώσεις ποὺ ἀλληλεπιδροῦν κατὰ διαφόρους τρόπους συνεργαζόμενες ἢ ἐνίοτε ἀντιτιθέμενες ἢ μία πρὸς τὴν ἄλλη, ὥστε νὰ προκαλέσουν ἢ νὰ ἀναχαιτίσουν τὸν ὕπνον. Ἐὰν σκεφθοῦμε μερικὰ ἀπὸ τὰ φαινόμενα ποὺ σχετίζονται μὲ τὸν μεταβολισμόν, τὰ ὁποῖα ἐνεργοποιοῦνται, ὅταν τὸ πεπτίδιον αὐτὸ προκαλέσῃ τὴν παραγωγήν τῆς ἰντερλευκίνης Ι, βασικοῦ παράγοντος εἰς αὐτὸ τὸ σύνθετον βιοχημικὸν σύστημα τῶν ἐλέγχων καὶ ἰσορροπιῶν. Ἡ ἰντερλευκίνη Ι προκαλεῖ αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς τῆς σωματοτρόπου ὁρμόνης — ἐπίσης γνωστῆς ὡς αὐξητικῆς ὁρμόνης. Ἡ σωματοτρόπος ὁρμὴ βοηθεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀστέων καὶ τῶν μυῶν, τὴν σύνθεσιν πρωτεϊνῶν, τὴν ἀναγέννησιν τῶν μυῶν καὶ συνδέεται στενὰ μὲ τὸν ἀνθρώπινον ὕπνον. Ἡ μεγαλύτερα ποσότης τῆς ὁρμόνης αὐτῆς παράγεται κατὰ τὸν ὕπνον τοῦ πρώτου σταδίου.

Παρ' ὅτι εἶναι σαφές ὅτι οἱ περισσότερες, ἂν ὅχι ὅλες, οἱ χημικὰς ἐνώσεις οἱ σχετιζόμενες μὲ τὸν ὕπνον ἐμπλέκονται εἰς παρόμοιαις βιοχημικὰς σειρὰς γεγονότων, ἢ χρονικὴν τοὺς ρύθμισιν καὶ ἐπίδρασίν τοὺς εἰς τὸν ὕπνον παραμένουν ἀνεξαρκρίβωτες. Παραμένει ἄγνωστο, ἐπὶ παραδείγματι, τὸ γιὰτὶ μερικὰς ἀπὸ τὶς οὐσίες ὑποβοηθοῦν καὶ τὰ δύο στάδια ὕπνου εἰς ὠρισμένες δόσεις, ἀλλὰ προκαλοῦν ἀντίθετα ἀποτελέσματα εἰς ἄλλας. Ἡ τὸ γιὰτὶ οἱ ἐπιδράσεις μερικῶν οὐσιῶν φαίνεται νὰ ποικίλουν ἀπὸ εἶδος εἰς εἶδος. Ἡ τὸ πόσας μὴ ἐξακριβωθείσας ἀκόμη οὐσίες σχετιζόμενες μὲ τὸν ὕπνον κυκλοφοροῦν μέσα εἰς τὸ σῶμα μας. Πράγματι φαίνεται, ὅτι ἔναντι ἑνὸς μυστικοῦ ποὺ ἀποκαλύπτουμε, ἀμέτρητα ἄλλα παραμένουν ἄλυτα. Ἀσφαλῶς ἓνα πλῆθος αἰτίων μᾶς περιορίζει εἰς τὴν «ἀκαταμάχητον ἀποχαύνωσιν», χωρὶς τὴν ὁποία κανένα θηλαστικὸν δὲν θὰ εἶχε ἐπιβιώσει.

[Μετάφρασις: ΝΙΤΣΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ]

ΑΝ. Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

(ἀ.μ. τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

Αἴτιον καὶ αἰτιατὸν

Ἡ Πλατωνικὴ ἔκφρασις «τί ἐστὶ» γιὰ κάθε πρᾶγμα ὑπονοεῖ τὸ τι «εἶναι» καὶ διατὶ «εἶναι»· ὁ διαρκικὸς χαρακτήρ τοῦ «εἶναι» σκιαγραφεῖ τὸν νόμον τῆς αἰτιοκρατίας εἰς τὸν χώρον τῆς ἱστορίας ἢ τὴν προαγωγὴν τῶν φαινομένων εἰς τὰς Ἰδέας διὰ τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος· ἡ ἔννοια π.χ. τοῦ Κράτους εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς αἰτίας· αἰτία καὶ αἰτιατὸν εὐρίσκονται σὲ ἀλληλοεξάρτησι· οἱ ἄνθρωποι τῆς πρωτογόνου ἐποχῆς εὐρίσκονται διαρκῶς σὲ πόλεμο, οἱ ἰσχυροὶ ἐναντίον τῶν ἀσθενῶν· ἡ «θεωρία τῆς συνθήκης» εἶναι ἡ πρώτη συνθηκολόγησις τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῆς πρωῒμου ἐποχῆς, γιὰ νὰ ἀποτελέσουν τὴν πρώτην κοινωνίαν καὶ νὰ ζήσουν εἰρηνικὰ καὶ νὰ δημιουργήσουν στὴ συνέχεια ἔργα προόδου καὶ πολιτισμοῦ καί, μπορῶ νὰ πῶ, ὅτι ἀπ' αὐτῇ τῇ «συνθήκῃ» γεννήθηκε ἡ ἔννοια τῆς «πολιτειολογίας», ἡ ὁποία ἐρευνᾷ καὶ ἐξετάζει τὴ δομὴ καὶ τὴ λειτουργία τῆς πολιτείας· ὁ ἐρευνητὴς τοῦ σήμερα ἔργον τοῦ ἔχει τὴν ἀνέυρεσι τῆς γεννήσεως τοῦ ὁποιουδήποτε φαινομένου, τὸ φαινόμενον εἶναι πάντα προϊόν τοῦ μὴ φαινομένου, τοῦ ἀοράτου, τοῦ ἰδεατοῦ, τὸ ὅποιον συλλαμβάνεται νοητικά, ἐφ' ὅσον τὸ φαινόμενόν του ὑπάρχει· ὁ χώρος τοῦ πνεύματος εἶναι πλήρης ἀπὸ λογῆς-λογῆς φαινόμενα.

Ὁ χώρος ἔπειτα τῆς ἱστορίας ἐνέχει αἰτιοκρατικὸν χαρακτήρα· αἰτία καὶ ἀποτέλεσμα, αἴτιον καὶ αἰτιατόν, εἶναι ἔννοιες οἱ ὁποῖες ζητοῦν ἐρμηνεία καὶ διασάφισι γιὰ νὰ μπορέσῃ ἡ ἱστορία νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν περιγραφὴ στὴν αἰτιολογικὴ ἀνάλυσι τῶν γεγονότων καὶ νὰ γίνῃ ἔτσι φιλοσοφία τῆς ἱστορίας· ἕνας π.χ. «πόλεμος» ἔχει διαχρονικὸν χαρακτήρα καὶ ἀποτελεῖται, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἀπὸ τὴν αἰτία καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπως ἀκριβῶς ἕνα λογικὸ διανόημα ἀπὸ τὸν λόγον καὶ τὴν ἀκολουθία· ἡ πτώσις τοῦ Βυζαντίου στὰ 1453 εἶναι βέβαια ἕνα γεγονός, ἕνα ἀποτέλεσμα, ἕνα αἰτιατό· τὸ αἴτιον ὅμως εἶναι πολὺ παλαιό· ἡ ἥττα τῆς Μαντζικέρτ στὰ 1071 μὲ τὸν αὐτοκράτορα Ρωμανὸν τὸν Δ' τὸν Διογένη ἔφερε «τὸν Τοῦρκον νὰ στήσῃ τὴν σκηνὴν τοῦ στῆ Μ. Ἀσίας» κατὰ τὴν ἔκφρασιν νεωτέρου ἱστορικοῦ τῶν Βυζαντινῶν πραγμάτων καὶ νὰ φέρῃ σιγά-σιγά τὴν πτώσι τῆς Βασιλεύουσας. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχει αἰτιατόν χωρὶς αἰτία, τὰ ἀποτελέσματα εἶναι τὰ προϊόντα τῶν αἰτιῶν· ἰδέες καὶ φαινόμενα, αἰτίες καὶ ἀποτελέσματα εἶναι προϊόντα αἰτιοκρατικῶν δυνάμεων· ὁ ἄνθρωπος ἔχει μόνιμον ἔργον τὴν ἀνάλυσι τοῦ φαινομένου καὶ τὴν ἀναγωγὴν τοῦ εἰς τὸ πραγματικόν· ἡ ἐνυπάρχουσα αὐτῇ αἰτιοκρατικὴ, ἢ ἄλλως λεγόμενη «αἰτιώδης σειρὰ» (causalnexus), εἴτε εἶναι εἰς τὸν χώρον τοῦ πνεύματος εἴτε εἶναι εἰς τὸν χώρον τῆς ἱστορίας, θὰ ἀποτελῇ τὸ μόνιμον καὶ διαρκὲς ἀντικείμενον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὅταν αὐτὸ θὰ θελήσῃ νὰ παίξῃ τὸν ρόλον τοῦ πρωταγωνιστοῦ στὸν χώρον γενικὰ τοῦ ἐπιστητοῦ.

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Ρουμανία

Είμεθα έναντίον του Τσαουσέσκου, όχι τώρα που έπεσε, αλλά από πολύ πριν. Συγκεκριμένα όταν ο πολιτικός κόσμος της χώρας, ή 'Ακαδημία και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας τον επαινούσαν, τον συνέχαιραν και αλληλοπροσεκαλούντο, εμείς λέγαμε, ότι ο Τσαουσέσκου είναι ένας κοινός δικτάτωρ, που βύθισε τον ρουμανικό λαό στην δυστυχία.

Τώρα που ο Τσαουσέσκου άνετράπη, θεωρούμε υποχρέωσί μας να σημειώσουμε μερικά πράγματα.

1. 'Ο Τσαουσέσκου έπεσε κατόπιν απόφασεως του **Ρουμανικού Στρατού**. Δίχως τη θέλησι του στρατού δεν επρόκειτο να ανατραπῇ ο Τσαουσέσκου, όσο και να μη τὸν ἤθελε ὁ λαός. "Όσο και να ἦτο ὁ λαός ἀγανακτισμένος με τὸν δικτάτορα, αὐτός δεν θὰ ἔπεφτε, ἂν τὸν ὑπεστήριζε ὁ στρατός. 'Ακόμη καὶ χωρὶς τὴν στρατιωτικὴν συμπάρστασι παρὰ λίγο νὰ ἐνίκα, χάρις στὴν ἀγωνιστικότητά της περιβόητης «Σεκουριτάτε», ἡ ὁποία πολέμησε με φανατισμό. Καταλαβαίνετε τι θὰ συνέβαινε, ἂν δεν ἐπενέβαιναν τὰ ἄρματα ἐναντίον τοῦ Τσαουσέσκου. Εἶναι λοιπὸν βέβαιον, ὅτι ὁ Ρουμᾶνος δικτάτωρ ἔπεσε ἀπὸ τὴν δύναμι τοῦ στρατοῦ.
2. 'Ο στρατός ἐνεργητικῶς καὶ ὁ λαός παθητικῶς ἔρριξαν ὄχι τὸν Τσαουσέσκου μόνον, ἀλλὰ μαζί του καὶ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς. 'Η ρουμανικὴ στρατιωτικολαϊκὴ ἐπανάστασι εἶναι ἀντικομμουνιστικὴ. Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα Ρουμανίας κυριολεκτικῶς διελύθη. 'Η προσπάθεια νὰ φορτώσουν ὅλα τὰ κακὰ στὴν οἰκογένεια Τσαουσέσκου εἶναι ἱστορικῶς ἀνακριβής. Διότι ὁ Τσαουσέσκου ὑπῆρξε ἡ κορυφὴ τῆς ἐξουσιαστικῆς μαρξιστικῆς πυραμίδας. Δεν ἦταν ἓνας εὐκαιριακὸς δικτάτωρ, ἀλλὰ ἦταν ἡγέτης ἑνὸς κομμουνιστικοῦ κόμματος, ποὺ ἐπὶ μακρὸν κατευράνησε τὴ Ρουμανία. 'Ενὸς κόμματος δικτυωμένου με στελέχη μέχρι τοῦ τελευταίου χωριοῦ. Συνεπῶς ὁ περιορισμὸς τῶν ὁποιων εὐθυνῶν μόνον στὸ πρόσωπο τοῦ Τσαουσέσκου εἶναι ἀπαράδεκτος. Στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς δεν ἐσκότωσε ὁ Τσαουσέσκου με τὰ χέρια του τίς χιλιάδες Ρουμάνων.
3. Καλῶς ἀνέτρεψαν τὸν Τσαουσέσκου. Καλῶς τὸν ἐξετέλεσαν. 'Απὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ὅμως πρέπει νὰ σταματήσουν οἱ δικές μας ὑποκρισίες καὶ οἱ αὐτοεξευτελισμοί. Δηλαδή δεν ἐπιτρέπεται ἡ 'Ακαδημία μας νὰ ἀφαιρῇ τοὺς τίτλους, ποὺ ἔδωσε στὴν σύζυγο τοῦ Τσαουσέσκου. "Όταν τὴν τιμοῦσε, δεν ἐγνώριζε ὅτι ἦταν σύζυγος αἰμοσταγοῦς δικτάτορος; Εἶπαν ὅτι τὴν ἐτίμησαν γιὰ λόγους, τάχα, ἐθνικῆς σκοπιμότητος. Ποιᾶς σκοπιμότητος; Μήπως καὶ τώρα ἡ ἀφαίρεσι τῶν τιμητικῶν διακρίσεων ἐγινε πάλιν χάριν τῆς ἐθνικῆς σκοπιμότητος; Καὶ ποῦ προβλέπει τὸ καταστατικὸ τῆς 'Ακαδημίας νὰ ἀναγορεύῃ ἀκαδημαϊκοὺς με κριτήρια τὴν ἐ-

θνική σκοπιμότητα; Καὶ ποιοὶ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία κρίνουν τὸ ἐθνικῶς σκόπιμο; Μήπως αὐτοὶ ποὺ δὲν κρίνουν ἐθνικῶς σκόπιμο τὴν ἐκδοσὶ τῶν Ἀρχαιοελλήνων συγγραφέων, μολονότι τοῦτο ἐπιβάλλεται ἐκ τοῦ ἰδρυτικοῦ σκοποῦ τῆς Ἀκαδημίας; Ὅπως κατακριτέα εἶναι ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἐδῶ Ρουμάνου πρεσβευτοῦ, ὁ ὁποῖος μέχρι χθὲς ὑπηρετοῦσε τὸν Τσαουσέσκου καὶ αἰφνιδίως, μόλις ἔπεσε, τὸν ἐξύβρισε ἀπὸ τὴν τηλεόρασι. Ἄλλο ἀπαράδεκτο γεγονὸς εἶναι ἡ δῆθεν δίκη τοῦ ζεύγους Τσαουσέσκου. Πραγματικὰ τί εἶδους δικαστήριον ἦταν ἐκεῖνο, στὸ ὁποῖο οὔτε δικηγόροι ὑπῆρχαν οὔτε μάρτυρες. Ἄλλως τε τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο ἐπρωτοτύπησε καὶ κατὰ τὸ ἐξῆς: Οὐδεὶς εἶδε τοὺς δικαστές. Μονάχα πίσω ἀπὸ ἓνα τραπέζι ἐκάθητο τὸ ζεῦγος Τσαουσέσκου, ἐνῶ οἱ δικαστές ἦταν ἀφανεῖς, ἀόρατοι. Γιατί; Περισσότερο ἀνδροπρεπὲς θὰ ἦτο νὰ ἀνεκοίνωναν ὅτι ἐξετέλεσαν τοὺς Τσαουσέσκου, καὶ κανεὶς δὲν θὰ εἶχε ἀντίρρηση. Ὅχι ὁμως νὰ ὁμιλοῦν περὶ δίκης. Λίγη σοβαρότης δὲν βλάπτει.

4. Ἀξίζει ἐπίσης νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὁ Τσαουσέσκου καὶ ἡ γυναῖκα του ἔδειξαν θάρρος. Δὲν ἐξυμνοῦμε τὸν δικτάτορα. Ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ ἀρνηθοῦμε τὰ συμβάντα, ὅπως μᾶς τὰ ἔδειξε ζωντανὰ ἡ τηλεόρασι. Τὸ μελλοθάνατον ζεῦγος δὲν ἐφοβήθη. Τοὺς εἶδαμε νὰ μιλοῦν ἐπιθετικὰ στὸ ἀπίθανον δικαστήριον, ποὺ ἐπιμελῶς ἐκρύπτετο, ὅχι βεβαίως ἀπὸ γενναϊότητα. Ὡστόσο δὲν θὰ ἀφήσουμε ἀπαράτηρητον τὸ γεγονὸς, ὅτι, γιὰ νὰ πέσῃ ὁ Τσαουσέσκου καὶ τὸ καθεστῶς του, ἐχύθη ἄφθονον αἷμα. Διεξήχθησαν σκληρὲς μάχες, ὁδομαχίαι μὲ χιλιάδες νεκροὺς καὶ περισσότερους τραυματίες. Αὐτὸ τί σημαίνει; Σημαίνει ἀναμφισβήτητα, ὅτι μετὰ τῶν Ρουμάνων ὑπῆρξαν μαχητὲς πρόθυμοι νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ σκοτωθοῦν γιὰ ὅσα ἐπίστευαν. Μὲ μιὰ ἀπλὴ λέξι, ἡ Ρουμανία διαθέτει «παλληκαράδες» ἀντίθετα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ποὺ τὸν Ἀπρίλιον 1967 ἔπεσε ἡ δημοκρατία δίχως νὰ ἀνοίξῃ μύτη, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1967 ἐδιώχθη ὁ βασιλεὺς πάλι ἡσυχα-ἡσυχα, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1973 ἔρριξαν τὸν Παπαδόπουλον χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ μία πιστολιά καὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1974 κατέρρευσε ἓνα, στρατιωτικὸ μάλιστα, καθεστῶς δίχως τὴν ἐλάχιστη ἀντίδρασι.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

«Έρωτας à la ελληνικά»

Κύριε διευθυντά,
Διάβασα στην εφημερίδα «Έλευθεροτυπία» (Τετάρτη 27-12-89, σελ. 31) ανταπόκριση της κ. Ήρας Φελουκατζή, πού λέει τα εξής: «“Ο Έλληνικός έρωτας συνώνυμος της έλευθερίας”. Μ' αυτό τον τίτλο παρουσιάζεται στον γαλλικό τύπο ή αρχαιολογική έκθεση “Έλληνικός Έρωτας - έρωτας θεών και ανθρώπων”, πού μπορεί κανείς να δει αυτή την εποχή και μέχρι τις 5 Φεβρουαρίου στο Παρισινό μουσείο “Γκράν Παλαί”. Και συνεχίζει: “... Γράφει το περιοδικό “Εξπρές”: “Τα εκθέματα επιτρέπουν να έχει κανείς μια όχι θλιβερή ιδέα για τις θείες νύχτες και τις ιερές ήδονές. Ένα κοινό σημείο σ' αυτά τα θαυμάσια έργα, ή απουσία κόμπλεξ των θεών. Άνδρες, γυναίκες, ζώα, όλα ήταν θεμιτά για την ευχαρίστηση”...». Διερωτώμαι, κ. διευθυντά, τι παναπή ή φράση: «άν-

δρες, γυναίκες, ζώα, όλα ήταν θεμιτά για την ευχαρίστηση»; Ήταν πράγματι όλα «θεμιτά» στην Αρχαία Ελλάδα; «Θεμιτά» θά πει έννομα, νόμιμα, σύμφωνα προς τους θεσμούς. Είχαν οι Έλληνες νόμους πού υιοθετούσαν τέτοια πράγματα, δηλαδή διαστροφές, παιδεραστίες, κτηνοβασίες; γιατί αυτό εξυπνοείται απ' την παραπάνω φράση!

Επειδή τα ερωτήματα αυτά με απασχολούν, και θ' απασχολούν φαντάζομαι και άλλους αναγνώστες σας, αν μπορείτε, δια φωτίστε με σχετικά με τα «θεμιτά» παρά τοις Έλλησι στο θέμα των έρωτικών διαστροφών.

Ευχαριστώ

Χρήστος Παναγιωτόπουλος

Καλλιθέα, Αθήνα

ΣΗΜΕΙΩΣΗ «ΔΑΥΛΟΥ»:

Και βέβαια στην αρχαία Ελλάδα ή σεξουαλική διαστροφή όχι μόνο δεν ήταν «θεμιτή», όπως ισχυρίζονται ώρισμένοι από αμάθεια αλλά και για άλλους, χειρότερους, λόγους διαστρεβλώνοντας την αλήθεια, αλλά επέσυρε βαρύτατες ποινές, μηδ' αυτής του θανάτου εξαιρουμένης. Ο «Δαυλός» παλαιότερα ξεκαθάρισε άπαξ διὰ παντός το θέμα αυτό με μελέτημα στηριζόμενο στην διασωθείσα αντιομοφυλοφιλική νομοθεσία των αρχαίων ελληνικών Κρατών (κι όχι στις διαστρεβλωτικές έρμηνείες ώρισμένων φιλολογικών έργων), ή όποια νομοθεσία είναι καταπέλτης για όσους επιχειρούν να παραχαράξουν την ιστορική αλήθεια (τεύχος 47, Νοέμβριος 1985, σελ. 2432-4). Προς άπάντησιν των άποριών του επιστολογράφου μας (καλοπροαίρετου προφανώς) και χάριν των νέων αναγνωστών μας αναδημοσιεύουμε τό σπουδαίο αυτό κείμενο του «Δαυλού», τό όποιο είχε τότε προκαλέσει διεθνή συζήτηση, κυρίως με πολυσέλιδα δημοσιεύματα του γερμανικού περιοδικού “Der Spiegel”.

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΥΒΑΡΑΣ

‘Η αρχαιοελληνική αντιομοφυλοφιλική νομοθεσία

Επειδή τελευταία άνθει στα λαϊκά - μαζικά έντυπα αλλά και σε «έπιστημονικές» εργασίες ή παραφιλολογία (πού φτάνει συχνά έως την άνευθυνολογία) γύρω από τό θέμα της ομοφυλοφιλίας στην αρχαιότητα, θεωρούμε σκόπιμο να παρουσιάσουμε άντι άλλης επιχειρηματολογίας την επίσημη - υπεύθυνη θέση της αρχαίας ελληνικής πολιτείας γύρω από τό σχετικό θέμα, όπως αυτή άύθεντικά

→
 έγγραφεται καὶ κατοπτρίζεται — ποῦ ἄλλου; — στὸ νομικὸ πλαίσιο (corpus) τῆς ἐποχῆς.

Πρόθεσή μας δὲν εἶναι νὰ ἀποδείξουμε, ὅτι δὲν ὑπῆρχαν ὁμοφυλοφιλικὰ κρούσματα στὴν ἀρχαιότητα· ἀναμφισβήτητα θὰ ὑπῆρχαν. Ἴσως ἡ ὑπάρξη σχετικῶν νόμων ἐπιβεβαιώνει ἑμμεσα καὶ τὴν ὑπάρξη τοῦ φαινομένου (ποῦ ἀσφαλῶς δὲν μειώνει στὸ ἐλάχιστο τὸ ἥθος τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ). Ὅμως οἱ περιπτώσεις αὐτὲς προδήλως ἀποτελοῦσαν ἐξαιρέσεις ἐκτὸς νόμου, στιγματισμένες κοινωνικά. Ἀκόμη ἀποδεικνύεται συντριπτικὰ μέσω τῶν νόμων ποὺ θὰ παρουσιάσουμε ὅτι ἡ ὁμοφυλοφιλία - παιδεραστία ὄχι μόνο δὲν ὑπῆρξε... «ἀξία» τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, ὅπως κάποιοι «ἀκράτως φελολογοῦντες» τείνουν νὰ ὑποστηρίζουν, ἀλλὰ δὲν ἦταν οὔτε κἄν ἀνεκτή, ὄχι ἀπλῶς ἐπιτρεπτή: ὑπῆρξε μιὰ παράνομη πράξη, ποὺ ἐπέσυρε τὶς βαρύτερες ἢ ἐξοντωτικότερες κυρώσεις.

Ὁ μῦθος, λοιπόν, ὅτι δῆθεν ἡ κλασσικὴ ἀρχαιότητα ὑπῆρξε ἡ χρυσὴ ἐποχή, ὁ παράδεισος τῆς ὁμοφυλοφιλίας - παιδεραστίας, καταρρέει σὰν χάρτινος πύργος καὶ μόνον μὲ τὴν ὑπάρξη ἐνὸς νόμου, ποὺ ὀλόκληρον, ἐπὶ λέξει, μᾶς παραδίδει ὁ Αἰσχίνης:

«Ἐὰν κάποιος Ἀθηναῖος ἐκδίδεται ὡς παθητικὸς ὁμοφυλόφιλος, νὰ μὴ ἐπιτρέπεται σ' αὐτὸν νὰ ἐκλέγεται ὡς ἓνας ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, οὔτε ν' ἀναλαμβάνῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως, οὔτε νὰ γίνεταί σύνδικος τοῦ δήμου, οὔτε ν' ἀναλαμβάνῃ κανένα ἀπολύτως ἀξίωμα, οὔτε στὸ ἐσωτερικὸ οὔτε στὸ ἐξωτερικὸ, οὔτε κληρωτὸ οὔτε αἰρετό, οὔτε ν' ἀποστέλλεται σὲ διπλωματικὴ ἀποστολή, οὔτε νὰ ἐκφέρῃ τὴν γνώμη του, οὔτε νὰ εἰσέρχεται στὰ δημόσια ἱερά, οὔτε νὰ ἔχει δικαίωμα νὰ φέρῃ στεφάνι στὶς γιορτὲς ποὺ συνηθίζεται τοῦτο, οὔτε νὰ πηγαίνει στὰ περιφαντήρια ποὺ βρίσκονται μέσα στὴ ἀγορά. Ἄν δὲ κάποιος κἀνῃ κάτι ἀπ' αὐτά, ἐφόσον ἔχει ἀποδειχθῇ δικαστικῶς ὅτι ἐταίρει, νὰ τιμωρῆται μὲ θάνατον».

Αἰσχίνου κατὰ Τιμάρχου § 21: Νόμος: Ἐὰν τις Ἀθηναῖος ἐταιρήσῃ⁽¹⁾, μὴ ἐξέσωσῃ αὐτῷ τῶν ἐννέα ἀρχόντων γενέσθαι, μὴδ' ἱερωσύνην ἱεράσασθαι, μὴδὲ συνδικῆσαι τῷ δήμῳ, μὴδὲ ἀρχὴν ἀρχέτω μὴδεμίαν, μήτε ἐνδῆμον μήτε ὑπερόριον, μήτε κληρωτὴν μήτε χειροτονητὴν, μὴδ' ἐπὶ κηρυκείαν ἀποστελέσθω, μὴδὲ γνώμην λεγέτω, μὴδ' εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερά εἰσίστω, μὴδ' ἐν ταῖς καιναῖς στεφανηφορίαις στεφανούσθω, μὴδ' ἐντὸς τῶν τῆς ἀγορᾶς περιφαντηρίων πορευέσθω. Ἐὰν δὲ τις ταῦτα ποιῇ, καταγνωσθέντος αὐτοῦ ἐταίρειν θανάτῳ ζημιούσθω.

Δηλαδή ὁ νόμος ὄχι μόνον καταργεῖ ὅλα τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τοῦ δράστη, ἀλλὰ τὸν ἐκμηδενίζει καὶ κοινωνικά καὶ ἐντέλει τὸν ὀδηγεῖ στὸν δῆμιο...

Σχολιάζοντας τὸν νόμο στὴ συνέχεια ὁ Αἰσχίνης παρατηρεῖ ὅτι ὁ νομοθέτης τὸν θέσπισε γιὰ τὰ ἀπερίσκεπτα κρούσματα ποὺ σημειώνονταν ἀνάμεσα στὰ μεράκια: «Τοῦτον μὲν τὸν νόμον ἔθηκε περὶ τῶν μεираκίων τῶν προχείρως εἰς τὰ ἑαυτῶν σώματα ἐξαμαρτανόντων» (Κατὰ Τιμ. § 22).

Προξενεῖ ἐντύπωση ἡ σκληρότητα τοῦ νόμου ἀκόμη καὶ γιὰ ἐπιπόλαιες νεανικὲς περιπτώσεις. Φαντάζεται κανεὶς πόσο μᾶλλον σκληρότερη θὰ ἦταν ἡ ἐφαρμογὴ τῆς νομοθεσίας αὐτῆς γιὰ τὶς περιπτώσεις κρουσμάτων μεταξὺ ἐνηλίκων. Σημειωτέον ὅτι στὸ Ἀττικὸ Δίκαιο προβλέπετο ἡ ἐρίφημη «γραφὴ ἐταιρήσεως», δηλαδή κάθε πολίτης εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ μηνύσῃ ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης τὸν ἐκδιδόμενο κίναϊδο καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκη του βᾶ-

(1) «Ἐπὶ παιδὸς ἀρρενος ἢ θήλεος, χρησιμεύω πρὸς ἀσελγὴ σκοπὸν ἐπὶ μισθῷ» (Lexicon Leidell Scott II 342).

→
σει τῆς κειμένης νομοθεσίας.

Δὲν εἶναι μόνον ὁ Αἰσχίνης ποὺ μᾶς παραδίδει μαρτυρία γιὰ τοὺς νόμους κατὰ τῆς ὁμοφυλοφιλίας· ὁ Δημοσθένης, *Κατὰ Ἀνδροτίωνος* § 21, κάνει ἐπίσης λόγο «περὶ τοῦ τῆς ἐταιρήσεως νόμου»· σὲ ἄλλο του χωρίου, § 30, ἀποδίδει στὸν Σόλωνα σχετικὸ νόμο, ὁ ὁποῖος καταργοῦσε τὸ δικαίωμα λόγου — τὸ σπουδαιότερο γιὰ τὸν ἀρχαῖο πολίτη — τοῦ δράστη: «μῆτε λέγειν μῆτε γράφειν ἐξεῖναι τοῖς ἡταιρηκόσιν» (Δημ., *Κατὰ Ἀνδρ.* 30).

Ἐκτὸς νόμου πράξη θεωρεῖ τὴν ὁμοφυλοφιλία καὶ ὁ Λυσίας (*Κατὰ Ἀλκιβ.* Α, XIV, 41-42).

Αὐτοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ νόμοι γιὰ τὴν ὁμοφυλοφιλία· παιδευστικὰ μιᾶς φιλελεύθερης κατὰ τὰλλα καὶ ἀνεκτικῆς κοινωνίας σὰν ἐκεῖνης τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀλλὰ στὴν Σπάρτη — γιὰ νὰ ἀναφερθοῦμε καὶ στὸν ὑπ' ἀρ. 2 ἀντιπροσωπευτικότερο πόλο τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ τρόπου σκέψεως καὶ ζωῆς — ἡ νομοθεσία ἦταν παραδοσιακὰ αὐστηρότερη. Ὁ Ξενοφῶν ἀποδίδει στὸν Λυκούργου σχετικὸ νόμο, ποὺ ἀπαγορεύει αὐστηρότατα τὴν παιδευστικὰ:

«Εἰ δέ τις παιδὸς σώματος ὀρεγόμενος φανείη, αἰσχιστον τοῦτο θείῃ ἐποίησεν (ἐν. ὁ Λυκούργος) ἐν Λακεδαίμονι μὴδὲν ἤττον ἐραστὰς παιδικῶν ἀπέχεσθαι ἢ γονεῖς παίδων ἀπέχονται» (Ξεν., *Λακεδ. Πολιτ.* II, 13).

Ὁ Πλούταρχος διασαφνίζει, ὅτι ὁ ψυχικὸς δεσμὸς μεταξὺ τῶν νέων δὲν εἶχε καμμιά σχέση μετ' αὐτῶν ἐπαφῆς καὶ ὅτι ἐστερεῖτο τὰ πολιτικά του δικαιώματα δυνάμει νόμου ὁποῖος ἐπιχειροῦσε νὰ ἀσελγήσῃ σὲ βάρος ἄλλου: «ἐρᾶν τῶν τὴν ψυχὴν σπουδαίων παίδων ἐφεῖτο· τὸ δὲ πλησιάζειν αἰσχρὸν νενόμιστο, ὥς τοῦ σώματος ἐρώντας ἀλλ' οὐ τῆς ψυχῆς· ὁ δὲ ἐγκληθείς⁽²⁾ ὡς ἐπ' αἰσχύνῃ πλησιάζων ἀτιμὸς διὰ βίου ἦν» (*Λακεδ. ἐπιτηδ.* 7,237 c).

Ἀνάλογη μαρτυρία σχετικὰ μετ' ὁ τόσο παρεξηγημένο θέμα τοῦ ψυχικοῦ δωρικοῦ ἔρωτα καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν περιεῖχε καμμιά σωματικὴ σχέση καταθέτει καὶ ὁ Μάξιμος Τύριος: «ἐρᾶ Σπαρτιάτης ἀνὴρ μειρακίου Λακωνικοῦ, ἀλλ' ἐρᾶ μόνον ὡς ἀγάματος καλοῦ· καὶ ἐνὸς πολλοί, καὶ εἰς πολλῶν. Ἡ μὲν γὰρ ἐξ ὕβρεως ἡδονὴ ἀκοινώνητος πρὸς ἀλλήλους» (20,8de).

Ὁ Μάξιμος ἀναφέρει ὅτι ἀκόμη καὶ στὴν Κάτω Ἰταλία — γνωστὴ γιὰ τὸν ἐλευθεριάζοντα βίο: παροιμιώδης ἐκφραση *Συβαρίτης βίος, Σικελικὴ τράπεζα* — ὑπῆρχε νόμος ποὺ ἀπαγόρευε ἐπὶ ποινῇ θανάτου τὸν σωματικὸ ἔρωτα μεταξὺ ἐφήβων καὶ ἀνδρῶν: «Ἐν Λοκροῖς τοῖς Ἰταλιώταις ἐφηβὸς ἦν καλός, καὶ νόμος καλός, καὶ ἐρασταὶ πονηροί· ἐρᾶν μὲν ἡναγκάζοντο ὑπὸ τοῦ κάλλους, εἴργοντο δὲ ὑπὸ τοῦ νόμου κακῶς ἐρᾶν· οἰστρουμένοι δὲ ὑπὸ τοῦ πάθους πρὸς τὴν ὕβριν, τὸν μὲν ἐφηβὸν οὐκ ἐπεισαν (νόμιμος γάρ ἦν), ἤξαν δὲ οἱ δυστυχεῖς ἐπὶ βρόχον (= ἀπαγχονίσθησαν) πάντες ἐξῆς» (20, 9a).

Ἡ στηριζόμενη σὲ τραηγμένες περερμηνεῖες ὠρισμένων φιλολογικῶν ἀποσπασμάτων ἐπιχειρηματολογία περὶ τῶν ὁμοφυλοφιλικῶν σχέσεων στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καταρρέει παταγωδῶς μπροστὰ στὸ δρακόντειο αὐτὸ νομικὸ πλαίσιο, ποὺ ὄχι μόνον ἀντιπροσωπεύει αὐστηρότατο ἀπαγορευτικὸ φραγμὸ κατὰ τῆς σεξουαλικῆς διαστροφῆς, ἀλλὰ καὶ ἀποκαλύπτει αὐθεντικὰ τὴν ἀπέχθεια καὶ ἀποστροφή τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κοινωνιῶν πρὸς τὶς παρὰ φύσιν σαρκικὲς σχέσεις.

(2) Τὸ ρ. ἐγκαλῶ (νομικὸς ὁρος) προϋποθέτει φρενὴ καὶ τὴν ὑπαρξὴ σχετικοῦ νόμου κατὰ τῆς παιδευστικῆς.

Οί εξισλαμισμένοι Έλληνες της Θράκης

Ἀξιότιμε κύριε διευθυντά,

Με μεγάλο ενδιαφέρον διάβασα τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Α. Μαρματσούρη «*Εὐρώπη καὶ Τουρκία*» («*Δαυλός*», τεύχος Νοεμβρίου 1989) καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ἄρθρο «*Ἑθνικόν*» στὴν μόνιμη στήλη «*Αἵσιμα καὶ Ἀδήριτα*» (στὸ ἴδιο τεύχος). Θὰ ἤθελα νὰ σχολιάσω ὁρισμένα σημεῖα τῶν ἀνωτέρω ἁρθρῶν.

Συμφωνῶ μὲ τὴν τοποθέτηση τοῦ κ. Μαρματσούρη, ὅτι ἡ Τουρκία, χώρα κατ' ἐξοχὴν ἀσιατική, δὲν ἔχει θέση στὴν Ἑνωμένη Εὐρώπῃ. Οἱ ὅποιες ἀξίες τῶν Τούρκων σὰν ἔθνους, εἶναι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὶς ὑψηλὲς ἀξίες καὶ παραδόσεις τῶν Εὐρωπαίων. Αὐτοὶ ποὺ σήμερα ζητοῦν τὴν εἴσοδο τῆς Τουρκίας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα, καλὸ θὰ ἦταν νὰ ἔρριχναν μιὰ ματιὰ στὸ παρελθόν, γιὰ νὰ διαπιστώσουν τοῦ λόγου τὸ ἀληθές.

Ἡ πληθυσμιακὴ αὐξηση τῆς Τουρκίας σὲ συνάρτηση μὲ τὴν δημογραφικὴ στασιμότητα τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν σημαίνει ὅτι, ἐὰν εἰσέλθῃ ἡ Τουρκία στὴν ΕΟΚ, ἡ πολυαριθμώτερη κοινοβουλευτικὴ ὁμάς στὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο θὰ εἶναι ἡ τουρκικὴ, κάτι τὸ ὁποῖο σίγουρα δὲν εἶναι ρεαλιστικό, διότι πρόκειται γιὰ ἐκπροσώπους ἑνὸς ἔθνους, ποὺ ὄχι μόνον βρέθηκε πάμπολλες φορές ἀντιμέτωπο μὲ τὴν Εὐρώπῃ ἀλλὰ καὶ τοῦ ὁποῖου ὁ τρόπος ζωῆς — βαθύτατα ἐπηηρεασμένος ἀπὸ τὸ Ἰσλάμ — εἶναι ριζικὰ διαφορετικὸς ἀπὸ αὐτὸν τῆς Εὐρώπης.

Ἕνας κίνδυνος — ὁ ὁποῖος δὲν συζητήθηκε στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Α. Μαρματσούρη — εἶναι αὐτὸς τῆς πολὺ πιθανῆς μαζικῆς μεταναστεύσεως τῶν ἀνειδικεῶτων μαζῶν τῆς Ἀνατολίας στὰ πιὸ προηγμένα κράτη. Ἦδη πολλὲς εὐρωπαϊκὲς χώρες — ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ΕΟΚ — ὑφίστανται τὴν «εἰρηνικὴ εἰσβολή». Μιὰ «εἰσβολή» ποὺ μοιραῖα ὀδηγεῖ σὲ σκληρὲς ἀντιπαραθέσεις τῶν Ἀνατολικῶν μὲ τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν ὑποδοχῆς λόγῳ ἀνεργίας, διαφορετικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων κ.λπ. Ἡ προοπτικὴ μιᾶς μαζικωτέρας «εἰρηνικῆς εἰσβολῆς» ἀγραμ-

μάτων Ἀνατολιτῶν στὸ ἄμεσο μέλλον — ἐφ' ὅσον ἡ Τουρκία εἰσέλθῃ στὴν ΕΟΚ — μὲ ὅλα τὰ ἐφιαλτικὰ προβλήματα καὶ τὶς ἐκρηκτικὲς κοινωνικὲς καὶ ἐθνικὲς ἀντιπαραθέσεις ποὺ αὐτὴ συνεπάγεται, εἶναι κάτι ποὺ ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι, κυβερνῶντες καὶ κυβερνῶμενοι, δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ποτέ.

Ἐρχομαὶ τώρα στὸ ἄρθρο «*Ἑθνικόν*» τῆς μονίμου στήλης τοῦ «*Δαυλοῦ*» («*Αἵσιμα καὶ Ἀδήριτα*»). Συμφωνῶ μὲ τὸ γενικὸ πνεῦμα τοῦ καλοῦ συνεργάτου σας. Διαφωνῶ ὅμως σ' ἓνα σημεῖο. Ὁ συνεργάτης σας γράφει: «*Γιὰ ποιά ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια τολμοῦν νὰ ὁμιλοῦν, ὅταν τὸ κατεστημένο ἐπέτρεψε νὰ ἀναγορευθῇ — κατὰ τὸ Σύνταγμα — ἓνας φανατικὸς Τούρκος ἀντίπρόσωπος τοῦ... Ἑλληνικοῦ ἔθνους!*» Κατανοῶ τὴν ἀγανάκτηση τοῦ συνεργάτου σας καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξουν νέες ἐθνικὲς συμφορές, ἂν δὲν προσεχθῇ δεόντως τὸ θέμα τῆς μουσουλμανικῆς μειονότητας τῆς Δ. Θράκης. Καὶ ἐδῶ ἐγκτεῖται ἡ διαφωνία μου: ἡ μειονότης τῆς Δ. Θράκης εἶναι μουσουλμανικὴ — δηλαδὴ θρησκευτικὴ — καὶ ὄχι τουρκικὴ. Τὸ νὰ μιλάμε καὶ μεῖς γιὰ τουρκικὴ μειονότητα, εἶναι, νομίζω, τεράστιο λάθος καὶ πέφτουμε ἄθελά μας στὴν παγίδα τῆς προπαγάνδας τῆς Ἀγκύρας.

Ἡ μειονότης τῆς Δ. Θράκης, ὅπως καὶ οἱ ἄλλες μειονότητες τῶν Βαλκανίων, δὲν εἶναι τουρκικὴ ἐθνολογικά. Οἱ μειονότητες αὐτὲς προέκυψαν ἀπὸ ἐξισλαμισμένους τοπικοὺς πληθυσμούς. Δὲν εἶναι σὲ καμμιά περίπτωσι τοῦ τουρκικῆς ἢ τουρανακῆς καταγωγῆς. Πλῆθος μελετῶν συνηγοροῦν στὸ σημεῖο αὐτό. Σὲ μιὰ ἀξιόλογη μελέτη του, μὲ θαυμάσια βιβλιογραφία καὶ ἐντυπωσιακὸ πλῆθος ἀντικειμενικῶν ἱστορικῶν στοιχείων, ὁ διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Ἑπιστημονικῶν Ἑρευνῶν τῆς Κύπρου Κώστας Π. Κάρρης γράφει: «*Ἀξιοπρόσεκτο εἶναι τὸ ὅτι ὅσοι ἐξισλαμίσθησαν, ἀλλὰ δὲν ἔχασαν τὴ γλῶσσα καὶ τοὺς δεσμούς μὲ τοὺς συμπατριῶτες τοῦς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας κάτοικοι τῆς Βαλκανικῆς, διατή-*

ρησαν τὴν ἀνάμνηση τῆς παλαιᾶς καταγωγῆς μὲ τὰ ἀφθονα μνημεῖα τῆς λαϊκῆς μούσας, πού ἀναφέρονται στὴ βία πού ἀσκήθηκε σὲ βάρος τῶν προγόνων τους πρὶν ἔκατὸ ἢ τριακόσια χρόνια, καὶ τοῦτο παρὰ τὸ ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀποδείξει. Μ' ἄλλα λόγια, παρὰ τὴν υἱοθέτηση τῆς ἰσλαμικῆς θρησκείας, οἱ μωαμεθανοὶ αὐτοὶ ἔχουν καὶ μέχρι σήμερα τὴν συνείδηση τῆς πραγματικῆς τους ἐθνότητος. Δὲν μπορεῖ οὔτε πρέπει νὰ θεωρεῖται Τοῦρκος κανένας Ἑλληνας, Ἀλβανός, Βόσνιος, Βούλγαρος ἢ Βλάχος μωαμεθανός τῆς Ροδόπης. Ἄν καὶ μὲ διαφορετικὴ ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες τους πίστη, σήμερα πού ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ ἓνα ὅλο καὶ λιγώτερο σημαντικὸ στοιχεῖο τῆς ἐθνικῆς συνείδησης, ὁ ἐξισλαμισμένος Βαλκάνιος παραμένει τμήμα τοῦ λαοῦ τῶν συμπατριωτῶν του» («Τουρκία καὶ Βαλκάνια», Ἐκδ. Βιβλιωπωλείου τῆς Ἑστίας, 1986, σ. 96).

Κατὰ τὰ ἄλλα συμφωνῶ, ὅπως τόνισα πρὶν πάνω, μὲ τὰ ὅσα γράφει ὁ συνεργάτης σας. Εἶναι, νομίζω, τραγικὴ ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὑψίστη εἰρωνία νὰ κόπτεται ἡ Τουρκία περὶ δῆθεν μειονοτήτων σὲ γειτονικές της χώρες, τὴν στιγμή πού ἡ ἴδια ἀποτελεῖται ἀπὸ μωσαϊκὸ ἐθνοτήτων καὶ τὴν στιγμή πού μεθοδικὰ ἐξοντῶνει Ἑλληνες, Κούρδους καὶ Ἀρμενίους. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον οἱ δικοὶ μας ἀρμόδιοι ν' ἀρχίσουν ἐπιτέλους μιὰ διπλωματία καὶ μιὰ γενικώτερη πολιτικὴ μὲ ἐπιθετικὸ πνεῦμα ἐναντὶ τῆς γείτονος χώρας. Διότι ἀλλιῶς καινούργιες καταστροφὲς περιμένουν τὸν Ἑλληνισμό. Καί, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὴν ἀείμνηστο Τσιριντάνη, «δὲν ἔχουμε πιά ἄλλη Μικρὰ Ἀσία νὰ χάσουμε».

Μετά τιμῆς
Μιχαὴλ Γ. Δανίκας

Δρ. Μηχανολόγος
Δράμα

Ὁ χρυσὸς ἀριθμὸς «Φ» στὴν Ἀρχιτεκτονικὴ

Κύριε διευθυντά,

Ἀναφερόμενος στὸν «χρυσὸν ἀριθμὸν» Φ (ἄρθρο τοῦ κ. Ἰππ. Δάκογλου, «Δαυλὸς» Ὀκτ. '89), τὸν ὁποῖον ὁ κ. Δημ. Ἀγγελόπουλος, στὸν «Δαυλὸν» ἐπίσης τοῦ Ἀπριλίου 1989, συμβολίζει μὲ τὸ Θ, θέλω νὰ ἐπισημάνω κάτι πού διάβασα στὸ τεῦχος τοῦ Ἰανουαρίου 1969 τοῦ ἀμερικανικοῦ περιοδικοῦ «Journal of Recreational Mathematics» (μεταφράζω): «Τὸ 1909 ὁ Mark Barr, ἓνας Ἀμερικανὸς μαθηματικός, χρησιμοποίησε τὸν ὄρον *φί* (Φ), πρὸς τιμὴν τοῦ Φειδία, ὁ ὁποῖος ἐνσωμάτωσε τὴν «Χρυσή Τομή» στὴν γλυπτικὴ του». Εἶναι γνωστὸν, ἄλλωστε, ὅτι ἡ «Χρυσή Τομή» εἶναι «ἐνσωματωμένη» στὸν Παρθενῶνα.

Σχετικὰ δὲ μὲ τὴν Πυραμίδα τοῦ Χέοπος, πού ἀνεφέρθη σὲ ἄλλο τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ», ἔχω νὰ σημειώσω, ὅτι ὁ ἀείμνηστος ἀστρονόμος Κων. Χασάπης σὲ ἀνακοίνωσή του, ἡ ὁποία ἐγινε σὲ ἐπιστημονικὸ συνέδριο τὴν 12ην Μαΐου 1962, υποστηρίζει «τεκμηριωμένα» τὴν ἀποψη πὼς

στὸ θαυμαστὸ αὐτὸ οἰκοδόμημα ἔχουν ὑλοποιηθεῖ πολλὲς ἐπιστημονικὲς γνώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἀριθμὸς Φ. Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι καὶ τὸ βιβλίο τοῦ Tom Valentine (μετάφρ. Μ. Βερέττα).

Κρίνω ὅμως σκόπιμο νὰ ἀκουσθῇ πᾶν στὸ θέμα αὐτὸ καὶ «ἡ ἄλλη πλευρά». Συγκεκριμένως, ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Σπυρ. Μαρινάτος ἔχει σαφῶς ἀντίθετη γνώμη. Στὶς λιθογραφημένες σημειώσεις του: «Αἰγυπτιακὸς Πολιτισμός», σελ. 68, ἔκδ. 1947, διαβάζομε: «Λόγφ φθορῶν καὶ ἐλλείψεων ἀκριβεστάτη καταμέτρησης τῆς πλευρᾶς τῆς πυραμίδος μέχρις ἑκατοστοῦ δὲν εἶναι δυνατὴ. Ἐπομένως ὅλοι οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ πῆχους διὰ τὰς ἀστρονομικὰς θεωρίας τῶν νεωτέρων μυστικιστῶν εἶναι ἐσφαλμένοι. (...)».

Μὲ πολλὴν ἐκτίμηση

Γεώργιος Βάθης
Μαθηματικὸς-Γυμνασιάρχης
Τ.Θ. 23, Ἀργίνιον

«Αὐλὴ τῶν Θαυμάτων» ἢ Ἑλλάς

Εἶναι τόσον τραγελαφικὴ ἡ σύγχρονος κατάστασις τῆς Ἑλλάδος, ὥστε εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ εὐρεθῇ τίτλος χαρακτηριστικὸς διὰ τὸ ἀλλοπρόσαλλον περιεχόμενον τῆς. Τὸ θέατρον τοῦ παραλόγου, κατὰ κόρον χρησιμοποιοῦν τίτλος τῆς, κατέστη πτωχὸς ὡς ἔννοια, διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν σχιζοφρενὴ μας πραγματικότητα. Ἐπίσης ὁ ὅρος «πολιτικὴ μερλίνα»...

Ἀναδιφῶντες τὴν Ἱστορίαν εὗρομεν ἕνα τίτλον, ὁ ὁποῖος κρίνεται ὡς ὁ πλέον κατάλληλος. Πρόκειται διὰ τὴν περίφημον «αὐλὴν τῶν θαυμάτων» (*"cours des miracles"*) τῶν Παρισίων, ἡ ὁποία «ἤκμασεν» ἐπὶ δύο αἰῶνας, κατὰ τὰ τέλη τοῦ Μεσαίωνος, συνεπὲς πρὸς αὐτὸν προϊόν του. (Ταύτην περιέγραψε γλαφυρῶς ὁ Β. Οὐγκὼ εἰς τὸ θρυλικὸν βιβλίον του «*Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων*»). Τὰ εἰς τὴν συνοικίαν αὐτὴν τῆς Γαλλικῆς πρωτεύουσας τότε διαδραματιζόμενα ἀπαιτοῦν μακρὰν περιγραφὴν καὶ ἀνάλυσιν, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Πάντως ταῦτα ἀνταποκρίνονται, κατὰ μέγα ποσοστὸν ἢ καὶ πλήρως, εἰς τὴν σημερινὴν μας πραγματικότητα.

Γενεσιουργὸν αἷτιον τῆς πραγματικότητος ταύτης εἶναι ἕν καὶ μοναδικόν: Ἡ παντὶ τρόπῳ κατάκτησις καὶ διατήρησις τῆς περιποθήτου Ἐξουσίας, ἐπ' ὠφελεία τῶν «κατακτητῶν» τῆς καὶ ἐμμέσως διὰ τὸν ταλαίπωρον καὶ ἐν πολλοῖς πολιτικῶς ἀπαίδευτον ἢ καὶ ἀνεγκέφαλον λαόν, ὅχι διὰ τὴν, σχεδὸν πάντοτε ἀνύπαρκτον ἢ ἀνεκτὴν ἔστω, ἐξυπηρέτησίν του, ἀλλὰ διότι

οὗτος εἶναι ἡ πολύτιμος πηγὴ ψήφων, αἱ ὁποῖαι καὶ ἀποτελοῦν τὴν χρυσὴν γέφυραν διὰ τὴν παραδείσειον Ἐξουσίαν.

Διὰ τὴν ἀπόσπασιν τῶν περιποθήτων αὐτῶν ψήφων χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν πολιτικῶν μας ἡ «ἐπιστήμη» καὶ τέχνη τῆς ψηφοθηρίας, μὲ κυρίαρχον εἰς αὐτὴν τὴν πολυσχιδῇ ἀπάτην, ἐπιτρεπομένου καὶ ἐπιβαλλομένου δι' ἐπιτυχὴ ἄσκησιν τῆς παντὸς τρόπου - ὁ Μακιαβέλλι ὠχρίᾳ πρὸ τῶν μεθοδεύσεων αὐτῶν --, πλεότερον ἀπὸ ὅ,τι... «εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἔρωτα», ὅπως ἐπιχειρηματολογοῦν οἱ ἀδίστακτοι περὶ τὰ τοιαῦτα...

Δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀναφέρωμεν τὸ περιεχόμενον τῆς πολιτικῆς μας Αὐλῆς τῶν Θαυμάτων. Ὅλοι εἴμεθα κοινωνοὶ τοῦ μέχρι προκαλοῦντος ἐμετὸν ὀργίου τῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι εἶχον εὑρεὶ ἀσφαλῆ τρόπον ἀποκαθάρσεως διὰ τοῦ «Ἐντολοδότου» ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τῆς κόπρου τοῦ Αὐγείου τῶν πολιτικῶν των, ὅτε καὶ ἤνοιγον, ὅπως κατὰ τὴν διεξαγωγὴν πολέμου, τὰς πύλας τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰανοῦ, διὰ νὰ δηλώσουν ὅτι ἡ Αὐτοκρατορία εὐρίσκετο ἐν κινδύνῳ. Βεβαίως τοιαύτη μέθοδος δὲν εἶναι σήμερον ἀποδεκτὴ, ὡς μὴ ἐλεγχόμενη, ὅπως ἡ ἀρχαία Ῥωμαϊκὴ.

Μετὰ τιμῆς

Ἀχιλλεὺς Τάγαρης

Ἀντιστράτηγος ἐ.ά.
Δεληγιάννη 57, Κηφισιά

Τὰ ἐλληνικὰ τοπωνύμια

Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀνοματολογικὴ Ἑταιρεία μᾶς ἔστειλε τὴν ἀκόλουθον ἀνακοίνωσιν:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀνοματολογικὴ Ἑταιρεία στήν προσπάθειά της νὰ συγκεντρώσῃ τὰ τοπωνύμια τῆς χώρας μας, τὰ ὁποῖα ὡς γνωστό, διαφωτίζουν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐθνικὴ μας ἱστορία, προκηρύσσει διαγωνισμὸ μὲ θέμα «Συλλογὴ τοπωνυμίων». Οἱ καλύτερες συλλογὲς θὰ

βραβεύωνται καὶ θὰ δημοσιευθοῦν στὸ περιοδικὸ τῆς Ἑταιρείας «Ὀνόματα», ἐνῶ σὲ ὅλους τοὺς συλλογεῖς θὰ δωρηθῇ ὁλόκληρη ἡ σειρὰ (τόμοι 12) τοῦ περιοδικοῦ.

Κάθε τοπωνύμιον πρέπει α) νὰ συνοδεύεται μὲ τὸ ἄρθρο του καὶ β) νὰ ὀρίζεται ἂν πρόκειται γιὰ χωριό, βουνό, ποτάμι, χαράδρα, λίμνη, σπήλαιον, μικρὴ ἢ μεγάλη περαιοχὴ, χωράφι, παράλια θέσις, λιμάνι, ὄρμος, ἀκρωτήριο, ξερονησίδα κ.λπ. Οἱ συλ-

λογείς καλὸ εἶναι νὰ ἀπευθύνονται κυρίως
στοὺς κατὰ τόπους γεωργούς, βοσκούς, ἀ-
γροφύλακες, κυνηγούς, ψαράδες κ.λπ. Αὐ-
τονόητο εἶναι ὅτι εὐχῆς ἔργο θὰ ἦταν νὰ
συγκεντρωθοῦν τὰ τοπωνύμια καὶ ἀπὸ τὶς
περιοχές, ποὺ δὲν ἀνήκουν πιά στὴν ἑλλη-
νικὴ ἐπικράτεια π.χ. ἀπὸ τὴν Τένεδο, τὴν

Ἴμβρο κ.λπ.».

Ι.Κ. Προμπονᾶς

Ἐπικουρος Καθηγητῆς Πανεπιστημίου
Πρόεδρος Ἑλληνικῆς Ὀνοματολογικῆς
Ἑταρείας
Πανεπιστημιούπολη, 157 84 Ἀθήνα

ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ Ν. ΛΕΒΙΔΗΣ.

Ἕς μὴν ἀπομείνουμε

Ἕς μὴν ἀπομείνουμε σὲ νεκρὲς μάχες,
σὲ παροξυσμοὺς γιὰ ἀρχαῖα λείψανα,
σὲ διψασμένα ἑρέβη, σὲ κάποιες ἀναζητήσεις,
ἀνάμεσα σὲ τρικυμίες ἀνεπίστρεπτες,
σὲ βυθδοὺς ἀξεπέραστης σιωπῆς.

Δὲ μὲ πτοοῦν πιά οἱ ἀρχαῖες πολιορκίες,
δὲ μὲ τρομάζει τὸ αἷμα,
ποὺ καθηλώνει τὰ ὄνειρα, ἡ ἄρνηση,
ποὺ πνίγει τὴν τρυφερότητα,
ἡ ἀπειλὴ τῶν ἐρειπίων, ποὺ ἐπισείουν
οἱ καταδικασμένοι, ποὺ μάχονται τὸ φῶς,
τὰ παγερά χέρια μιᾶς ἀνεξίτηλης ἀπορίας.

Ἕν ἤμουν μόνο θρῆνος,
θὰ πενθοῦσα τὴν ἀνοιξή,
τὴν κάθε βεβαιότητα,
θὰ ὕμνοῦσα τὶς ὁμίχλες,
θὰ κατοικοῦσα σ' ἀπολιθωμένα σπήλαια.

Ὅμως ἐγὼ εἶμαι ἕνα πανάρχαιο σήμαντρο,
ποὺ προκαλεῖ τοὺς ἐωθινοὺς τῶν χαιρετισμῶν,
μιὰ προσευχή, ποὺ μεγαλώνει
στὴν ἀγρύπνια τῶν στοχασμῶν, μιὰ ταραχή,
ποὺ δὲν ξαποσταίνει σὲ δάφνες καὶ μνημεῖα,
μιὰ ἀπουσία, ποὺ ἐπανέρχεται στὸ χρόνο,
ποὺ περνάει μέσ' ἀπὸ σκιὲς καὶ φῶς,
ποὺ δὲ τὴν συνθλίβει καμμιὰ ταφή.

Πόσο μᾶς παγιδεύουν οἱ παρενθέσεις. ἝΑ, ναί!
οἱ παρενθέσεις τῶν πεισματικῶν ἀγαλμάτων.

Ἕς μὴν ἀπομείνουμε, λοιπόν, σὲ νεκρὲς μάχες,
σὲ παροξυσμοὺς γιὰ ἀρχαῖα λείψανα!

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Πολιτικά* (ἀπόδοση: ΒΑΣ. ΜΟΣΚΟΒΗΣ)

Σήμερα πού οί ἐξουσιαστὲς τῆς διανόησης ἀδιαφοροῦν — ἂν ὄχι μάχονται — τὶς ἀρχαιοελληνικὲς ρίζες μας, προσπάθειες σάν κι αὐτὴ τοῦ λογοτέχνη καὶ φιλόλογου κ. Βασίλη Μισκόβη νὰ ἀποδώσει ἐπιτυχῶς στὴ νεοελληνικὴ τὸ ἔργο ἐνὸς γίγαντα τῆς ἀνθρώπινης σκέψης εἶναι κάτι τὸ χρήσιμο καὶ τὸ ξεχωριστὸ καὶ πού ἀξίζει ἐξάρσεως. Ἦταν τότε μιὰ ἐποχὴ πού ὁ Στοχασμὸς βρισκόταν στὴν κοιτίδα του, ἐνῶ σήμερα ἐδῶ ἡ Φιλοσοφία βρίσκεται στὸ φέρετρό της. Τὸ ἀμφιλεγόμενον στίγμα τῆς ἐποχῆς μας ἐκφράζεται τέλεια μὲ τὸ «*Σατυρικόν*» τοῦ Πετρώνιου, βιοπροοπτικὴ πού δὲν ὑπῆρχε τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀριστοτέλη. Μολοντοῦτο αὐτὸς συνέλαβε ὅλα τὰ δεινὰ πού δύνανται νὰ συμβοῦν, καθὼς καὶ ἐφηύρε θεραπείες γιὰ τὴν ἀποσόβησή τους, μιλώντας σάν «*πανεπιστήμων*» ἄνθρωπος ἐπὶ παντὸς ἐπιστητοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ μέχρι ἡμιθεοποίησης λάτρευσή του σὲ ὀρισμένες ἱστορικὲς περιόδους.

Τὰ «*Πολιτικά*» τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι ἐξίσου πολυδιαβασμένα βιβλίον ὅπως καὶ τὰ «*Ἠθικά*» του, τόσο στὴν Ἀρχαιότητα ὅσο καὶ στοὺς μοντέρνους καιροὺς. Καὶ τοῦτο, γιὰτὶ σύμφωνα μὲ τὴν Ἑλληνικὴ ἀποψη (καθὼς βλέπουμε καὶ ἀπὸ τὴν «*Πολιτεία*» τοῦ Πλάτωνα), ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ εἶναι δύο ὅψεις τοῦ ἰδίου νομίσματος. Γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἡ πολιτικὴ εἶναι ἡ ὑπέρτατη μελέτη ἀνάμεσα στὶς πρακτικὲς ἐπιστῆμες. Ἡ ἀρχικὴ του ὑπόθεση εἶναι, ὅτι κάθε κοινότητα δημιουργεῖται γιὰ νὰ ἐπιτύχει κάτι καλόν.

Ἡ ἐκδοσις αὐτή, σάν τμῆμα σειρᾶς τῆς «*Νομικῆς Βιβλιοθήκης*», προλογίζεται ἀπὸ ἐνα σημείωμα γιὰ τὴν «*Ἐγκληματολογικὴ σκέψη τοῦ Ἀριστοτέλη*» τοῦ καθηγητῆ Ἰακώβου Ι. Φαρσεδάκη καὶ συμπληρώνεται ἀπὸ ἐκτενὴ ἀλφαβητικὰ εὑρετήρια τῶν Ι. καὶ Ν. Φαρσεδάκη. Ἡ πρωτοτυπία τῆς ὁμῶς ἔγκειται στὴν πολὺ ἐνδιαφέρουσα «*Σύγχρονη ἀνάλυσις τῶν "Πολιτικῶν"*» ἀπὸ τὸν κ. Βασίλη Μοσκόβη, ὁμοίως καὶ στὸ πολὺ προσωπικὸ βιογραφικόν του «*Ὁ Ἀριστοτέλης ἀπὸ κοντά*», πού ἀκολουθεῖ. Ἡ πρώτη δὲν εἶναι γραμμένη μὲ σχολιοτενὴ σχολαστικισμό, ὅπως κάνουν οἱ «ἐπαγγελματίες» φιλόλογοι, ἀλλὰ μᾶλλον λογοτεχνικὰ μὲ σύγχρονον προβληματισμό (ἄς μὴν ξεχνᾶμε ὅτι ὁ κ. Μοσκόβης εἶναι καὶ τὰ δύο, καὶ φιλόλογος καὶ λογοτέχνης, μὲ πλούσιο σὲ ἀμφοτέρω τὰ πεδία ἔργο). Λέει, τελειώνοντας, χαρακτηριστικά: «*Τὰ πάντα γιὰ τὸν ἄνθρωπον, τὰ πάντα γιὰ μιὰ καλύτερη ἀνθρώπινη κοινότητα*» εἶναι τὰ «*πιστεύω*» πού προσπάθησαν νὰ πυργώσουν μὲ τὴ μεγαλοφυΐα τους ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης μὲ διαφορετικὸ τρόπο. Γιὰ τὴν ἔφεσή τους αὐτὴ παραμένουν αἰώνια νέοι. Τὸ ἔργο τους εἶναι διαχρονικόν, ἐπίκαιρον, πάντα ζωντανόν. Καὶ μοναδικὴ σωτηρία, σὲ μιὰ ἐποχὴ ἀφανισμοῦ τοῦ ἀτόμου καὶ κατάρρευσης τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἡ ἐπιστροφὴ μας σ' αὐτούς». Ἡ, ὅπως ἔλεγε ὁ Coleridge, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ χωρίζονται σὲ Πλατωνικοὺς καὶ Ἀριστοτελικούς.

Στὸ ἀμέσως ἐπόμενο βιογραφικόν τοῦ Ἀριστοτέλη ὁ κ. Μοσκόβης ἀναφερόμενος στὰ «*κουτσομπολιά*» γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐπιφανοῦς Σταγειρίτη φιλοσόφου ἀποφθέγγεται ἐπιγραμματικὰ σταλάζοντας τὸ βάλαμον τῆς παραμυθίας στὶς ἤδη εὐαίσθητες καρδιές μας, παρμένο ἴσως ἀπὸ τὶς δικές του πληγές: «*Οἱ μεγαλοφυΐες ἐνοχλοῦν ὅλες τὶς συνετεῖς καὶ ἀσύνετες μετριότητες, ἐπειδὴ ξεπερνοῦν τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, καὶ γι' αὐτὸ προσπαθοῦν νὰ τὶς καταβαραθρώσουν καὶ νὰ τὶς σπιλώσουν μὲ τὶς πιὸ ἀπίθανες κοπρολογίες, πού ξερνοῦν τὰ ἀβυσσαλέα συμπλέγματα τῆς κατωτερότητας, πού μόνο αὐτὰ κάποτε δίνουν νόημα στὴν ὑπαρξή τους*».

Ὁ κ. Μοσκόβης παρακινήθηκε στὴν ἐργασία του αὐτὴ ἀπὸ τοὺς δύο μεγάλους δασκάλους του, τοὺς Ι. Συκουτρὴ καὶ Π. Κανελλόπουλον, γινώμες τῶν ὁποίων καὶ στὰ εἰσαγωγικὰ κείμενά του ἔχει ἀποταμιεύσει. Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά σκουπιδιάζει τοὺς... φιλόλογους πού

ἔψεξαν τὸν Ἀριστοτέλη γιὰ τὰ... «λάθη» του: τὴν ἐμμονή του στὸ θεσμό τῆς δουλείας καὶ στὴν ἰδέα τῆς πόλης-κράτους (τὴν ἐποχὴ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πού ὁδήγησε στὶς μέρες τῶν μεγάλων βασιλείων καὶ τῶν αὐτοκρατοριῶν).

Ἡ μετάφραση τοῦ κ. Βασίλη Μοσκόβη εἶναι πιστὴ καὶ σαφὴς χωρὶς φιλολογικὰ παραστρατήματα καὶ ἁμαρτήματα, πού τόσο συνηθίζονται ἀπὸ ἄλλους λογίους πού νοοῦν τὴ συγγραφὴ ὅτι πρέπει νὰ γίνεταί «στὸ ποδάρι» ἀνάμεσα τυροῦ καὶ ἀχλαδίου καὶ ὕστερα ἀπὸ παννυχίδες σὲ πανηγυράκια καὶ γιορτοῦλες. Ἡ γλῶσσα του εἶναι μιὰ σωστὴ δημοτικὴ γαλβανισμένη ἀπὸ τὴν τέλεια γνώση τῆς καθαρεύουσας. Δὲν εἶναι τυχαῖο, πού ἡμεῖς οἱ μαθητὲς του στὸ Κολλέγιο Ἀθηνῶν τὸν φωνάζαμε «ὁ δάσκαλος» καὶ τὸν χαρακτηρίζαμε σὰν «ὁ στρατευμένος ἄνθρωπος».

Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι προσεκτικὰ φωτοστοιχειοθετημένο καὶ ἐξαιρετικὰ καλοτυπωμένο, καλλιτεχνικὰ μὲ δερματίνη βιβλιοδετημένο καὶ ἐπιμελῶς μὲ μπρουντζίνα χρυσωμένο. Ὅμως ὑπάρχουν δυστυχῶς πολλὰ λάθη στὸ ἀρχαῖο κείμενο. Γιατί; Ἐπίσης γιὰ κάτι τυποτεχνικὸ σθεναρὰ θὰ διαφανήσουμε: γιὰ τὴν κατάργηση τῆς βαρείας ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο κείμενο. Τὴ στιγμὴ πού οἱ ξένοι στὶς κλασσικὲς ἐκδόσεις τοὺς Ἀρχαίων Ἑλλήνων Συγγραφέων σήμερα θρησκευτικὰ τὴν τηροῦν, εἶναι ἀπαράδεκτο ἡμεῖς γιὰ «εὐκολία» μας καὶ «οἰκονομία» μας νὰ τὴν πεισματικὰ ἐξοβελίζουμε.

Ὅθων Μ. Δέφνερ

M. COHEN, *In Darkness Born*

Ἡ ἱστορία τοῦ σχηματισμοῦ ἑνὸς ἀστέρος

Ὁ Ἕλλην φιλόσοφος Ξενοφάνης ἐπίστευε, ὅτι ὁ ἥλιος ἀναγεννᾶται καθημερινῶς ἀπὸ ἓνα σύννεφο ἀκτινοβολούντων σωματιδίων κάπου πέραν τοῦ ἀνατολικοῦ ὀρίζοντος. Ἡ ἄποψη αὐτὴ ἔχει ἐγκαταλειφθῇ πρὸ πολλοῦ, ἀλλ' οὐδέποτε ἀντεκατεστάθῃ ἐπιτυχῶς. Μόνον προσφάτως καὶ μετὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς τεχνολογίας κατόρθωσαν οἱ ἀστρονόμοι νὰ παρατηρήσουν τίς πρῶτες ζωηρὲς λάμπεις ἑνὸς ἀστέρος καὶ νὰ περιγράψουν τὴν δημιουργία του βάσει ἐμμέσων ἀποδείξεων. Ὅπως ἀνεμένετο, ἡ διαδικασία διαρκεῖ ἀρκετὰ περισσότερο καὶ περιλαμβάνει μίαν πλουσιωτέρα ποικιλία μηχανισμῶν αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Ξενοφάνης ἢ οἰοσδήποτε ἄλλος ὑπέθεσε ποτέ.

Ὁ ἀστὴρ ἀρχίζει ὡς ἓνα πυκνὸ σύννεφο ὕδρογόνου, τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει καὶ κόνιν λεπτὴ ὡς κοινὴ πούδρα. Λόγω τῆς κεντρομόλου ἑλξέως τῆς ὀφειλομένης εἰς τὴν βαρύτητα του τὸ σύννεφο διαλύεται καὶ τὰ ἄτομα συγκροτοῦνται μὲ αὐξανόμενη ἔνταση δημιουργώντας τεράστιες ποσότητες θερμότητος. Ἐνδεχομένως οἱ θερμοκρασίαι αὐξάνονται ἀρκετὰ, ὥστε νὰ πυροδοτοῦν πυρηνικὲς ἀντιδράσεις, οἱ ὁποῖες μὲ τὴν σειρά τους ἀπελευθερώνουν τεράστια ποσὰ ἐνεργείας. Ἡ λάμπουσα μᾶζα διογκοῦται ἀπαστράπτουσα καὶ ἡ ὁμίχλη διαλύεται ἀποκαλύπτοντας ἓνα νέον ἀστὴρα. Ἀπὸ τὴν σύλληψη μέχρι τὸν τοκετὸ ἡ κυοφορία τοῦ ἀστέρος διαρκεῖ περίπου ἓνα ἑκατομμύριο ἔτη.

Προκειμένου νὰ ἐρευνηθῇ λεπτομερέστερα ὁ τρόπος σχηματισμοῦ ἀστέρων καὶ ὁλοκλήρων ἡλιακῶν συστημάτων, οἱ ἀστρονόμοι θὰ χρειασθοῦν ἄκρως ἐξελιγμένα ὄργανα, μερικὰ ἐκ τῶν ὁποίων ἤδη ὑπάρχουν. Μόνον μὲ τὴν βοήθειά των, λέγει στὸ ἐν ἐπικεφαλίδι ἔργο του ὁ Martin Cohen, σκαπανεὺς τοῦ εἴδους, θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἀπαντήσουμε εἰς τὸ ἐρώτημα ἂν, τὴν στιγμὴ πού ἡμεῖς παρατηροῦμε τοὺς ἀστέρες καὶ τοὺς πλανῆτες του, ἐξ ἴσου ἐρευνητικοὶ παρατηρηταὶ ἀπὸ τοὺς ἀστέρες αὐτοὺς ἐξετάζουν ἡμᾶς.

Νίτσα Ἀργυροπούλου

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, "Ενα γλαρόνι

Τὸ ὑπὸ κρίσιν βιβλίον (συλλογὴ διηγημάτων) «*Ενα γλαρόνι*» μπορεῖ νὰ συσχετισθεῖ —κυρίως ὅμως κατὰ τὸν τίτλον— μὲ τὸ ἀφήγημα «*Ὁ γλάρος Ἰωνάθαν*» τοῦ Richard Bach. Τὸ ὁμοτίτλον διήγημα τοῦ κ. Παλαιολόγου παρουσιάζει τὸ ἴνδαλμα τοῦ ἡγέτη, ποὺ πόρρω ἀπέχει τῆς σκληρῆς νιτσεϊκῆς θέασης, πλησιάζει μᾶλλον τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Adorno. Ὁ ἡγέτης —κατὰ τὸν κ. Κ.Π.— θυσιάζει τὸν ἑαυτό του γιὰ τὸ λαὸ του καὶ ὄχι τὸ λαὸ του στὸν ἑαυτό του. Γι' αὐτὸ ἀγαπᾶται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, καὶ ἡ ὑπαρξὴ του θεωρεῖται φυσικῶς ἀναγκαία. Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα, ὅσοι συγκεντρώνουν τὰ σωματικά καὶ πνευματικά προσόντα καθὼς καὶ τὸ ψυχικὸ σθένος, πρέπει νὰ γίνουν νὰ γίνουν ἀρχηγοί, πρᾶγμα ποὺ κορυφώνεται στὸ ὄνειρο τοῦ γλαρονιοῦ, ποὺ θαυμάζει καὶ περιποιεῖται τὸν ἀπόμαχο ἀρχηγὸ τοῦ σμήνους παπποῦ του. «Λέει» στὸ τέλος τὸ γλαρόνι: «— *Κι ἐγὼ θὰ γίνω μιὰ μέρα ἀρχηγός. Κι ἐγὼ θὰ γίνω παππούς*».

Ἡ φρίκη τῆς ἀπομόνωσης, τὸ ὑπέρτατο ἐμπόδιο ποὺ τοποθετοῦν τὰ γηρατειὰ καὶ ὁ θάνατος προσφιλῶν προσώπων, περιγράφεται μὲ παραστατικὰ χρώματα σ' ἓνα ἄλλο ἀφήγημα τοῦ ἰδίου βιβλίου μὲ τίτλον «*Μοναζιά*». Τὸ —μὲ βιβλικὰ ρητὰ διανθισμένο— χρονογράφημα «*Γυναῖκες*» (σὲ δύο μέρη) δικαιούται ἰδιαίτερης προσοχῆς. Ἐδῶ δὲν ἔχουμε τὸν ἄκρατο μισογυνισμό μιᾶς μερίδας τῶν φιλοσόφων οὔτε τὸν ὑπερφίαλο φεμινισμό ἄλλων. Τὰ πράγματα τίθενται ἐπὶ τάπητος γιὰ τοὺς νουνεχεῖς ὡς ἔχουν, καὶ καλεῖται ὁ καλοπροαίρετος ἀναγνώστης νὰ βγάλει μόνος τὰ συμπεράσματά του. Γιατί αὐτὸ κάνει ὁ κ. Παλαιολόγος, ὅπως κάθε ἰδιοφυῆς συγγραφεὺς: δὲν εἶναι ἀναλυτικὸς στὸν διδακτισμὸ του, ἀλλὰ ἀφήνει μὲ ἓνα πολὺ συνοπτικὸ καὶ περιεκτικὸ κείμενο μόνον τὸν ἄλλον νὰ ἐκμαιήσῃ τὸ ἠθικὸ του δίδαγμα, ποὺ ἀναθρώσκει ἀπὸ τὶς γραμμὲς του. Καὶ μονάχα σὲ μερικὰ σημεῖα εἶναι ρητός: «*Ἀπὸ πηλὸ ἐμεῖς. Ἀπὸ λουλουδαρώματα οἱ γυναῖκες. Κι ὅμως, αὐτὲς σώνει καὶ καλὰ θέλουν ἰσότητα...*».

Κοντολογίς συγχαίρουμε τὸν κ. Κλεάνθη Παλαιολόγο γιὰ τὴν πολύτιμη συνεισφορά του στὰ νεοελληνικὰ γράμματα, καὶ σύγκαιρα εὐχόμαστε καὶ οἱ νέοι νὰ δεῖξουν τὸ ἴδιο ἀνιδιοτελὲς ἐνδιαφέρον γι' αὐτὸν τὸν χαρισματικὸ —ἐλλογὸ— τρόπο γραφῆς.

ῬΟΘΩΝ Μ. Δέφνερ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΕΝΤΥΠΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΑΠΕΣΤΑΛΗΣΑΝ

«*ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΧΑΝΙΑ*» (Περιοδικὴ ἔκδοση τῆς "Ἐνωσης Πνευματικῶν Δημιουργῶν Χανίων), Μάιος-Αύγουστος 1989. Ἀντίθεση

μὲ τὴν πρωτεύουσα ποὺ ἀσχολεῖται μὲ «ἀλλότρια». Ἀπὸ τὴν πρωτότυπη ποίηση ποὺ διανθίζει τὶς σελίδες του ξεχωρίζει ὁ Κωστής Φραγκούλης μὲ ἓνα ποίημα γραμμένο στὸ κρητικὸ ἰδίωμα (ντοπιολαλιά) ποὺ περιγράφει ἓνα πολὺ ἰδιότυπο «Γάμο». Ἐπίσης, τὸ μελαγχολικὸ ποίημα «Ἔτσι πρέπει» τῆς Δέσποινας Μπουλοχέρη, ποὺ ἔχει ἀγγλοσαξωνικὲς ἐπιδράσεις ἐγκλιματισμένες στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα. Ἀκόμη τὸ περιοδικὸ περιέχει μερικὰ ἐνδιαφέροντα μελετήματα γύρω ἀπ' τὶς παραδόσεις τοῦ τόπου μας (βλ. «*Μυθικὰ καὶ ἰδεολογικὰ μελετήματα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ*» τοῦ καθηγητῆ Ἑρατοσθένη Γ. Κασωμένου) καὶ καλογραμμένα ἀφηγήματα (διηγήματα καὶ πεζογραφήματα) τοπικιστικῆς θεματολογίας.

Ο.Μ.Α.

ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, *Χρώματα καὶ εἰκόνες (ποίηση)*, Ἀθήνα 1989.

Ἀπόλυτη ἡ συμφωνία τοῦ τίτλου μὲ τὸ περιεχόμενο τῆς συλλογῆς γιὰ τὰ δεκατρία ἐκ τῶν δεκατεσσάρων ποιημάτων τῆς. Ὁ ποιητὴς μὲ στίχους ἐξαιρετικὰ καλογραμμένους παίξει μὲ τὰ χρώματα καὶ μᾶς δίνει ὥραιες εἰκόνες. Δὲν θὰ μπορούσα νὰ γράψω τὸ ἴδιο γιὰ τὸ τελευταῖο ποίημα τῆς συλλογῆς (τὸ δέκατο τέταρτο), ἓνα ἀμάλγαμα ἀριθμῶν καὶ γραμμάτων, ποὺ ἀλλάζει τὴν ἀριστη ἐντύπωση τοῦ ἀναγνώστη.

Ε.Ε.Μ.

ANNA Φ. ΚΑΖΟΥΡΗ, *Τρεῖς σταυροὶ γιὰ μιὰν Ἀνοιξη (ποίηση)*, Ἀθήνα 1989.

Ὡραία ἡ ποιητικὴ σύνθεση τῆς Α.Φ.Κ. Ἀρμονικὸς ὁ ἐλεύθερος στίχος, λυρισμός, ἀφαίρεση. Ἐπιμελημένη ἔκδοση πλουτισμένη μὲ ὠραία εἰκονογράφηση.

Ε.Ε.Μ.